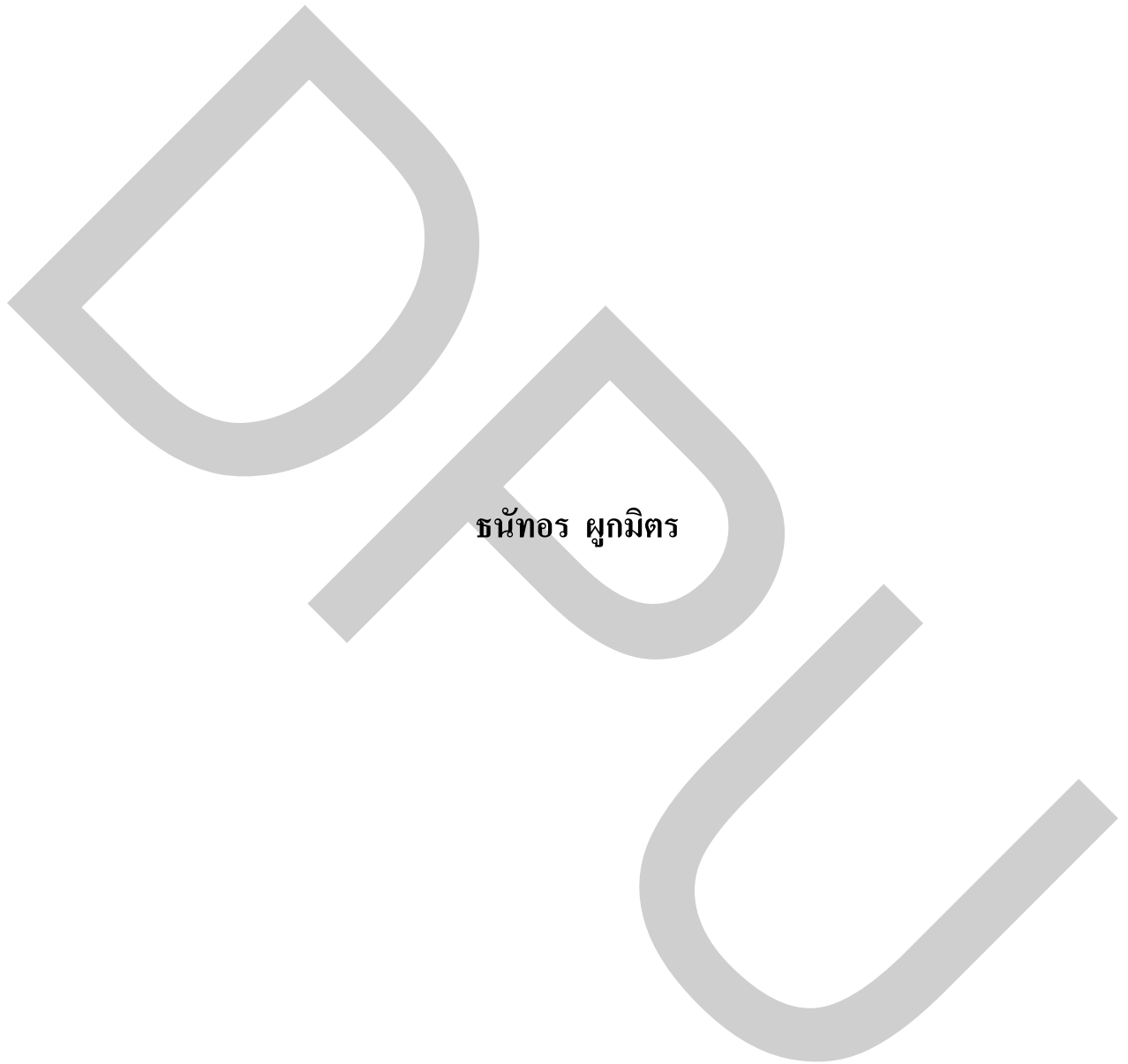

บทบาทของศาลอุทธรณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญา

ธนัทธร ผูกมิตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2554

**A ROLE OF APPEALS COURT IN THE EXAMINATION OF FACT
FINDINGS IN THE CRIMINAL CASE**

TANUTON PUKMITH

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School, Dhurakij Pundit University**

2011

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ เพราะความกรุณาอิงจากท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และท่านอาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ที่ได้กรุณารับเป็นที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้เสียสละเวลาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อ การศึกษาและทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และให้ความสะดวก ในการศึกษาค้นคว้าเอกสารจนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จสมบูรณ์สมความมุ่งหมาย คือ คุณพ่ออ้อม ผูกมิตร และคุณแม่หนูปั้น ผูกมิตร ที่ให้ความรัก ความเมตตาและให้โอกาสทางการ ศึกษา คอยเป็นกำลังใจอันสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอเป็น กตเวทิตาแก่บิดา มารดา ของผู้เขียน รวมทั้งบูรพาจารย์ทุกท่านที่ประสาทวิชาความรู้และคุณธรรม หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องใดๆ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

ธนัทธอ ผูกมิตร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญภาพ.....	๘
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. การพิจารณาคดีและหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญา.....	8
2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของศาล.....	8
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษา ของศาลต่างประเทศ.....	8
2.1.2 แนวคิดนักวิชาการกฎหมายไทยในการตรวจสอบค้นหาความจริง.....	10
2.1.3 หลักการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System).....	11
2.1.4 พยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริง.....	12
2.2 ความจำเป็นในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง.....	13
2.3 ขั้นตอนการทำหน้าที่ของศาลไทยในคดีอาญา.....	18
2.3.1 อำนาจหน้าที่ก่อนประทับฟ้อง.....	19
2.3.2 การพิจารณาพิพากษา.....	20
2.3.3 การบังคับคดี.....	21
2.4 ความเกี่ยวพันในการพิจารณาคดีอาญาของศาลชั้นต้นกับศาลอุทธรณ์.....	22
2.5 บทบาทและหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาคดีอาญา และการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามหลักสากล.....	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.5.1 ลักษณะบทบาทหน้าที่ของศาลอุทธรณ์.....	22
2.5.2 การพิจารณาคดี.....	23
2.5.3 การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานใหม่.....	24
2.6 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญา ของศาลอุทธรณ์ไทย.....	27
2.6.1 ประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการในการพิจารณาคดีอาญา.....	27
2.6.2 โครงสร้างและเขตอำนาจของศาล.....	28
2.6.3 การรับฟังพยานหลักฐานใหม่จากข้อเท็จจริงเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคดี.....	33
2.6.4 การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในคดีอาญา.....	35
2.7 หลักเกณฑ์วิธีการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ไทย.....	37
2.7.1 การอุทธรณ์ตามสิทธิและการทบทวนคำพิพากษา ตามกฎหมายมาตรา 245.....	37
2.7.2 การตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์.....	39
3. การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญา ของศาลอุทธรณ์ต่างประเทศ.....	41
3.1 ประเทศอังกฤษ.....	41
3.1.1 ระบบของศาลอังกฤษ.....	41
3.1.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริง ในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์.....	44
3.2 ประเทศอเมริกา.....	48
3.2.1 ระบบของศาลสหรัฐอเมริกา.....	48
3.2.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริง ในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์.....	50
3.3 ประเทศเยอรมนี.....	54
3.3.1 ระบบของศาลเยอรมนี.....	54
3.3.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริง ในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์.....	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 ประเทศฝรั่งเศส.....	60
3.4.1 ระบบของศาลฝรั่งเศส.....	60
3.4.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริง ในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์.....	63
4. วิเคราะห์บทบาทการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ไทย.....	67
4.1 วิเคราะห์บทบาทของศาลอุทธรณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง.....	67
4.1.1 ลักษณะของการพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์.....	68
4.1.2 การสืบพยานของศาลในชั้นอุทธรณ์.....	68
4.2 วิเคราะห์สถานะศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.....	70
4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับฟังพยานหลักฐานจากข้อเท็จจริงของ ศาลอุทธรณ์ไทยกับต่างประเทศเพื่อนำมาพัฒนาระบบศาลอุทธรณ์ไทย.....	71
4.4 วิเคราะห์ปัญหาทางปฏิบัติในการรับฟังพยานหลักฐาน จากข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ไทย.....	77
4.4.1 ปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ ความจริงของศาลชั้นต้น.....	77
4.4.2 วิเคราะห์ปัญหาองค์คณะของศาล.....	78
4.4.3 ความบกพร่องในการพิสูจน์ความจริงของศาลอุทธรณ์.....	80
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	81
5.1 บทสรุป.....	81
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	83
บรรณานุกรม.....	85
ประวัติผู้เขียน.....	93

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญาประเทศอังกฤษ.....	47
2. โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญาประเทศอเมริกา.....	53
3. โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญาประเทศเยอรมนี.....	59
4. โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญาประเทศฝรั่งเศส.....	65

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทบาทของศาลอุทธรณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญา
ชื่อผู้เขียน	ธนัทธอ ผูกมิตร
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

การตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อค้นหาความจริงของศาลในคดีอาญา มีหลักกฎหมายที่ยึดถือกันเป็นสากลว่า “ศาลจะต้องฟังพยานหลักฐานจนปราศจากความสงสัยอันควรเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงลงโทษจำเลยได้” การฟังข้อเท็จจริงอย่างใดที่ถือว่าเป็นที่ยุติ ซึ่งหลักการดำเนินคดีอาญาคือ “หลักการตรวจสอบ” (examination doctrine) ศาลที่พิจารณาคดีอาญาจึงต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง แต่ที่เป็นปัญหาของการตรวจสอบข้อเท็จจริงคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ คือศาลอุทธรณ์ของประเทศไทย จะวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงโดยไม่ได้ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามหลักการตรวจสอบ เพราะศาลอุทธรณ์จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยการรับฟังพยานหลักฐานหรือชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน จากข้อมูลที่ได้รับจากการสืบพยานของศาลชั้นต้นเท่านั้น

การตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ของไทย กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลอุทธรณ์สามารถออกนั่งพิจารณาโดยเปิดเผยได้ ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203 และ 208 (1) ทั้งนี้ก็เพื่อให้การพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นไปโดยถูกต้องที่สุด หรือเพื่อให้ได้ความจริงที่กระจ่างชัด เช่นเมื่อปรากฏว่ามีพยานหลักฐานใหม่เกิดขึ้น ศาลอุทธรณ์ควรออกนั่งพิจารณาเพื่อสืบพยานหลักฐานใหม่ แต่ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์ไม่เคยออกนั่งพิจารณาซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้การพิจารณาคดีไม่ได้ความจริงที่ถ่องแท้ เพราะศาลอุทธรณ์ไม่ได้เห็นอากัปกริยาของพยาน และไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ได้ดีกว่าศาลชั้นต้น การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยความน่าเชื่อถือและความสามารถในการจดจำของพยานจากสำนวนคดีของศาลชั้นต้นเท่านั้น เป็นการมองข้ามความสำคัญของข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน จึงเป็นข้อที่น่าคิดว่าแท้จริงแล้วระบบการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ของไทยนั้น ขัดกับหลักการพิสูจน์ความจริงหรือหลักการตรวจสอบหรือไม่ และหากศาลอุทธรณ์มีการพิจารณาคดีในลักษณะที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จะช่วยให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ในส่วนของการรับฟังปัญหาข้อเท็จจริงมีความสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่หรือไม่ ซึ่ง

เป็นเรื่องที่น่าพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากศาลชั้นต้นรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ แล้วปรากฏว่า
ยังเกิดข้อบกพร่องบางประการ ศาลอุทธรณ์ทำการพิจารณาโดยการนั่งสืบพยานใหม่อีกครั้ง อันเป็น
หลักประกันความยุติธรรมให้กับทุกฝ่ายได้อีกชั้นหนึ่งด้วย

Thesis Title	A Role of Appeals Court in the Examination of Fact findings in the Criminal Case
Author	Tanuton Pukmith
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Udom Rathaamarit
Co-Thesis Advisor	Dr. Surasit Sangvirojanapat
Department	Law
Academic Year	2010

ABSTRACT

The Court Examination of the Fact findings in the Criminal Case has generally accepted and recognized in many nations. The principle that, “The accused is considered innocent until proven guilty. The prosecution has to collect and present enough evidence to convince the trier of fact. Then, penalty can be legally admissible. What would be regarded as an end of this Fact finding examination? The principle of criminal case proceeding is the “Examine Doctrine”. The Appeal court suppose to be very keen to find out the truth, but the main trouble of the Fact finding examination in the Criminal case is The Appeals Court of Thailand would judge the case without Examine Doctrine Proceeding and only judge by the witnesses or weigh out the witness possibilities from the information of witness examination in the Lower Court.

The fact examination proceeding in the criminal case of the Appeals court of Thailand is given a chance by the Law that The Appeals court could proceed a Trial in disclose. (Criminal code: Section 203 and 208), in this respect, the fact examination might have found another undoubtedly and clearer fact, such as a new piece of evidence. But in practice, the Appeals court judge has never done the proceeding of the trial in disclose. And they have never seen any attitude of the witness or any events that happened in the Lower court. That means the examination of the Appeals court has to rely on the legal proceeding of the Lower court and has over looked the necessities of the proceeding that could assisted in the witness evidence.

This is to be considered that Appeals court examination proceeding in the criminal case may not get along with the Examine doctrine. Suppose the Appeal court could manage to proceed a trial as a Second Trial Court, and there were some weaknesses or some flaws appeared

from the Lower court. This procedure might be able to assist the existing principle and be more effective by re-examine the witness which will guaranty the justice to the next level.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรสำคัญ ที่ใช้อำนาจตุลาการ ในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ศาลจะมีความเป็นอิสระในการพิจารณาคดีและมีความสามารถที่จะอำนวยความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำที่มีการกล่าวหาว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดกระทำความผิดอาญา ซึ่งการดำเนินคดีอาญาของศาลยุติธรรมของไทย แบ่งระบบศาลเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา และยังมีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ มีฐานะเทียบเท่าศาลชั้นต้น

ปัจจุบันพบว่า การดำเนินคดีอาญาส่วนใหญ่ใช้ระบบกล่าวหาด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีอาญาในประเทศคอมมอนลอว์ หรือการดำเนินคดีอาญาในประเทศซีวิลลอว์ แต่จะแตกต่างกัน มีเพียงว่าในการดำเนินคดีอาญาในประเทศคอมมอนลอว์ เป็นการตรวจสอบความจริงในศาลนั้น ศาลจะวางเฉยไม่มีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง จะทำหน้าที่วางตัวเป็นกลางคอยควบคุมกฎเกณฑ์มิให้มีการดำเนินคดีอาญาเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน บทบาทสำคัญมักอยู่ที่คู่ความที่เป็นโจทก์จำเลยต้องต่อสู้กันตามหลักเกณฑ์ทางวิธีพิจารณาความและทางพยานหลักฐานที่เคร่งครัด แต่ในส่วนการตรวจสอบความจริงในประเทศซีวิลลอว์นั้น ศาลมีบทบาทสำคัญและมีบทบาทหลักในการตรวจสอบค้นหาความจริง กล่าวคือ ศาลจะกระตือรือร้น ในการตรวจสอบความจริงในคดีอย่างแท้จริง และแม้ประเทศไทยเราเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ซึ่งศาลในคดีอาญาทั้งหลายต้องกระตือรือร้น แต่บทบาทของศาลในคดีอาญาทั้งหลายของเรากลับวางเฉย ทั้งที่กฎหมายให้ศาลมีอำนาจในการพิจารณาคดีทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย สำหรับปัญหาข้อกฎหมายนั้นศาลเป็นผู้วินิจฉัยได้เองโดยไม่จำเป็นต้องมีการสืบพยาน แต่ที่เป็นปัญหาของการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ก็คือ ประเด็นเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมในส่วน of ปัญหาข้อเท็จจริง

การวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงของศาลในคดีอาญา ยังมีหลักกฎหมายที่ยึดถือกันเป็นสากลว่าศาลจะต้องฟังพยานหลักฐานจนปราศจากความสงสัย ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงลงโทษจำเลยได้ การฟังข้อเท็จจริงอย่างใดว่าเป็นที่ยุติ จึงต้องไม่เป็นเพียงเพราะโจทก์มีพยานหลักฐาน ที่มีเหตุผลน่าเชื่อถืออย่างเช่นคดีแพ่งเท่านั้น แต่ในหลักการดำเนินคดีอาญาต้องมี “หลักการตรวจสอบ” (Untersuchungsgrundsatz หรือ examination doctrine) ศาลที่พิจารณาคดีอาญาต้องมีความกระตือ

รื้อร้นในการค้นหาความจริงอย่างมาก แต่หากพิจารณาบทบาทของศาลโดยเฉพาะศาลอุทธรณ์ของประเทศไทย เห็นได้ว่าเป็นการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดี โดยไม่ได้ดำเนินการเพื่อให้ขึ้นไปตามหลักการตรวจสอบเลย เพราะศาลอุทธรณ์จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยการรับฟังพยานหลักฐานหรือซึ่งนำพยานหลักฐานจากข้อมูลที่ได้รับจากการสืบพยานของศาลชั้นต้นเท่านั้น โดยมีได้ทำการสืบพยานเพื่อให้เป็นที่ยุติด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน หรือวินิจฉัยความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วยตนเอง แท้จริงแล้วการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ ไม่ควรพิจารณายึดติดกับสำนวนคดีที่มาจากศาลชั้นต้นเพียงอย่างเดียว ซึ่งการค้นหาความจริงของศาลอุทธรณ์ในคดีอาญาควรได้มาจากการสืบพยานในชั้นพิจารณามากกว่า ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เพราะหากผิดพลาดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการที่ศาลมีคำพิพากษาออกไปแล้วนั้นย่อมมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญา จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของพยานหลักฐาน ซึ่งขั้นตอนแรกต้องดูว่าพยานหลักฐานนั้นรับฟังได้หรือไม่ ขั้นตอนต่อไปเป็นกระบวนการสืบพยาน (examination)¹ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการค้นหาความจริง และขั้นตอนสุดท้ายคือการประเมินค่าของพยานหลักฐาน และการรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ว่าพยานหลักฐานน่าเชื่อถือเพียงใดและพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความจริงในคดีอาจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ พยานหลักฐานโดยตรง พยานหลักฐานแวดล้อมและข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน กล่าวคือ

พยานหลักฐานโดยตรง คือ พฤติการณ์ทั้งหลายที่โดยตัวของมันเองแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาผิดหรือไม่ผิด²

พยานหลักฐานแวดล้อม คือ พฤติการณ์ทั้งหลายที่ทำให้ข้อเท็จจริงโดยตรงที่สำคัญฟังเป็นยุติได้ เช่น รอยเลือด

ข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยอื่น คือ พฤติการณ์ที่ทำให้เห็นแจ้งถึงน้ำหนักของพยานหลักฐานชนิดต่างๆ เช่นความน่าเชื่อถือ หรือความสามารถในการจดจำพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีอาญาที่สำคัญอย่างมาก³ ในการพิสูจน์ความจริงและศาลก็ต้องใช้ความระมัดระวังในการรับฟังด้วย ศาลอุทธรณ์จำเป็นต้องเรียกพยานมาสืบเอง เพื่อจะได้เห็นและได้ฟังพยานหลักฐานต่างๆ ด้วยตนเองโดยตรง ซึ่งจะช่วยให้ซึ่งนำพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงได้อย่างถูกต้อง

¹ Shigemitsu Dando. (1965). **The Japanese Law of Criminal Procedure**. Translated by B.J.George, Jr. South Hackensack. p. 175.

² คณิต ฌ นคร ก (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). หน้า 207.

³ คณิต ฌ นคร ข (2539, มกราคม). “กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับการซึ่งนำพยานหลักฐานในคดีอาญา.” วารสารอัยการ, ปีที่ 19, ฉบับที่ 215. หน้า 27.

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ต่างให้ความสำคัญ ต่อศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ในการกำหนดข้อเท็จจริง กล่าวคือ ศาลอุทธรณ์จะกำหนดข้อเท็จจริงได้ ศาลอุทธรณ์จะต้องพิจารณาคดีใหม่โดยการสืบพยานในชั้นพิจารณาใหม่อีกครั้ง หากไม่มีการพิจารณาคดีใหม่ ศาลอุทธรณ์ก็จะไม่เข้าไปกำหนดข้อเท็จจริง ซึ่งการพิจารณารับฟังพยานหลักฐานในปัญหาข้อเท็จจริงด้วยการพิจารณาสองครั้งย่อมถือว่าถูกต้องแล้ว นอกจากนี้ การรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์โดยการสืบพยานศาลต้องนั่งพิจารณาครบกงค์คณะเสมอ เพื่อให้การค้นหาคำความจริงเป็นไปด้วยความรอบคอบ รัดกุม เป็นธรรม อีกทั้งเป็นการตรวจสอบระหว่างกันและกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด

การพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นของไทย ศาลไม่ค่อยจะให้ความสนใจกับการพิจารณาในศาลชั้นต้นเท่าใดนัก โดยคาดหวังว่าศาลสูงจะเป็นผู้แก้ไขความไม่ถูกต้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาคดี เห็นได้จากการนั่งพิจารณาในศาล ในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ผู้พิพากษานั่งพิจารณาเป็นองค์คณะ ซึ่งได้แก่ ความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรง ผู้พิพากษามักจะนั่งพิจารณาเพียงนายเดียวเสมอ ผู้พิพากษานายเดียวจะปฏิบัติหน้าที่ตลอดจนการพิจารณาตั้งแต่การสืบพยานจนถึงการพิพากษาคดี ผู้พิพากษาที่ร่วมเป็นองค์คณะมักเพียงแค่ตรวจสอบสำนวนและร่วมลงลายมือชื่อในคำพิพากษาเท่านั้น ไม่ได้ออกนั่งพิจารณาด้วย การพิจารณาพิพากษาจึงเสมือนกับว่าเป็นการพิจารณาโดยผู้พิพากษานายเดียวเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีความผิดอาญาโทษไม่รุนแรง ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายโดยชัดแจ้ง ทั้งการพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษานายเดี่ยวนี้อาจก่อให้เกิดความบกพร่องได้ง่าย โดยเฉพาะหน้าที่ของการวินิจฉัย (กำหนด) ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติเช่นนี้ถือว่าผิดหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีอย่างยิ่ง เพราะการพิจารณารับฟังพยานหลักฐานจะรับฟังได้หรือไม่เพียงใด ย่อมต้องพิจารณาควบคู่กับการสังเกตลักษณะการให้การของพยานบุคคลและได้จากการได้เห็นที่เกิดเหตุหรือพยานวัตถุด้วย การพิจารณาคดีโดยผิดหลักเกณฑ์ จึงไม่เป็นหลักประกันที่มั่นคงพอสำหรับการอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะมองในแง่ของรัฐ หรือเอกชนผู้ตกเป็นจำเลยก็ตาม

ในส่วนของ การรับฟังปัญหาการอุทธรณ์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา ของศาลอุทธรณ์ของไทยเรา ศาลอุทธรณ์จะพิจารณาคดีจากสำนวนคดีที่ศาลชั้นต้นได้ทำมาแล้ว และจากพยานหลักฐานที่มีอยู่ในการพิจารณาของศาลชั้นต้นเท่านั้น ซึ่งตามกฎหมายก็เปิดโอกาสให้ศาลอุทธรณ์สามารถออกนั่งพิจารณาโดยเปิดเผยได้อันเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203 และ 208 (1) ทั้งนี้ก็เพื่อให้การพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นไปโดยถูกต้องที่สุดหรือเพื่อให้ได้ความจริงที่กระจ่างชัด เช่นเมื่อปรากฏว่ามีพยานหลักฐานใหม่เกิดขึ้น ศาลอุทธรณ์ควรออกนั่งพิจารณาเพื่อสืบพยานหลักฐานใหม่ แต่ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์ไม่เคยออกนั่งพิจารณาโดยเปิดเผยเลย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ไม่ได้ความจริงที่ถ่องแท้ แต่เมื่อศาลอุทธรณ์ซึ่งนำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์มักจะเข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัย

ข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้นเสียเอง ทั้งที่ศาลอุทธรณ์ไม่ได้สืบพยานเองไม่เห็นอากัปกรณ์ของพยาน ศาลอุทธรณ์จึงไม่สามารถรู้เห็นเหตุการณ์ได้ดีกว่าศาลชั้นต้นอย่างแน่นอน การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยความน่าเชื่อถือและความสามารถในการจดจำของพยานจากสำนวนคดีของศาลชั้นต้นเท่านั้นย่อมไม่ได้ความจริงที่ถูกต้อง เพราะเป็นการมองข้ามความสำคัญของข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐานไปโดยสิ้นเชิง ดังตัวอย่างเช่น ในคดีฆาตกรรมเชอริแอน ดันแคน ซึ่งในคดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกผู้บริสุทธิ์หลายราย จนจำเลยบางคนเสียชีวิตในคุก บางคนเจ็บป่วยจนพิการ ครอบครัวแตกแยกกระจาย เพราะไม่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นหลัก และต่อมาศาลฎีกาก็มีคำพิพากษายกฟ้องในคดีนี้ ใช้เวลาในการพิจารณาคดีเกือบ 10 ปี⁴ ซึ่งในเรื่องนี้ได้สร้างความเสียหายนานาประการ จึงเห็นได้ว่า ในคดีสำคัญเช่นนี้ หากศาลอุทธรณ์รับฟังพยานหลักฐานเพียงสำนวนของศาลชั้นต้นเพียงอย่างเดียว แล้วพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ส่งผลกระทบต่อเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อระบบงานยุติธรรมทางอาญาประเทศความล้มเหลวอย่างแน่นอน เพราะศาลรับฟังพยานหลักฐานไม่มีความระมัดระวังหรือรอบคอบ จึงเป็นข้อที่น่าคิดว่าแท้จริงแล้วระบบการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ของไทยเรานั้น ขัดกับหลักการพิสูจน์ความจริงหรือหลักการตรวจสอบหรือไม่ และหากศาลอุทธรณ์ของไทยมีการพิจารณาคดีในลักษณะที่เป็นศาลพิจารณาในการรับฟังพยานหลักฐานโดยการสืบพยานใหม่อีกครั้ง ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ในส่วนของกรรับฟังปัญหาข้อเท็จจริงมีความสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่หรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากศาลชั้นต้นพิจารณารับฟังพยานหลักฐานต่างๆ แล้ว ปรากฏว่ายังเกิดข้อบกพร่องบางประการ ศาลอุทธรณ์ควรพิจารณารับฟังพยานหลักฐานโดยการสืบพยานใหม่อีกครั้ง หรือมีลักษณะเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) โดยออกนั่งพิจารณาคดีและครอบงำคณะในการพิจารณาคดี เพื่อให้ระบบการพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์มีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังเป็นหลักประกันความยุติธรรมของทุกฝ่ายได้อีกชั้นหนึ่ง

นอกจากศาลจะค้นหาความจริงแล้ว ศาลควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักจิตวิทยาพยานหลักฐาน จิตวิทยาคำให้การพยานบุคคลเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญา เพราะการชี้ขาดคดีอาญาต้องอาศัยความจริง ย่อมมีหลักเกณฑ์ที่พิสูจน์ได้เช่นเดียวกับศาสตร์อื่น ซึ่งเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการชี้หน้าพยานหลักฐานโดยตรง ด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐานที่จะทำให้ศาล

⁴ สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. (2539). รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่องคดีเชอริแอน ...กระบวนการยุติธรรมจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร?. หน้า 138.

⁵ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 241.

เห็นชัดถึงน้ำหนักพยานหลักฐานชนิดต่างๆ เป็นต้นว่า ความน่าเชื่อถือของพยาน ความสามารถในการจดจำของพยานบุคคล อาศัยปฏิกิริยาของพยาน เป็นต้น ซึ่งศาลต้องนำหลักการเหล่านี้มาใช้ในกรณีที่ต้องเข้าถึงข้อเท็จจริงด้วยตนเองด้วย คือ นั่งพิจารณาและอยู่กับเรื่องที่ตนเองพิจารณาจึงจะตัดสินใจคดีได้อย่างถูกต้องแท้จริง

หากศาลอุทธรณ์ของประเทศไทย มีการพิจารณาคดีในลักษณะที่เป็นศาลพิจารณา ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาในชั้นที่สอง (Second Trial Court) กล่าวคือ การนั่งพิจารณา เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง เพราะการได้ฟังด้วยหูตัวเองและได้เห็นอาภักดิ์ของพยานนั้นสำคัญที่สุด เพราะฉะนั้นในศาลต่างประเทศ เช่นยุโรป อเมริกา การพิจารณาสืบพยานจึงถือว่าจำเป็น ซึ่งผู้พิพากษาจะต้องเห็นด้วยตาและฟังด้วยหูของตนเอง แม้ในศาลอุทธรณ์ ถ้ามีการอุทธรณ์ข้อเท็จจริงแล้ว เขาจะต้องมีการสืบพยานเหมือนศาลล่าง เช่นประเทศเยอรมนี อย่างน้อยศาลเขาก็จะฟังคำแถลงการณ์ในกรณีที่เป็นอุทธรณ์ข้อกฎหมาย ในอเมริกาแม้ไม่ออกบัลลังก์ก็ขอให้ได้ฟังคำแถลงการณ์ของคู่ความทุกฝ่าย ที่ข้างโต๊ะทำงานผู้พิพากษาในเซมเบอร์ (ห้องพัก) แต่ศาลไทยเรากำลึงปฏิบัติตรงกันข้ามกับความถูกต้อง⁶ การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ทำโดยการตรวจสำนวนอ่านคำพยานแล้วตัดสิน จึงทำให้เกิดความล่าช้าและอาจทำให้เข้าใจข้อเท็จจริงผิดพลาดได้มากกว่าการแถลงการณ์

ดังนั้น ศาลอุทธรณ์ของไทยจึงควรที่จะออกนั่งพิจารณาสืบพยานในศาล โดยเปิดเผยและควรฟังคำแถลงการณ์ด้วย ซึ่งจะช่วยให้ศาลได้ความจริงที่กระจ่างชัดขึ้น สำหรับการออกนั่งฟังคำแถลงการณ์ในบางเรื่องอาจจะไม่จำเป็น แต่บางเรื่องที่เป็นปัญหายุ่งยาก ศาลอุทธรณ์ก็ควรออกนั่งฟังคำแถลงการณ์บ้าง การที่ศาลอุทธรณ์งดฟังคำแถลงการณ์ถือว่าการละเลยหน้าที่ประการหนึ่ง ถ้าหากจะงดฟังคำแถลงการณ์ควรจะงดเฉพาะคดีที่ไม่จำเป็นจริงๆ และเมื่อฟังคำแถลงการณ์จบศาลก็อาจชี้ขาดตัดสินคดีไปได้ทันที ไม่ต้องเสียเวลาเข้าไปตรวจสำนวนอีก และในคดีสำคัญๆ ศาลควรออกนั่งฟังคำแถลงการณ์ให้ประชาชนได้ชื่นชม ได้เข้าฟัง วิทยุวิจารณ์มีส่วนในความคิดเห็นของศาลด้วย ในต่างประเทศถือว่า การออกนั่งฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา⁷ ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับศาลอุทธรณ์ เพราะจะทำให้ศาลอุทธรณ์มีโอกาสที่ค้นพบความจริงในคดีได้มากขึ้น และการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์จากสำนวนคดีเพียงอย่างเดียว ในส่วนที่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงถือว่าการไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการมองข้ามความสำคัญของข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐานไปโดยสิ้นเชิง การดูเพียงสำนวนความประกอบกับการที่ศาลอุทธรณ์ไม่ได้ออกนั่งพิจารณา ศาลอุทธรณ์ก็ไม่อาจเห็นท่าทางกิริยาของพยานปาก

⁶ สติชัย เล็งไธสง. (2540). เจาะลึกกฎหมายสำคัญ. หน้า 50.

สำคัญๆ ในคดีนั้นได้เลย อันเป็นการขัดต่อกฎหมายและหลักการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหากศาลอุทธรณ์นั่งพิจารณาคดีเป็นชั้นที่สอง คดีอาญาอาจอยู่ที่ศาลอุทธรณ์ได้ จึงควรมีการพิจารณาแก้ไขปัญหาเรื่องการใช้ดุลพินิจในการรับฟังการสืบพยานเพิ่มเติมของศาลสูง ตามประมวลกฎหมายวิธีอาญามาตรา 203, 208 (1) ซึ่งศาลอุทธรณ์มักจะใช้วิธีสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานให้ และศาลอุทธรณ์จะวินิจฉัยและกำหนดข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นส่งมาให้ นั่นจึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้ดุลพินิจในการสืบพยาน และการกำหนดข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนแนวทางแก้ไขในการพิจารณารับฟังปัญหาข้อเท็จจริงได้อย่างแท้จริงยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงระบบการพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์ทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องของการพิจารณารับฟังอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

1.2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ในต่างประเทศ ที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาในชั้นที่สอง เพื่อเปรียบเทียบแนวความคิด ตลอดจนวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักสากล

1.2.3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ในประเทศไทย เพื่อให้เห็นปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณารับฟังปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาและแนวทางแก้ไข

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

เนื่องด้วยการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ของไทย เป็นไปเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลการพิจารณาคดีของศาลล่าง อันเป็นวิธีตรวจสอบข้อเท็จจริงและการใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ศาลอุทธรณ์ควรเป็นศาลพิจารณาในชั้นที่สอง (Trial Court) ทำหน้าที่ในการพิจารณาชั้นที่สองในการรับฟังปัญหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาคดีศาลอุทธรณ์ ควรออกนั่งพิจารณาสืบพยานด้วยตนเองในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้ได้ความจริงกระจ่างชัดขึ้น ไม่ใช่แค่เพียงพิจารณาคดีจากสำนวนของศาลชั้นต้นเท่านั้น และศาลฎีกาของไทย ควรเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายเท่านั้น ซึ่งจะช่วยเหลือคดีขึ้นสู่ศาลสูงอีกทางหนึ่งด้วย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาระบบการพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ โดยเฉพาะกรณีการพิจารณาคดีในส่วนในการรับฟังปัญหาข้อเท็จจริง และการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดีตามระบบกฎหมายของไทยและต่างประเทศทั้งระบบ Civil law และ Common law เช่น ประเทศอังกฤษ อเมริกา เยอรมนี

และฝรั่งเศส เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับแนวคิดและเหตุผลทางกฎหมายในการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ดำเนินการศึกษาวิจัย โดยการวิจัยเอกสาร จากการค้นคว้า ศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูล จากตำราวิชาการกฎหมาย บทความวารสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกักฎหมาย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงระบบการพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์ ทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องของการพิจารณารับฟังอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

1.6.2 ทำให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของศาลชั้นอุทธรณ์ในต่างประเทศ ที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาในชั้นที่สอง เพื่อเปรียบเทียบแนวความคิด ตลอดจนวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักสากล

1.6.3 ทำให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ในประเทศไทย และให้เห็นปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณารับฟังอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาและแนวทางแก้ไข

บทที่ 2

การพิจารณาคดีและหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญา

การพิจารณาคดีและการค้นหาความจริงในคดีอาญา เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะเรื่องการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในการพิจารณาคดี เช่น คำเบิกความของพยานบุคคลต่อหน้าผู้พิพากษาในศาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการใช้ดุลพินิจและจิตวิทยาของศาลในการรับฟังพยานหลักฐานบุคคล และการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้ศึกษาเกี่ยวกับ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ระบบการพิจารณาคดีอาญา และศึกษาเกี่ยวกับการพิจารณาคดีในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ ต่อไป

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของศาล

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบข้อเท็จจริง เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยค้นหาความจริงในคดีอาญาให้กระจ่างชัด และน่าเชื่อถือใกล้ความจริงมากที่สุด ในที่นี้จะได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายต่างประเทศ และนักวิชาการกฎหมายไทย ตลอดจนระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความหรือผู้เกี่ยวข้องมีสิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง เพื่อแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริง ซึ่งพยายามที่จะประนีประนอมระหว่างความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา กับความต้องการความยุติธรรมในคดี แต่การยอมให้มีการแก้ไบนั้นเพื่อให้ได้ความจริงที่ถูกต้องที่สุด เป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของคู่ความ ในปัจจุบันพบว่าในต่างประเทศส่วนมากได้เปลี่ยนระบบการวิธีพิจารณาความอาญาจากระบบไต่สวนมาเป็นระบบกล่าวหา มีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะคุ้มครองสิทธิตัวจำเลย ดังนั้นระบบการอุทธรณ์จึงถูกนำมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลเช่นกัน ในประเทศต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าการอุทธรณ์มีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของจำเลยจากการถูกตัดสินว่ากระทำผิดโดยผิดพลาด และใช้กับกรณีการลงโทษที่รุนแรงเกินไป อันเป็นการกระทำเกินกว่าจะคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณะชน¹

¹ Shigemitsu Dando. Op.cit. p. 408.

การแก้ไขนี้ย่อมกระทบกระเทือนถึงความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา แต่หากไม่ให้มีการแก้ไขความไม่ถูกต้องนี้ ย่อมทำให้ความยุติธรรมไม่อาจดำเนินไปได้ด้วยดี แต่ถ้าให้มีการแก้ไขกันตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขตจำกัดย่อมกระทบกระเทือนถึงอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลและเป็นที่ยุติโทษแก่ผลประโยชน์ของกลุ่มความในคดี อนึ่ง การอุทธรณ์ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาคดีนั้นใหม่ซ้ำอีกครั้ง เพราะคดีนั้นได้เสร็จสิ้นไปโดยคำพิพากษาของศาลอันมีผลบังคับตามกฎหมาย จะมีการรื้อฟื้นการพิจารณาคดีใหม่อีกไม่ได้ การอุทธรณ์จึงเป็นเพียงการแก้ไขความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นในการพิจารณาคดี ส่วนจะทำการแก้ไขด้วยกระบวนการอย่างไรนั้น ต้องเป็นไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศ ตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ

การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงนี้ เป็นที่แน่นอนว่าย่อมทำให้คดีต้องยืดเยื้อออกไป กล่าวคือคดีน่าจะจบที่คำพิพากษาของศาลชั้นต้น แต่คดีนั้นต้องมีการพิจารณาต่อไปอีก แม้จะใช้ระยะเวลาเนิ่นนานก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหา อยู่ในฐานะมัวหมองเพื่อรอฟังคำพิพากษาที่ล่าช้า ซึ่งไม่อาจจะทราบได้ว่าผลคดีจะเป็นอย่างไร แต่เพื่อให้บรรลุถึงแนวคิดของความยุติธรรมทางอาญา การค้นหาความจริงให้ปรากฏกระจ่างชัดและเป็นการใช้กฎหมายอาญาปรับเข้ากับเหตุการณ์นั้น ได้อย่างถูกต้อง แนวคิดการตรวจสอบข้อเท็จจริง ด้วยวิธีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงเป็นอีกทางหนึ่งในการค้นหาความจริง เพราะการกำหนดข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นอาจมีการผิดพลาด แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนพิจารณาต่างๆ ของการอุทธรณ์ควรเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ปราศจากความล่าช้า²

การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง จึงเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการพิจารณาคดีของศาลล่าง ด้วยวิธีการคัดค้านคำพิพากษาของศาลในการกำหนดข้อเท็จจริงว่าไม่ถูกต้อง ซึ่งคำพิพากษานั้นยังไม่มีผลผูกพันคดีถึงที่สุด และการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นการแก้ไขคำพิพากษาในการกำหนดข้อเท็จจริงโดยใช้คำพิพากษาเช่นเดียวกัน โดยศาลซึ่งอยู่ในลำดับที่เหนือกว่า (ศาลสูง) อาจจะเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้นอื่นที่มีเขตอำนาจเหนือกว่าก็ได้ แล้วแต่ระบบการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของประเทศนั้นๆ³

ในการแก้ไขคำพิพากษาด้วยการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการพิจารณาคดีของศาล โดยการแก้ไขคำพิพากษาที่ยังไม่ถึงที่สุด แต่ถ้าคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว หากปรากฏความผิดพลาดก็ต้องแก้ไขด้วยวิธีการอื่นต่อไป เช่นการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การอภัยโทษ การล้างมลทิน หรือการนิรโทษกรรม จะแก้ไขโดยการอุทธรณ์ไม่ได้

² Hideo Tanaka. (1979). *The Japanese Legal system*. p. 478.

³ วิสันต์ เพิ่มทวีผล. (2534). การตรวจสอบและการกำหนดข้อเท็จจริงในคดีอาญา. หน้า 71.

2.1.2 แนวคิดนักวิชาการกฎหมายไทยในการตรวจสอบค้นหาความจริง

ในทางวิชาการที่เกี่ยวกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยการอุทธรณ์นี้ท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นกร ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การอุทธรณ์ หมายถึง การขอให้ศาลที่สูงกว่า ทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่าง ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย⁴ หลังจากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยังโต้แย้ง ต้องการให้ศาลสูงกว่าตรวจสอบความจริง เพื่อให้ได้ความจริงแท้และมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเนื้อหาในคำพิพากษานั้นเสียใหม่ คู่ความ จะขอให้ศาลอุทธรณ์ตรวจสอบคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้โดยใช้วิธีการอุทธรณ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปยังศาลอุทธรณ์ ซึ่งมีฐานะเป็นเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court)

การที่คู่ความขอให้ศาลชั้นอุทธรณ์ตรวจสอบคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ที่จะได้รับไว้ก็ เพื่อให้คำพิพากษาดังกล่าวได้รับการแก้ไข อาจเนื่องมาจากคู่ความรู้สึกว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคำพิพากษานั้น หรือต้องการให้ศาลลดหย่อนผ่อนโทษให้ ดังที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า ผู้พิพากษาที่ตัดสินความ ก็เป็นปุถุชนธรรมดาที่อาจผิดพลาดบกพร่องในการวินิจฉัยและสั่งคดีได้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความไม่รู้ ความไม่ละเอียดรอบคอบพอ หรือความผิดพลาด ซึ่งกรณีดังกล่าว เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้พิพากษาเอง นอกจากนี้ในด้านพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบในการวินิจฉัยสั่งคดีอาจจะเกิดความผิดพลาดบกพร่องได้เช่นกัน เช่นพยานหลักฐานอาจไม่ถูกต้อง ไม่ตรงความจริงหรือไม่ครบถ้วน ตามที่กล่าวมานี้เป็นที่มาของความบกพร่องของการตัดสินชี้ขาดคดีทั้งสิ้น และความบกพร่องนั้นอาจเกิดจากการใช้กฎหมาย ผิดพลาดไป เช่น ใช้บทกฎหมายในการวินิจฉัยคดีผิด หรือใช้กฎหมายที่ถูกยกเลิกไปแล้วมาลงโทษบุคคลหรือลงโทษบุคคลไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย หรืออาจเป็นการฟังข้อเท็จจริงผิด ซึ่งการฟังข้อเท็จจริงผิดอาจเกิดขึ้นได้หลายประการ กล่าวคือ การสืบพยานหลักฐานไม่ละเอียดครบถ้วน การสรุปข้อเท็จจริงผิด หรือพยานหลักฐานที่นำมาใช้ในการชี้หน้าพยานหลักฐานยังคลุมเครือ เช่นนี้ล้วนแต่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องใช้วิธีการตรวจสอบให้ได้มาซึ่งความจริง ถึงแม้ศาลจะมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีก็ไม่อาจเป็นหลักประกันความยุติธรรมแก่คู่ความได้

จุดประสงค์ความมุ่งหมายให้มีการอุทธรณ์ เพื่อตรวจสอบความจริงในคำพิพากษาของศาลล่าง ก็เพื่อต้องการให้มีการถ่วงถ่วงคำพิพากษาด้วยความละเอียดรอบคอบโดยศาลอุทธรณ์จะมีประสบการณ์มากกว่ามาช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมมากขึ้น ซึ่งจะสร้างหลักประกันให้กับประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

⁴ คณิต ฒ นกร ก เล่มเดิม. หน้า 115.

⁵ ราตรี คามิ. (2549). การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง. หน้า 94.

2.1.3 หลักการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) หรือ (non Adversarial System)

หลักการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) หรือ (non Adversarial System) เป็นอีกหลักการหนึ่งที่กำหนดกระบวนการ และขั้นตอนในการค้นหาความจริงไว้ โดยมีการกำหนดลักษณะของระบบตรวจสอบข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีและบทบาทของศาลผู้ตัดสินในการค้นหาความจริง

ลักษณะของระบบตรวจสอบข้อเท็จจริงการดำเนินคดีตามระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง เป็นระบบที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการค้นหาความจริงในกรณีที่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจในการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง ส่วนศาลมีหน้าที่ในการตรวจสอบค้นหาความจริงโดยไม่วางเฉย (active role) เป็นการค้นหาความจริงแบบไม่ต้องต่อสู้กัน จึงมีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ

- 1) องค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทุกองค์กรต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริง⁶
- 2) ศาลเป็นผู้สืบพยาน ไม่ใช่ฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย โดยฝ่ายโจทก์และจำเลย เป็นเพียงผู้กระตุ้นให้มีการสืบพยานเท่านั้น และศาลต้องไม่วางเฉยในการสืบพยานดังที่เห็นในทางปฏิบัติ แต่ต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงซึ่งระบบดังกล่าวมีกลุ่มประเทศที่ใช้เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ซึ่งอยู่ในระบบ Civil Law

บทบาทของศาลในการค้นหาความจริงตามหลักการตรวจสอบข้อเท็จจริงในระบบ Civil Law การฟ้องคดีต่อศาลเป็นไปตามระบบการฟ้องคดีโดยรัฐ (State Procetion) ซึ่งถือว่าในคดีอาญารัฐเป็นผู้เสียหายเพราะรัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ⁷ ซึ่งทั้งศาลอัยการ และตำรวจต่างเป็นเจ้าพนักงานแห่งรัฐและต่างกระทำในนามของรัฐ ทำให้มีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นที่จะค้นหาความจริง โดยร่วมมือกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะศาลจะวางเฉยไม่ได้ แต่จะต้องมีบทบาทสำคัญในการค้นหาให้ได้ความจริง เพราะศาลอยู่ในฐานะผู้ตรวจสอบตามลักษณะที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการค้นหาความจริงในกรณีที่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐดังกล่าวส่งผลต่อบทบาทของศาลในระบบตรวจสอบข้อเท็จจริงอันเป็นระบบที่ใช้อยู่ในประเทศในภาคพื้นยุโรปซึ่งได้มีวิวัฒนาการเกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 โดยนักกฎหมายในระบบ Civil Law เริ่มเห็นถึงความจำเป็นที่ศาลควรมีบทบาทในการซักถาม ริเริ่มการค้นหาความจริงได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องรอให้คู่ความร้องขอ หลักการดังกล่าวเป็นหลักที่ใช้มากในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีแนวคิดให้ศาลซึ่งประกอบด้วยองค์คณะจำนวนไม่กี่คนจะวินิจฉัยปัญหา

⁶ ชาติ ชัยเดชสุริยะ และ ณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. เล่มเดิม. หน้า 56.

⁷ คณิศ ฌ นคร. (2544, มกราคม-มีนาคม). “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” วารสารกฎหมายธุรกิจ, บัณฑิตย 1, ฉบับ 1. หน้า 51.

ข้อเท็จจริงได้ถูกต้องตรงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ก็จำเป็นที่ศาลจะต้องมีอำนาจ ในการพิจารณา พยานหลักฐานค้นหาความจริงด้วยตัวศาลเอง ทั้งการพิจารณาจากพยานหลักฐานของทางฝ่าย โจทก์จำเลยและการเรียกพยานมาให้การต่อศาล เพื่อให้ได้ความตามความเป็นจริงว่าข้อเท็จจริงที่ เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ซึ่งศาลจะเป็นผู้ซักถามพยานด้วยตัวศาลเองให้ได้ความจริงแทนที่จะเป็นแต่ เพียงผู้นั่งฟังการเสนอพยานและซักถามพยานของฝ่ายโจทก์และจำเลยผู้พิพากษาในระบบกฎหมาย ของประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากระบบที่ใช้กฎหมาย Civil Law จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่โดยตรงในการ ค้นหาข้อเท็จจริงจากการสืบสวนพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดคู่ความ ไม่ได้มีบทบาทหลักในการค้นหาความจริง เพราะระบบนี้มีเจตนารมณ์ที่จะค้นหาความจริงมิใช่ ค้นหาความผิด⁸ ระบบนี้จะเน้นหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการรับฟังพยานหลักฐานใน การค้นหาความจริง โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นกับความเชี่ยวชาญของคู่ความในการนำสืบพยานหลักฐานให้ ประจักษ์ต่อศาลและไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานมากผู้พิพากษามีอำนาจใช้ ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวางและยืดหยุ่นได้มาก⁹

2.1.4 พยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริง

พยานหลักฐาน คือ สิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้าง ในการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา ซึ่งคู่ความได้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงต่างๆ มาในคำฟ้องและคำให้การ เพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวแก้ของตน และศาลจำเป็นต้องนำสิ่งเหล่านี้มาพิจารณา ตรวจสอบเพื่อค้นหาความจริง ซึ่งพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความจริงอาจแยกออกได้เป็นพยาน หลักฐานโดยตรง พยานหลักฐานแวดล้อม และข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยอื่น ในที่นี้จะขอกกล่าว เกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีอาญาที่ศาลจำเป็นต้องนำไปใช้พิสูจน์ความจริงเสมอ

พยานหลักฐานโดยตรง (Direct Evidence) หมายถึง พฤติการณ์ทั้งหลายที่โดยตัวของ มันเองแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาผิดหรือไม่ผิด¹⁰ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริง เป็นประเด็นพิพาทในคดีโดยตรง ซึ่งศาลไม่ต้องไปค้นหาเหตุผลข้อสันนิษฐานอย่างใดต่อไปอีก ถ้า ศาลเชื่อพยานหลักฐานโดยตรง ศาลก็สามารถสรุปได้ว่าข้อเท็จจริงที่พิพาทกันเป็นดังที่พยานพิสูจน์ เช่น ประเด็นพิพาทในคดีกรณี ก. ใช้มีดแทง ข. หรือ ไม่ พยานที่เห็น ก. กำลังใช้มีดแทง ข เป็นพยาน โดยตรง ถ้าศาลเชื่อว่าพยานคนนี้เป็นจริง ศาลก็สรุปได้เลยว่า ก. แทง ข.

พยานประพัตเหตุแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) หรือพยานแวดล้อม หมายถึง พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริง มิได้เป็นประเด็นพิพาทในคดีโดยตรง หากแต่พิสูจน์

⁸ คณิต ณ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 3.

⁹ เข็มชัย ชุตินวงศ์. (2536). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 7). หน้า 2-3.

¹⁰ คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 207.

ข้อเท็จจริงอื่นที่บ่งชี้ว่า ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นพิพาทน่าจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น เช่น คดีมีประเด็นพิพาทว่า ก. แทะง ข. หรือไม่ ซึ่ง ค. เป็นพยานที่เบิกความว่า เวลาเกิดเหตุ เห็น ก. วิ่งผ่านไปมือถือมีดซึ่งมีโลหิตสดๆ และได้ยินเสียงร้องของ ข. ดังนี้ แม้ศาลจะเชื่อว่า ค. พูดยจริง ก็ยังไม่อาจสรุปได้ทันทีว่า ก. แทะง ข. เพราะอาจมีความเป็นไปได้แม้จะเป็นส่วนน้อยว่า ก. ถือมีดวิ่งมาในขณะนั้น โดย ก. ไม่ได้แทะง ข. ค. เป็นเพียงพยานที่บ่งชี้ว่า ก. น่าจะเป็นคนแทะง ข. เท่านั้น ศาลจะต้องพิจารณาพยานปากนี้ร่วมกับพยานอื่นๆ ว่าเพียงพอหรือไม่ ก่อนที่จะสรุปว่า ก. แทะง ข.¹¹

ข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยอื่น หมายถึง พฤติการณ์ที่ทำให้เห็นแจ้งถึงน้ำหนักของพยานหลักฐานชนิดต่างๆ เช่นความน่าเชื่อถือ หรือความสามารถในการจดจำพยานบุคคลหรือพยานผู้ชำนาญการพิเศษ แต่ในการพิจารณาคืออาญาข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยนี้ได้ถูกละเลยกันมานานมาก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้พิพากษาที่ต้องสัมผัสพยานด้วยตนเอง

การที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาจากพยานดังกล่าว ศาลต้องพิจารณาจากความใกล้ชิดของข้อเท็จจริงที่พยานมุ่งพิสูจน์กับประเด็นพิพาทในคดี กล่าวคือ ถ้าข้อเท็จจริงใกล้ชิดจนเป็นอันเดียวกับประเด็นพิพาท พยานที่มุ่งสืบข้อเท็จจริงนั้นก็จะเป็นพยานโดยตรง แต่ถ้าข้อเท็จจริงมิได้เป็นอันเดียวกับประเด็นพิพาท พยานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงก็เป็นพยานแวดล้อม เช่นการให้เหตุผลที่จะทำให้ศาลเชื่อว่ามิข้อเท็จจริงบางอย่างอยู่หรือไม่ ซึ่งจะต้องมีการใช้เหตุผลอนุมานเอาอีกต่อหนึ่ง พยานแวดล้อมกรณีนี้ นักกฎหมายบางท่านเรียกว่า “พยานเหตุผล”

ส่วนประจักษ์พยาน (Eyewitness) หมายถึง พยานได้รู้เห็นหรือสัมผัสกับเหตุการณ์ที่มาเบิกความด้วยตนเอง โดยตรง ทั้งนี้ไม่ว่าจะรู้เห็นมาด้วยประสาทสัมผัสใด เช่นเห็นเหตุการณ์ด้วยตาตนเอง ได้ยินเสียงด้วยหูของตนเอง สัมผัสความร้อนเย็นด้วยตนเอง¹² ประจักษ์พยานนี้ เป็นพยานที่มีน้ำหนัก ผู้พิจารณาคดีจำเป็นจะต้องพิจารณาพฤติการณ์ อากัปกริยาพยานที่มาเบิกความประกอบในการตัดสินคดีด้วย

2.2 ความจำเป็นในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่จำเป็น ก่อนอื่นต้องกำหนดข้อเท็จจริง คือต้องนำเอาข้อเท็จจริงอันเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสืบพยาน มาประเมินค่าความน่าเชื่อถือเพื่อสรุปให้ได้ข้อเท็จจริงอันเป็นยุติ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่จะนำไปใช้ปรับกับบทบัญญัติของกฎหมายต่อไป ดังนั้นการที่จะได้ข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติได้ ต้องดำเนินการตามขั้นตอนในกระบวนการของพยานหลักฐาน ในชั้นแรกนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับว่าพยานหลักฐานนั้นสามารถยอมรับได้ตามกฎหมาย

¹¹ เข็มชัย ชุตินวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 9.

¹² สมชาย รัตนชื้อสกุล. (2544). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. หน้า 28.

หรือไม่ (admissibility) ถ้าพยานหลักฐานนั้นสามารถยอมรับได้แล้ว ก็จะเป็นกระบวนการขั้นต่อไป คือ การสืบพยาน (examination) การสืบพยานเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการค้นหาความจริง ซึ่งมีส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้าย กล่าวคือ การประเมินค่าของพยานหลักฐาน (evaluations) เป็นการพิจารณาว่าพยานหลักฐานนั้นน่าเชื่อถือเพียงใด

สิ่งที่สำคัญในการเบิกความของพยานนั้น จะประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) พยานพบเห็นได้ยิน หรือรับทราบข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งพยานจะรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้น ได้ตรงกับความจริงแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับประสาทสัมผัสของพยานเอง ดังนั้น พยานอาจรับข้อเท็จจริงมาผิดพลาดก็ได้ เช่น ฟังมาไม่ถนัด เห็นไม่ชัด

2) พยานรับทราบข้อเท็จจริง และเก็บไว้ในความทรงจำจนถึงเวลาไปเบิกความ ซึ่งอาจใช้เวลานานเป็นเดือนหรือปี ดังนั้นตอนที่พยานเบิกความ พยานจะเบิกความจากความทรงจำของตน ซึ่งจะถูกต้องใกล้เคียงความจริงเพียงใด ก็ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำ และระยะเวลา ระหว่างการพบเห็นเหตุการณ์กับเวลาเบิกความ พยานถ่ายทอดสิ่งที่ตัวเองจำได้ออกมาให้ศาลฟัง

3) ปัญหาเรื่องการถ่ายทอด หรือสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจพยานอาจรู้ภาษาไม่มีดีพอใช้คำไม่ถูกต้องทำให้ความหมายผิดไป ฉะนั้น แม้พยานจะรับทราบมาโดยถูกต้องและจำได้แม่นยำ ก็อาจจะถ่ายทอดให้คนอื่นเข้าใจได้ไม่ตรงกับความจริงของตน

จะเห็นได้ว่าแม้พยานจะสุจริตและเบิกความไปตามที่ตนคิดว่าเป็นจริง โอกาสผิดพลาดก็อาจเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนทั้งสามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์มาเบิกความต่อหน้าศาลหรือคณะลูกขุน ศาลก็ยังพอมีโอกาสตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานได้ จากการสอบถาม และจากท่าทางว่าประสาทสัมผัสของพยานเป็นอย่างไร ความจำดีหรือไม่ และการสื่อความหมายพยานทำได้ดีเพียงใด ซึ่งจะช่วยศาลในการใช้ดุลพินิจว่าจะเชื่อพยานได้เพียงใด¹³

การค้นหาความจริง ต้องอาศัยการชั่งน้ำหนักและการรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ โดยอาศัยส่วนประกอบพยานหลักฐาน โดยตรง พยานหลักฐานแวดล้อมและข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน เห็นได้ว่าข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐานนั้นเป็นสาระสำคัญในการพิสูจน์ความจริงเลยทีเดียว เพราะความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลและความสามารถในการจดจำของพยานบุคคลนั้นจะได้มาก็ด้วยการสังเกต การให้การของพยานบุคคลเท่านั้น การได้เห็น ฟังพยานหลักฐานต่างๆ โดยตรงจากการสืบพยาน ทำให้สามารถปลงใจได้ว่าพยานหลักฐานนั้นเชื่อถือเพียงใด

การกำหนดข้อเท็จจริง ต้องอาศัยเหตุผลและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เหตุผลในที่นี้มีได้หมายถึงเหตุผลตามความคิดหรือความรู้สึกรู้สึกของบุคคลแต่ละบุคคลเท่านั้น แต่ต้องเป็น

¹³ เจ็มซัย ชูติวงศ์. (2524). “ความหมายของพยานบอกเล่า.” *บทบัญญัติ*, 38, ตอน 2. หน้า 185.

เหตุผลที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมายด้วย ในบางครั้งการใช้เหตุผลในการประเมินค่าของพยานหลักฐานไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นผลทำให้การกำหนดข้อเท็จจริงผิดพลาดไป ในกรณีที่การตัดสินใจว่ามีความผิดเหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเช่นนั้นต้องมีข้อมูลจากพยานหลักฐานต่างๆ มาสนับสนุน ซึ่งเป็นรากฐานที่ทำให้การกำหนดข้อเท็จจริงลงไปเช่นนั้น เพราะฉะนั้น ถ้าไม่มีข้อมูลจากพยานหลักฐานมาสนับสนุนเพียงพอ การกำหนดข้อเท็จจริงนั้น ย่อมเป็นการใช้เหตุผลตรงข้ามกับความเป็นจริง (contradictory reason)¹⁴

การเลือกเฟ้นข้อมูลจากพยานหลักฐานก็มีความสำคัญในการกำหนดข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน การเลือกเฟ้นข้อมูลจากพยานหลักฐานที่ผิดพลาด กล่าวคือการไม่รับรู้หรือเพิกเฉยที่จะใช้ข้อมูลจากพยานหลักฐานบางข้ออันเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องนั้น ย่อมก่อให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยในความเป็นเหตุเป็นผลของการกำหนดข้อเท็จจริงนั้น เพราะหากยอมรับฟังข้อมูลจากพยานหลักฐานที่มีได้เลือกเฟ้นแล้ว อาจจะทำให้การกำหนดข้อเท็จจริงเป็นไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งทำให้การกำหนดข้อเท็จจริงเป็นไปโดยไม่ถูกต้องได้¹⁵ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การกำหนดข้อเท็จจริงต้องอาศัยการประเมินค่าของพยานหลักฐานโดยพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นประกอบ โดยอาศัยเหตุผลประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่จะสามารถกำหนดข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง การกำหนดข้อเท็จจริงควรจะต้องได้เผชิญกับพยานหลักฐานนั้น โดยตรง โดยเฉพาะตัวจำเลยและพยาน ซึ่งจะทำให้ได้รับประโยชน์จากการสังเกตอากัปกริยา (demeanor evidence) การได้ยิน (seeing and hearing) ย่อมทำให้เกิดรอยประทับ (impression) แก่จิตใจของผู้กำหนดข้อเท็จจริง และโดยการตรึงตรองโดยอาศัยกฎเกณฑ์ทางด้านตรรกวิทยาและจิตวิทยา ย่อมทำให้สามารถกำหนดข้อเท็จจริงลงไปได้ว่าความจริงนั้นควรเป็นอย่างไร เพื่อที่จะให้ได้ความจริงที่ถูกต้องที่สุด¹⁶

ดังนั้นการที่จะค้นหาความจริงที่ถ่องแท้ จากการพิจารณาคดีนั้น เป็นสิ่งที่ไม่อาจจะเป็นไปได้ในโลกของความเป็นจริงมนุษย์ไม่อาจจะทุ่มเทพยายามต่างๆ ความมานะพยายามตลอดจนเวลาทั้งหมดในการค้นหาความจริงได้ ฉะนั้นการค้นหาความจริงจึงถูกจำกัดโดยความสามารถของมนุษย์และวิธีการต่างๆ ในการค้นหาความจริง ด้วยเหตุนี้การค้นหาความจริงจึงเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะเข้าถึงความจริงที่ถ่องแท้เท่าที่สามารถจะเป็นไปได้เท่านั้น ข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการค้นหาความจริง โดยผ่านกระบวนการของพยานหลักฐานนั้น ในบางครั้งอาจจะไม่ใช่ความจริงก็ได้แต่ก็ต้องถือว่าเป็นข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติแล้ว (ultimate fact)¹⁷ ซึ่งไม่อาจจะ

¹⁴ สมคิด บุญวัฒน์. (2545). กระบวนพิจารณาของศาลอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา. หน้า 38.

¹⁵ Shigemitsu dando. Op.cit. pp. 204-205.

¹⁶ วิสันต์ เพิ่มทวีผล. เล่มเดิม. หน้า 61.

¹⁷ Shigemitsu Dando. Op.cit. pp. 174-175.

โต้เถียงเป็นอย่างอื่น ได้อีก ข้อเท็จจริงที่ได้นี้จะนำไปใช้ปรับกับบทบัญญัติต่างๆ ของกฎหมาย เพื่อการวินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาของคดีต่อไป หากการค้นหาคำความจริงไม่ถูกต้องย่อมทำให้การกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องด้วย และย่อมกระทบกระเทือนถึงประโยชน์ของกลุ่มความในคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลย ซึ่งย่อมจะได้รับผลร้ายจากการกระทำเช่นนั้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่ถูกต้องในกำหนดข้อเท็จจริงมี 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายในคือตัวบุคคลที่ทำหน้าที่กำหนดข้อเท็จจริง และปัจจัยภายนอก คือมูลเหตุอื่นๆ ที่มีขึ้นเนื่องมาจากตัวผู้กำหนดข้อเท็จจริง ซึ่งจะได้ศึกษาในรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยภายใน ในระบบคอมมอนลอว์นั้นคณะลูกขุนเป็นผู้พิจารณาข้อเท็จจริง (trier of fact) ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการค้นหาคำความจริง การพิจารณาคดีในประเทศคอมมอนลอว์นั้นเป็นระบบ adversary system การจะได้ความจริงนั้นต้องอาศัยการโต้แย้งของกลุ่มความในคดี กลุ่มความต่างก็แสดงข้อโต้เถียงของตน เพื่อที่จะโน้มน้าวจิตใจของคณะลูกขุน ซึ่งเป็นผู้พิจารณาข้อเท็จจริงให้คล้อยตาม ซึ่งในบางครั้งทำให้ลูกขุนตัดสินใจปล่อยตัวผู้กระทำผิดไป โดยความไม่รู้ความสงสารหรือความเข้าใจผิดแต่ในกรณีนี้ย่อมไม่ทำให้เสื่อมเสียต่อความยุติธรรมเท่าใด เพราะการปล่อยตัวผู้กระทำผิดคือการลงโทษผู้บริสุทธิ์ แต่ในบางครั้งลูกขุนได้ตัดสินใจลงโทษผู้บริสุทธิ์ซึ่งเป็นการลงโทษโดยผิดพลาด (wrongful conviction) ผลการศึกษาพบว่าคำตัดสินของคณะลูกขุนนั้นมีความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงมีโอกาสเกิดขึ้นได้

สำหรับการพิจารณาความผิดอาญาเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งการพิจารณามักกระทำในศาลแขวงและเป็นการพิจารณาโดยไม่มีคณะลูกขุน ผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเนื่องจากปริมาณของคดีที่มาสู่ศาลแขวงจำนวนมากกระบวนการพิจารณาในศาลแขวงจึงเป็นไปได้โดยรวดเร็วเพื่อให้การพิจารณาเสร็จไปโดยรวดเร็ว ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาจึงมีน้อย ความไม่ถูกต้องย่อมมีทางเกิดขึ้นได้มาก ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาเหล่านี้ย่อมมีความบกพร่องเกิดขึ้นได้มาก อนึ่งผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาลแขวงส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลธรรมดาที่ประกอบอาชีพในสาขาอื่น ไม่มีพื้นความรู้ทางกฎหมาย ซึ่งเป็นจารีตประเพณีแต่ดั้งเดิมของประเทศคอมมอนลอว์โดยเฉพาะ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาเหล่านี้ย่อมมีความบกพร่องเกิดขึ้นได้มาก

ในประเทศระบบซีวิลลอว์นั้น ผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย การพิจารณาจะไม่มีคณะลูกขุน ซึ่งในลักษณะเช่นนี้ผู้พิพากษาจะมีภาระความรับผิดชอบถึง 4 ประการ คือออกคำสั่งใดๆ และควบคุมการพิจารณา กำหนดข้อเท็จจริงในคดีในฐานะเป็นผู้พิจารณาข้อเท็จจริง ตัดสินชี้ขาดในความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลย และกำหนดโทษเมื่อชี้ขาดว่าจำเลยกระทำผิด แต่อย่างไรก็ดีผู้พิพากษาก็เป็นปุถุชนธรรมดา แม้จะได้รับการฝึกฝนอบรมมาดี

เพียงใด และได้ใช้ความระมัดระวังมากสักเพียงใดก็ตาม ความผิดพลาดพลั้งเผลอในการปฏิบัติหน้าที่ย่อมเกิดขึ้นได้

การพิจารณาความผิดเกี่ยวกับคดีที่ไม่รุนแรงนั้น ซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นการพิจารณาในศาลแขวง กระบวนการพิจารณามักเป็นไปโดยรวบรัด เช่นเดียวกับประเทศคอมมอนลอว์ การพิจารณามักกระทำโดยผู้พิพากษานายเดียนั่งพิจารณา จุดประสงค์ก็เพื่อให้การพิจารณาเสร็จไปได้รวดเร็ว เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ความรอบคอบในการพิจารณามีน้อย เนื่องจากผู้พิพากษามีความรับผิดชอบมากดังที่กล่าวมาแล้ว โอกาสของความไม่ถูกต้องย่อมเกิดขึ้นได้มาก

2) ปัจจัยภายนอก การที่จะกำหนดข้อเท็จจริงได้นั้น ต้องอาศัยข้อเท็จจริงอันได้มาจากระบวนการของการพิสูจน์ ซึ่งตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ต่างก็มีวิธีการในการค้นหาความจริงที่แตกต่างกัน กล่าวคือในระบบคอมมอนลอว์ใช้ระบบ adversary system ตามระบบนี้การค้นหาความจริงต้องอาศัยการกระทำต่างๆ ของคู่ความ คู่ความมีหน้าที่นำพยานหลักฐานต่างๆ มาแสดงเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน บทบาทของคู่ความในคดี จึง active การดำเนินคดีเป็นลักษณะการต่อสู้คดี การค้นหาความจริงอาจจะอาศัยการถามค้าน (cross examination) เป็นสำคัญ เพื่อมุ่งหมายให้ได้ความจริงเพิ่มอีกทางหนึ่งจากการถามค้าน สำหรับศาลนั้นจะทำหน้าที่เป็นคนกลาง (neutrality of court-conducted proof-taking) ศาลมีหน้าที่ควบคุมการพิจารณาให้ดำเนินไปตามกฎหมายเท่านั้น บทบาทของศาลจึงเป็น passive ระบบนี้จุดอ่อนตรงที่ว่าคู่ความมักจะนำพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่คดีของตนมาแสดงเท่านั้น ศาลไม่อาจจะเข้าไปแสวงหาความจริงโดยตนเองได้มากนัก หากศาลเข้าไปสอดแทรกในการค้นหาความจริง ก็จะถูกมองไปว่ามีความลำเอียงเข้ากับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ประเด็นบางข้อจึงขาดหายไปไม่ปรากฏในการพิจารณาคดี

นอกจากความไม่ถูกต้องที่อาจเกิดมาจากวิธีพิจารณาเองแล้ว ความไม่ถูกต้องอาจจะเกิดขึ้นได้อีกหลายกรณี ซึ่งทำให้ได้ข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องหรือข้อเท็จจริงบางข้อขาดหายไป เหตุของความไม่ถูกต้องจะชี้ขาดให้เห็นได้ ดังนี้

1) พยานหลักฐานเท็จ ไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานประเภทใดก็ตาม อาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสารหรือพยานวัตถุก็ได้ พยานหลักฐานเท็จนี้ทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ไม่ตรงกับความจริง ซึ่งย่อมจะทำให้การกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องไปด้วย แม้ว่าพยานหลักฐานเท็จจะมีกฎหมายอาญาบัญญัติลงโทษไว้แล้วก็ตามแต่ไม่อาจที่จะแก้ไขความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นได้ หากปรากฏความจริงขึ้นในภายหลังก็จะแก้ไขความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นได้ด้วยการขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

2) การชี้ตัวในข้อนี้มักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคล โดยเฉพาะคือในบางครั้งพยานอาจชี้ตัวว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดโดยเชื่ออย่างจริงจังและโดยสุจริตซึ่งจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำ

ผิดเลยตามความเป็นจริง แต่จำเลยไม่สามารถแก้ตัวได้ในเรื่องฐานที่อยู่ ซึ่งเป็นผลให้จำเลยต้องถูกลงโทษ เพราะการชี้ตัวผิดนั้น

3) การไม่หยิบยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ในข้อนี้จะเป็นเรื่องของระบบ adversary system โดยเฉพาะพยานหลักฐานต่างๆ เป็นหน้าที่ของคู่ความที่ต้องนำมาแสดงหากคู่ความมิได้นำพยานหลักฐานใดมาแสดง ศาลไม่อาจหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยเองได้ การที่มีได้หยิบยกนี้อาจเนื่องมาจากความพลั้งเผลอหรือหย่อนความสามารถของทนายความหรือที่ปรึกษาได้ ซึ่งในกรณีนี้ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความได้ จึงต้องมีหนทางที่จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

ด้วยเหตุที่กำหนดข้อเท็จจริงอาจไม่ถูกต้องได้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาต่อศาลอุทธรณ์จึงมีความจำเป็น¹⁸

2.3 ขั้นตอนการทำหน้าที่ของศาลไทยในคดีอาญา

ศาลเป็นองค์กรที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งแบ่งความหมายเป็น 2 นัย คือเป็นองค์กรศาลยุติธรรม และอีกนัยหนึ่งหมายถึงผู้พิจารณาพิพากษาคดี ศาลจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ต่อเนื่องจากตำรวจและพนักงานอัยการ โดยใช้อำนาจทางตุลาการ ส่วนตำรวจ จะใช้อำนาจเป็นฝ่ายบริหารและพนักงานอัยการเป็นผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหารแต่มีอำนาจกึ่งตุลาการ (quasi-judicial) ศาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่ผู้ถูกกล่าวหาตกเป็นจำเลย เป็นผู้ชี้ขาดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นการทำหน้าที่รับต่อเนื่องจากพนักงานอัยการที่ยื่นฟ้อง แต่ต้องเป็นไปตามเขตอำนาจศาลที่กำหนดไว้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ศาลอาญามีเขตอำนาจตลอดทั้งที่กรุงเทพมหานคร เว้นแต่ท้องที่ที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญารธนบุรี และศาลจังหวัดธนบุรี และต้องเป็นคดีที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจ หรือเป็นคดีที่จำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับหรือในคดีความผิดหลายเรื่องเกี่ยวกัน โดยเหตุใดเหตุหนึ่งเป็นต้นว่า ปรากฏว่าความผิดหลายฐานได้กระทำความผิดโดยผู้กระทำผิดคนเดียวกันหรือผู้กระทำผิดหลายคนเกี่ยวพันกันในการกระทำความผิดฐานหนึ่งหรือหลายฐาน หรือปรากฏว่าความผิดหลายฐานได้กระทำความผิดโดยมีเจตนาเดียวกัน ดังนั้นจะฟ้องคดีทุกเรื่องหรือจะฟ้องผู้กระทำผิดทั้งหมดต่อศาลที่มีอำนาจชำระในฐานะความผิดที่มีอัตราโทษสูงที่สุดก็ได้

¹⁸ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. (2527). การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์. หน้า 40-47.

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาลหรือผู้พิพากษาไว้หลายประการที่สำคัญคือ การเข้าไปตรวจสอบถ่วงดุลการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอันเป็นการกระทำของฝ่ายบริหารเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา และการใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดีที่จำเลยอุทกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา อำนาจหน้าที่ของศาลหรือผู้พิพากษาต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง ซึ่งจะได้ศึกษาขั้นตอนอำนาจหน้าที่ของศาลก่อนประทับฟ้อง การพิจารณาพิพากษาคดี และขั้นตอนการบังคับคดี

2.3.1 อำนาจหน้าที่ก่อนประทับฟ้อง

อำนาจหน้าที่ของศาลก่อนประทับฟ้อง สามารถแยกได้หลายประเด็น ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้¹⁹

1) การตรวจสอบการควบคุมหรือจับกุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน แม้ว่าพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับกับผู้ต้องหาเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อย แต่ก็มีขอบเขตจำกัดให้ควบคุมได้เท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีและภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ถ้าเกิดมีความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกกล่าวหาซึ่งถูกจับไว้เกินกว่ากำหนด พนักงานสอบสวนจะต้องส่งผู้ต้องหามาศาลและยื่นคำร้องขอหมายจับผู้ต้องหา ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนด้วยการไต่สวนสอบถามพนักงานสอบสวนถึงเหตุแห่งความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกกล่าวหา

2) การตรวจสอบการควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมายตามหลัก (habeas corpus) อันเป็นหลักการป้องกันการละเมิดเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจจับกุม กักขัง ควบคุมตามอำเภอใจของเจ้าพนักงานของรัฐโดยปราศจากเหตุอันสมควรหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยการไต่สวนเหตุแห่งการควบคุมและควรได้รับการปลดปล่อย

3) การไต่สวนมูลฟ้องคดีที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลนั้น ซึ่งการไต่สวนมูลฟ้องหมายถึงกระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องอาอันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา แม้ว่าพนักงานอัยการจะมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการสอบสวนแต่ถ้าหากมีการละเลยหน้าที่ดังกล่าวศาลก็ชอบที่จะเข้าไปกระตุ้นด้วยการไต่สวนมูลฟ้อง ถ้าศาลเห็นว่าคดีมีมูลศาลมีอำนาจประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป แต่ถ้าศาลเห็นว่าคดีไม่มีมูลศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง แต่ในทางปฏิบัติแล้วโดยปกติศาลจะไม่ทำการไต่สวนมูลฟ้องคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้อง

¹⁹ ประเสริฐ โท้วประดิษฐ์. (2546). ปัญหาการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: ศึกษากรณีหลักการทบทวนคำพิพากษา. หน้า 26.

2.3.2 การพิจารณาพิพากษา

หากศาลได้ประทับฟ้องคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องแล้วผู้ถูกกล่าวหาจะมีสถานะเป็นจำเลย ศาลต้องทำการพิจารณาคดีต่อไปเพื่อวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำของจำเลย โดยมีหลักสำคัญดังนี้

1) การพิจารณาต้องทำโดยเปิดเผย กล่าวคือ การที่ศาลกระทำต่างๆ เกี่ยวกับคดี เช่น สอบถามคำให้การ พิจารณาคำร้องคำขอ สืบพยาน ฟังคำแถลงด้วยวาจา การพิจารณาโดยเปิดเผย และยังหมายความรวมถึงการที่ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าฟังการพิจารณาได้ ไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องในคดีหรือไม่ก็ตามเพื่อให้เป็นไปตามสิทธิในการรับรู้และเสนอข้อหาสารของประชาชน และเพื่อป้องกันพยานเท็จ โดยมีเหตุผลในทางจิตวิทยาว่า บุคคลทุกคนย่อมกระดากอายต่อการที่จะพูดเท็จต่อหน้าผู้คนจำนวนมาก ซึ่งต่างกับชั้นสอบสวนที่มักจะไม่ค่อยทำการสอบสวนโดยเปิดเผย แต่ทั้งนี้ต้องหลีกเลี่ยงการพิจารณาคดีที่เป็นการโฆษณามากเกินไป เพราะจำเลยยังมีข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำผิด²⁰

2) การพิจารณาต้องทำต่อหน้าจำเลย ซึ่งจำเลยมีสิทธิที่จะเผชิญหน้ากับผู้กล่าวหา เพื่อให้จำเลยได้รู้เห็นการพิจารณาคดีโดยตลอด จะได้มีโอกาสต่อสู้คดีได้เต็มที่เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมของจำเลยว่าจะได้รับการพิจารณาคดีโดยเป็นธรรม ถ้าหากกระบวนการพิจารณาของศาลไม่ชอบ จำเลยก็มีโอกาสได้รับรู้และโต้แย้งคัดค้านได้ สิทธิของจำเลยนี้เป็นสิทธิสำคัญในระบบกล่าวหาที่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดีซึ่งสืบเนื่องมาจากสิทธิที่จะร่วมในการพิจารณาคดี

3) ศาลต้องสอบคำให้การของจำเลย เมื่อโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้วและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ศาลมีหน้าที่อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังจนแน่ใจว่าจำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีแล้ว ต้องสอบถามคำให้การของจำเลยว่าเป็นผู้กระทำผิดจริงหรือไม่ จำเลยมีสิทธิที่ให้การโดยสมัครใจ จำเลยมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (Privilege against self incrimination) หรือจำเลยมีสิทธิที่จะให้การปฏิเสธ รวมถึงสิทธิที่จะไม่ให้การ (right to silence) ในกรณีเช่นนี้ศาลต้องจดรายงานไว้เท่านั้น ไม่มีอำนาจใดๆ บังคับจำเลยได้ แต่จำเลยอาจเปลี่ยนใจและให้การในเวลาต่อมาได้ก่อนศาลมีคำพิพากษา หรือในกรณีที่จำเลยให้การแล้วไม่ว่าจะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธ เมื่อมีเหตุ ผลอันสมควรอาจยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมได้ก่อนศาลพิพากษา แต่ศาลจะอนุญาตได้ต่อเมื่อเปิดโอกาสให้โจทก์ได้คัดค้านแล้วซึ่งในที่สุดศาลอาจไม่อนุญาตก็ได้

4) ศาลต้องสืบพยานในศาล เพื่อพิสูจน์ความจริงว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด หรือเป็นผู้บริสุทธิ์ เนื่องจากการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลนั้นจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กฎหมายรับรองไว้ การพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของข้อเท็จจริงก็ต้องมีกฎเกณฑ์เช่นเดียวกัน กฎเกณฑ์นี้ก็คือกฎหมาย

²⁰ โทแมน ภัทรภิมย์. (2531). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา: วิธีพิจารณาชั้นศาล. หน้า 61.

ลักษณะพยาน เช่น พยานหลักฐานชนิดใดที่สืบได้หรือต้องห้ามมิให้นำสืบ วิธีการสืบพยานจะทำได้ด้วยวิธีใดและโดยเฉพาะในทางปฏิบัติแล้วการค้นหาคำความจริงจะใช้วิธีถามค้านพยาน (cross examination) เป็นหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution)²¹

5) การทำคำพิพากษาของศาลเมื่อได้ทำการสืบพยานเสร็จแล้ว ศาลจะพิจารณาจากพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำหรือไม่และการกระทำของจำเลยเป็นความผิดหรือไม่ หากศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริงและการกระทำของจำเลยเป็นความผิด ศาลอาจพิพากษาลงโทษจำเลยได้ แต่ทั้งนี้การพิพากษาลงโทษจำเลยต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของความแห่งคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 หรือมีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ต้องรับโทษ เช่น จำเลยกระทำความผิดด้วยความจำเป็นซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ศาลต้องยกฟ้องโจทก์และปล่อยตัวจำเลย ในการที่ศาลจะเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดตามฟ้องนั้น ศาลต้องมีเหตุผลในคำพิพากษาการให้เหตุผลจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แสดงให้เห็นว่าศาลได้พิจารณาคดีอย่างดีแล้วมีผลทำให้คู่ความตรวจสอบการใช้อำนาจของศาล²²

2.3.3 การบังคับคดี

การบังคับคดี คือการบังคับตามคำพิพากษาซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินคดีที่ถึงที่สุดแล้ว การบังคับคดีจะกระทำโดยการออกหมายบังคับโทษ

เมื่อศาลชั้นต้นได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาจนกระทั่งมีคำพิพากษาแล้วคู่ความมีสิทธิที่จะขอให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาได้ ทั้งนี้ พระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้แบ่งชั้นของศาลออกเป็น 3 ชั้น คือศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา คดีที่จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาอันเป็นศาลสูงได้นั้นจะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักทั่วไปในการอุทธรณ์ กล่าวคือ คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้เสมอ²³ โดยมีข้อจำกัดการอุทธรณ์และฎีกาไว้บางประการ เช่น ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี เว้นแต่จำเลยจะอุทธรณ์โทษจำคุกหรือในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี คู่ความจะฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้

²¹ คณิต ฌ นคร. (2528). “วิธีพิจารณาความอาญา: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 15, ฉบับที่ 3. หน้า 1-4.

²² ขยงุทธ มหิสรากุล. (2538, มิถุนายน). “การให้เหตุผลในคำพิพากษา.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 25, ฉบับที่ 2. หน้า 329-330.

²³ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2542). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 286.

2.4 ความเกี่ยวพันในการพิจารณาคดีอาญาของศาลชั้นต้นกับศาลอุทธรณ์

ในกระบวนการพิจารณาคดีนั้น โดยปกติจะเริ่มขึ้นที่ศาลชั้นต้น และถ้าคู่ความไม่พอใจในผลของคำพิพากษา ก็จะใช้สิทธิในการอุทธรณ์ คดีนั้นก็จะขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ก็จะตรวจสอบแก้ไขความผิดพลาดต่างๆ ที่เกิดในศาลชั้นต้น ถ้าศาลชั้นต้นมีประสิทธิภาพดี ความผิดพลาดในการพิจารณาคดีย่อมเกิดขึ้นได้น้อย²⁴ อย่างไรก็ตามกฎหมายทั้งระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ให้สิทธิในการอุทธรณ์ได้ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายห้ามจะเห็นได้ว่าเมื่อคู่ความไม่พอใจคำพิพากษาหรือเห็นว่าคำพิพากษาหรือกระบวนการพิจารณาของศาลล่างมีความไม่ถูกต้อง คู่ความก็จะใช้สิทธิอุทธรณ์ ไปยังศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ก็ต้องทบทวนตรวจสอบหรือแก้ไขความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาหรือกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้น ด้วยเหตุนี้เอง คู่ความจึงมักมุ่งความสนใจไปที่ศาลอุทธรณ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากความต้องการให้ศาลอุทธรณ์เปลี่ยนแปลงแก้ไขคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นนั่นเอง

2.5 บทบาทและหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาคดีอาญาและการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามหลักสากล

การพิจารณาคดีอาญาในศาลชั้นอุทธรณ์ ทั้งในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ได้แยกบทบาทหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ออกเป็น ศาลพิจารณา (Trial Court) และศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) ซึ่งเป็นไปตามระบบกฎหมายของประเทศนั้นๆ และการพิจารณาดูข้อเท็จจริง ซึ่งจะศึกษารายละเอียดดังนี้

2.5.1 ลักษณะบทบาทหน้าที่ของศาลอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์จะแบ่งลักษณะบทบาทหน้าที่ในการพิจารณาดูข้อเท็จจริงทบทวนคำพิพากษา โดยแบ่งได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) ศาลพิจารณา (Trial Court)

ศาลพิจารณา (Trial Court) หมายถึง ศาลที่มีหน้าที่ค้นหาความจริง เป็นศาลพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง Trial Court จะต้องฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติ ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงให้เป็นที่ยุติ นั้น จึงต้องมีหน้าที่ซึ่งนำพยานหลักฐานหาความจริงแท้ในข้อเท็จจริงนั้น ซึ่งจะได้มาก็ต่อเมื่อศาลได้สัมผัสกับพยานหลักฐานด้วยตนเอง สังเกตอากัปกริยาท่าทางของพยาน และการฟังสำเนียงถ้อยคำการเบิกความของพยานจากการสืบพยาน ในการซึ่งนำพยานหลักฐานซึ่งต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบเป็นอย่างยิ่ง ไม่สามารถเทียบเคียงได้จากบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งการพิจารณา

²⁴ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. เล่มเดิม. หน้า 3.

หมายความว่า “การนั่งพิจารณา” ได้แก่ การที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดีโดยการสืบพยาน ดังนั้นศาลพิจารณา (Trial Court) ซึ่งมีหน้าที่ค้นหาความจริง จึงต้องนั่งพิจารณาคดีโดยการสืบพยานซึ่งนำหน้าความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานๆ เพื่อให้ได้ความจริงที่เป็นเนื้อแท้ ทำให้การวินิจฉัยคดีเป็นไปด้วยความถูกต้องตามหลักการค้นหาความจริง²⁵ ศาลชั้นอุทธรณ์ที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงจึงเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ที่ต้องปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court)

2) ศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court)

ศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) หมายถึง ศาลที่มีหน้าที่ทบทวนเฉพาะข้อกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือศาลมีหน้าที่ทำการตรวจสอบความถูกต้องในการปรับใช้กฎหมายแก่คดีของศาลล่าง หรือตรวจสอบว่าศาลล่างได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายในการพิจารณาคดีนั้นหรือไม่ การทบทวนข้อกฎหมายจะวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายโดยฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลล่างวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวนที่ศาลล่างส่งขึ้นมา ไม่มีหน้าที่ต้องชี้แนะพยานหลักฐานหาความน่าเชื่อถือในข้อเท็จจริง เพราะข้อเท็จจริงยุติแล้ว²⁶ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในการทำหน้าที่ของศาลชั้นอุทธรณ์ ที่ทำหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) และศาลชั้นอุทธรณ์ที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาของศาลชั้นอุทธรณ์ จึงจำเป็นต้องรู้หรือทำความเข้าใจกับข้อความคิดเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาก่อน เพื่อจะทำให้เกิดความเข้าใจในระบบวิธีพิจารณาได้ดียิ่งขึ้น

2.5.2 การพิจารณาคดี (Trial)

การพิจารณาคดี กฎหมายได้บัญญัติค่านิยมไว้ หมายความว่า กระบวนพิจารณาทั้งหมดในศาลใดศาลหนึ่ง ก่อนศาลนั้นชี้ขาดตัดสินหรือจำหน่ายคดีโดยคำพิพากษาหรือคำสั่ง²⁷ กระบวนพิจารณาที่เกิดขึ้นทั้งหมดในศาลจึงหมายความว่ารวมถึงการนั่งพิจารณาของศาลด้วย “การนั่งพิจารณาหมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เช่น ชี้อสองสถาน สืบพยาน ทำการไต่สวน ฟังคำขอต่างๆ และฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา”²⁸ นอกจากนี้ยังมีนักกฎหมายให้ค่านิยมไว้ว่าการพิจารณา หมายถึงกระบวนพิจารณาในชั้นศาลหลังจากที่ศาลได้มีการชี้สองสถานหรือสอบคำให้การจำเลย (Arraignment) แล้วจำเลยให้การปฏิเสธ (not guilty plea) หากจำเลยให้การรับ

²⁵ คณิต วนคร กเล่มเดิม. หน้า 460.

²⁶ แหล่งเดิม.

²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 1 (8).

²⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 1 (9).

สารภาพจะมีผลเป็นการสละสิทธิในการพิจารณาโดยสืบพยาน (Trial)²⁹ จากความหมายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า “การพิจารณา” หมายถึง “การนั่งพิจารณา” ได้แก่การที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดีโดยการสืบพยานเพื่อชี้หน้าหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานต่างๆ ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงก่อนจะมีการชี้ขาดตัดสินคดี ตามหลักการรับฟังพยานหลักฐาน

คดีอาญาที่ขึ้นสู่ศาลจะมีปัญหาที่ศาลจะต้องพิจารณาวินิจฉัยอยู่ 2 ปัญหา คือปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

ในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายจะไม่มีคามยุ่งยาก เพราะศาลสามารถเทียบได้จากบทบัญญัติของกฎหมาย โดยพิจารณาหาคำอธิบายหรือการตีความกฎหมายว่าการกระทำที่ศาลได้พิจารณาจากพยานหลักฐานอันได้ข้อยุติแล้ว การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดตามบทกฎหมายใด³⁰

สำหรับปัญหาข้อเท็จจริงจะมีความยุ่งยากซับซ้อน เป็นเรื่องของการค้นหาความจริงให้ปรากฏด้วยวิธีการชี้หน้าหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ซึ่งการที่จะได้มาซึ่งความจริงนั้น ศาลต้องสัมผัสพยานด้วยตนเอง โดยการสังเกตอาการปฏิกิริยาท่าทางของพยานและการฟังสำเนียงถ้อยคำการเบิกความของพยานจากการสืบพยาน ไม่สามารถเทียบเคียงได้จากตัวบทกฎหมาย ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบเป็นอย่างยิ่ง ในการพิจารณาคดีอาญาสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญ คือการได้มาซึ่งความจริงอันเป็นความยุติธรรมที่เป็นเนื้อแท้ เมื่อมีปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลจะต้องพิจารณาวินิจฉัย ศาลจะต้องค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏ ซึ่งกระทำได้ด้วยการสืบพยาน อันเป็นหลักในการพิจารณาที่จะนำไปสู่การวินิจฉัยคดีได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรมเป็นที่สุด ศาลที่ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้เรียกว่า ศาลพิจารณา (Trial Court)

2.5.3 การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง และการรับฟังพยานหลักฐานใหม่

การอุทธรณ์ หมายถึง การขอให้ศาลที่สูงกว่าทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เมื่อศาลชั้นต้นตัดสินแล้วคู่ความไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินนั้น เช่นเห็นว่าศาลล่างฟังข้อเท็จจริงผิดพลาด หรือการปรับใช้กฎหมายกับข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง หรือกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย คู่ความก็จะอุทธรณ์เพื่อให้ศาลอุทธรณ์ตรวจสอบแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษานั้นเสียใหม่ให้ถูกต้อง ซึ่งประเด็นปัญหาที่ศาลอุทธรณ์จะต้องวินิจฉัยมีทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

²⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538, เมษายน-มิถุนายน). “การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน.” *ตุลาการ, เล่มที่ 2, ปีที่ 41*. หน้า 89.

³⁰ ณรงค์ ใจหาญ. (2544). *หลักกฎหมายพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่2)*. หน้า 153.

ปัญหาข้อเท็จจริง หมายถึง ข้อความหรือพฤติการณ์ใดๆ อันมีอยู่หรือเกิดขึ้นที่ศาลสามารถวินิจฉัยได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย³¹ ปัญหาข้อเท็จจริงยังรวมถึงการใช้ดุลพินิจของศาลในการออกคำสั่งใดๆ ระหว่างพิจารณา หรือทำคำพิพากษา หรือการกำหนดโทษ ลดโทษ เพิ่มโทษ รอการลงโทษหรือไม่รอการลงโทษ หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย

ปัญหาข้อกฎหมาย หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปรับบทกฎหมายหรือการตีความหมาย ว่าการกระทำที่ศาลได้พิเคราะห์จากพยานหลักฐานอันได้ข้อยุติแล้ว การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดตามบทกฎหมายใด

ดังนั้นการพิจารณาอุทธรณ์ข้อเท็จจริงสามารถพิจารณาได้ 2 ลักษณะ ซึ่งมีความแตกต่างกันในการพิจารณา และในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ จะรับฟังข้อเท็จจริงได้มากน้อยเพียงใด จึงได้ศึกษา ดังนี้

1) การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (rehearing)

การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี เป็นการพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่อีกครั้งหนึ่งเท่าที่สามารถจะเป็นไปได้ พยานหลักฐานต่างๆ สามารถนำมาสืบใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง เว้นแต่จะมีข้อจำกัดทางกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ หากเป็นการดำเนินคดีที่มีอัตราโทษไม่รุนแรง คดีเริ่มที่ศาลแขวง การอุทธรณ์มักจะทำให้เป็นการพิจารณาคดีใหม่

ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ (Fresh evidence) การพิจารณาตรวจสอบการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง หากมิได้อ้างอิงในศาลชั้นต้น หรือเพิ่งปรากฏขึ้นภายหลังจากที่ศาลชั้นต้น ได้มีคำพิพากษาแล้ว ไม่ว่าจะพยานบุคคล พยานเอกสารหรือพยานวัตถุ สามารถรับฟังได้อย่างเต็มที่ไม่มีข้อจำกัดใดๆ ในการรับฟังพยานหลักฐานใหม่

2) การทบทวนคดี (Review)

การทบทวนคดี เป็นการพยายามลดบทบาทหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาข้อเท็จจริง³² จะให้พิจารณาเฉพาะข้อกฎหมาย เนื่องจากการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์จะอาศัยสำนวนคดีของศาลที่เริ่มคดีเป็นหลัก และศาลอาจจะออกนั่งฟังคำแถลงการณ์ด้วยก็ได้ เพราะการฟังคำแถลงการณ์มีประโยชน์ที่จะทำให้การพิจารณาคดีง่ายขึ้น ประเด็นในการพิจารณาแคบลง ช่วยให้ศาลเข้าใจประเด็นของการพิจารณาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ (Fresh evidence) ในลักษณะการทบทวนคดีนี้ จะมีข้อจำกัดในการรับฟังข้อเท็จจริง เนื่องจากศาลอุทธรณ์จะอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับศาลชั้นต้น การพิจารณาข้อเท็จจริงจะต้องใช้ในสภาวะเช่นเดียวกับที่ศาลชั้นต้นตัดสินคดี ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

³¹ เริงธรรม ลัดพลี. (2534). สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 251.

³² Hideo Tanaka. (1979). *The Japanese Legal System* (4 th ed). p. 467.

ภายหลังต้องไม่กระทบกระเทือนในประเด็นการทบทวนคดี เพราะโดยหลักศาลอุทธรณ์จะทำหน้าที่ทบทวนเฉพาะข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วในขณะศาลชั้นต้นพิพากษาคดีเท่านั้น ดังนั้นพยานหลักฐานใหม่ซึ่งยังไม่เคยอ้างอิงในการพิจารณาของศาลชั้นต้น จึงไม่สามารถนำมาอ้างในชั้นอุทธรณ์ได้³³

จากการศึกษา จะเห็นได้ว่าการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ไม่ว่าจะเป็นการใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์หรือซีวิลลอว์ ได้มีการแยกหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ออกเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) และศาลพิจารณา (Trial Court) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการพิจารณาคดีแตกต่างกันกล่าวคือ

ศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) เป็นศาลที่มีหน้าที่ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย โดยตรวจสอบการพิจารณาของศาลล่างชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เช่นการตรวจสอบความถูกต้องในการปรับใช้กฎหมายแก่คดีของศาลล่าง หรือการพิจารณาคดีของศาลล่างได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดตามบทบัญญัติของกฎหมายหรือไม่ การทบทวนข้อกฎหมายจะพิจารณาเปรียบเทียบจากบทบัญญัติของกฎหมาย โดยฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลล่างวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวนที่ศาลล่างส่งขึ้นมา ไม่มีหน้าที่ต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความน่าเชื่อถือในข้อเท็จจริงเพราะข้อเท็จจริงยุติแล้ว

ศาลพิจารณา (Trial Court) เป็นศาลที่มีหน้าที่ค้นหาความจริง ศาลชั้นอุทธรณ์ที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาจึงเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นยุติ มีบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบความจริงตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) จึงต้องมีหน้าที่ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานหาความจริงแท้ในข้อเท็จจริงนั้น ซึ่งจะได้มาก็ต่อเมื่อศาลได้สัมผัสกับพยานหลักฐานด้วยตนเองจากการนั่งพิจารณาคดี โดยการสืบพยานเท่านั้น ดังนั้นศาลพิจารณาจึงต้องพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงโดยการสืบพยานเป็นหลักสำคัญ

ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ในการพิจารณาทบทวนตรวจสอบข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ หากเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาได้ไม่มีข้อจำกัด แต่หากเป็นการทบทวนคดี การรับฟังพยานหลักฐานใหม่จะมีข้อจำกัด เพราะโดยหลักการแล้วไม่สามารถรับฟังได้

³³ Shigemitsu Dando. Op.cit. pp. 416-417.

2.6 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ไทย

การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ไทยเรานั้น มีวิธีการหรือขั้นตอนอย่างไรในการรับฟังพยานหลักฐานและวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ไทย ซึ่งผู้ศึกษาจะศึกษาถึงรายละเอียด เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ว่าเหมาะสมหรือไม่

2.6.1 ประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการในการพิจารณาคดีอาญา

ศึกษาประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการในการพิจารณาคดีอาญาในสมัยสุโขทัยประชาชน ยังมีจำนวนไม่มาก และภารกิจของพระมหากษัตริย์จึงไม่มากนัก การพิจารณาพิพากษาคดีจึงตกอยู่กับพระมหากษัตริย์โดยตรง ดังปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง³⁴ โดยพระองค์ได้โปรดให้แขวนกระดิ่งไว้ที่ประตูพระนคร หากประชาชนมีเรื่องเดือดร้อนอย่างไรให้มาสั่งกระดิ่ง พระองค์จะเสด็จประทับเหนือพระแท่นมณีกลาภายใต้ไม้ตาลรับและวินิจฉัยฎีกานั้น และต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้มีการแบ่งราชการออกเป็น 4 กรม คือเวียง วัง คลัง นา หรือ จตุสดมภ์ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยทั้ง 3 อำนาจ³⁵ คืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ จะวินิจฉัยอรรถคดีต่างๆ ด้วยพระองค์เอง เมื่อประชาชนมีจำนวนมากขึ้นพระราชกรณียกิจของพระองค์ย่อมมีมากตามไปด้วย จึงต้องมอบหน้าที่วินิจฉัยอรรถคดีให้อำมาตย์หรือมหาราชครูผู้ซื่อสัตย์ปรีชาสามารถรอบรู้ในพระธรรมศาสตร์ให้ปฏิบัติภารกิจนี้แทนพระองค์ เรียกว่า ผู้พิพากษาศาลการ เพราะเป็นคนซึ่งข้อเท็จจริงและชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้น

ดังนั้นสถานที่ชำระคดี เรียกว่า “ศาล” ผู้พิพากษาศาลการที่ได้รับการแต่งตั้งให้ชำระคดีเป็นปลุชนธรรมดา บางคนอาจมีอคติในการใช้อำนาจได้ ผู้ต้องเสียหายจึงหาทางออกโดยไปร้องต่อพระมหากษัตริย์หรือผู้ใหญ่ที่เหนือกว่าผู้พิพากษาศาลการ เรียกว่า “ขออุทธรณ์” เพื่อให้ได้ความยุติธรรม จึงเกิดมีศาลอุทธรณ์ขึ้น พระมหากษัตริย์หรือผู้ใหญ่เมื่อได้รับอุทธรณ์แล้ว จะเรียกเรื่องทั้งหมดไปดูแล้วตัดสินตามที่เห็นสมควร

เมื่อบ้านเมืองมีความเจริญมากขึ้นมีการขยายอาณาเขตกว้างไกล ประชากรเพิ่มขึ้น จึงทำให้การไปมาศาลลำบาก ดังนั้นการอุทธรณ์ราษฎรส่วนมากจึงทำเพียงชั้นอุทธรณ์ต่อผู้ใหญ่ (เจ้ากรม) หรือเจ้าเมืองเท่านั้น เว้นแต่เรื่องสำคัญจริงๆ จึงจะมาถึงพระมหากษัตริย์ หนังสือร้องทุกข์ต่อพระมหากษัตริย์ เรียกว่า “ฎีกา” ในชั้นต้นพระมหากษัตริย์จะทรงอ่านฎีกาด้วยด้วยพระองค์เอง แล้วชี้ขาดส่งไปให้ข้าราชการต่างพระเนตรพระกรรณไปจัดการตามที่ทรงตัดสิน

³⁴ ราตรี ดามี. (2549). เล่มเดิม. หน้า 89.

³⁵ เสนอ บุญยเกียรติ. (2512). “ประวัติความเป็นมาของศาลยุติธรรมไทย.” บทบัณฑิตย์, เล่มที่ 26. หน้า 18.

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้เสด็จขึ้นครองราชย์และสถาปนากรุงเทพฯเป็นราชธานี ได้ทรงมีบัญชาให้ชำระสะสางกฎหมายที่มีอยู่ตั้งแต่สมัยอยุธยาเสียใหม่ รวบรวมไว้ในที่เดียวกันและเรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งระบบศาลสมัยนี้จะเหมือนสมัยอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับการรับฎีกาในสมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 แต่ในรัชการที่ 3 ได้โปรดให้ตั้งกลองวินิจฉัยเถรีไว้ที่ทิมดาบกรมวัง เพื่อให้ราษฎรตีทูลเกล้าฯ ถวายฎีการ้องทุกข์โดยก่อนทูลเกล้าฯ จะต้องถูกเขียน 30 ที เพื่อพิสูจน์ความเดือดร้อนและป้องกันมิให้ถวายฎีกาพรา้หรือ ต่อมารัชกาลที่ 4 ได้ตั้งเวรการเขียนและทรงออกรับฎีกาเองทุกวัน โทณ ต่อมารัชกาลที่ 5 ได้จัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น เมื่อวันที่ 25 มีนาคม ร.ศ. 110 (พ.ศ. 2434) และต่อมาในวันที่ 1 มิถุนายน ร.ศ. 127 (2451) ได้มีการตราพระธรรมนูญศาลยุติธรรมใหม่ใช้บังคับทั่วราชอาณาจักร โดยแบ่งศาลออกเป็นแผนก คือ 1) ศาลฎีกา เป็นศาลอุทธรณ์สูงสุดรับผิดชอบต่อองค์พระมหากษัตริย์โดยตรง 2) ศาลสถิตยุติธรรม 3) ศาลหัวเมือง สังกัดกระทรวงยุติธรรม

ในปีพ.ศ. 2475 ได้มีการปรับปรุงระบบศาลอีกครั้งหนึ่งโดยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2478 ได้แบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา มีมาจนถึงปัจจุบัน³⁶ และเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2543 ได้ประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมฉบับใหม่ให้ศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานอิสระ แยกออกจากสังกัดกระทรวงยุติธรรม

หากพิจารณาประวัติศาสตร์ความเป็นมาในการพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทย จะเห็นได้ว่าการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตั้งแต่อดีต ว่ามีการอุทธรณ์ ฎีกา มาเป็นเวลานานแล้ว และยังปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน

2.6.2 โครงสร้างและเขตอำนาจของศาล

ศาล มีความหมาย 2 ประการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (1) หมายถึง ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษา ซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญาและในการพิจารณาคดีต้องมีองค์คณะผู้พิพากษาตามจำนวนแต่ละชั้นศาลที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะได้ศึกษารายละเอียดต่อไป ดังนี้

1) ศาลยุติธรรม หมายถึง ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีโดยทั่วๆ ไปของบ้านเมือง มิใช่ศาลซึ่งมีอำนาจชำระคดีประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ หรือจำกัดอยู่เฉพาะบุคคลบางจำพวก และตามรัฐธรรมนูญและธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 แบ่งชั้นศาลออกเป็น 3 ชั้น คือศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ตามโครงสร้าง ศาลอุทธรณ์เป็นสูงชั้นกลางและศาลฎีกามีสถานะเป็นศาลสูงสุด

³⁶ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2478, มาตรา 2.

(1) ศาลชั้นต้น ชื่อของศาลก็แสดงอยู่แล้วว่าเป็นศาลที่รับคดีเป็นชั้นต้นผู้มีอรรถคดีทั้งหลายจะฟ้อง หรือร้องต่อศาลอื่น อันมิใช่ศาลชั้นต้นหาได้ไม่ ทั้งนี้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 170 บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ฟ้อง พิจารณา และชี้ขาดคดีเป็นครั้งแรกในศาลหรือโดยศาลอื่นนอกจากศาลชั้นต้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งเป็นอย่างอื่น” ศาลชั้นต้นมีอยู่มากหลายศาล ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด ได้แก่ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัด ศาลแขวง และศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น³⁷

องค์คณะในการพิจารณาคดี ศาลชั้นต้นจะมีผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะ และในพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา 26 บัญญัติว่า “... นอกจากศาลแขวงและศาลยุติธรรมอื่นซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนี้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองคนและต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง และคดีอาญาทั้งปวง” กล่าวคือในศาลแขวงจะมีผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะ แต่ในศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลอาญาธนบุรี ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลแพ่งธนบุรี ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองคนและต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคนจึงเป็นองค์คณะ

ในส่วนศาลแขวงซึ่งเป็นศาลที่พิจารณาคดีเล็กน้อยไม่ร้ายแรงนัก (คดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน 300,000 บาท) กำหนดให้มีผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ แต่มีข้อยกเว้นเฉพาะคดีอาญาหากจะลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท ต้องมีผู้พิพากษาอีกคนหนึ่งตรวจสำนวนและลงชื่อเป็นองค์คณะจึงจะพิพากษาได้

(2) ศาลอุทธรณ์ เป็นศาลที่อยู่ในสถานะศาลสูงชั้นกลาง³⁸ เป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความได้มีสิทธิให้ศาลสูงซึ่งเป็นผู้พิพากษาที่มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าได้ทำการพิพากษาอีกชั้นหนึ่ง เป็นการประกันความยุติธรรมได้ดียิ่งขึ้น และได้แบ่งศาลอุทธรณ์เป็นศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค และในปัจจุบันมีศาลอุทธรณ์ภาค 9 ภาค ประจำอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ศาลอุทธรณ์จัดเป็นศาลสูงชั้นกลางเนื่องจากมีลำดับชั้นที่สูงกว่าศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์แต่ละศาลมีทั้งแผนกคดีอุทธรณ์แพ่งและแผนกคดีอาญา มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจ และมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่นๆ ในเขตท้องที่ที่ไม่ได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค เว้นแต่คดีที่อยู่นอกเขตศาลอุทธรณ์ จะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ก็ได้ ทั้งนี้อยู่ในดุลยพินิจของศาลอุทธรณ์ที่จะไม่ยอมรับ

³⁷ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 2.

³⁸ ชุมพล จันทราทิพย์. (2532). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม. หน้า 131.

พิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่อุทธรณ์เช่นนั้นก็ได้ เว้นแต่คดีนั้นจะได้โอนมาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

องค์คณะในการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 27 บัญญัติไว้ มีใจความว่า ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาคหรือศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ และร่วมพิจารณาพิพากษาคดี

(3) ศาลฎีกา เป็นศาลที่อยู่ในสถานะศาลสูงสุดมีอำนาจอำนาจทั่วราชอาณาจักรในการพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา นอกจากนี้ ยังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่นมีเพียงศาลเดียว ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีทั้งแผนกคดีแพ่งและแผนกคดีอาญา พิจารณาคดี ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย และพิจารณาอุทธรณ์ที่อุทธรณ์โดยตรงจากศาลชั้นต้น

องค์คณะพิจารณาคดีประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน แต่หากคดีได้มีปัญหาลำคัญ เมื่อประธานศาลฎีกาเห็นว่าควรให้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ประธานศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้นำปัญหาดังกล่าวเข้าสู่การวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ หรือเมื่อเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติเป็นการเฉพาะว่าให้คดีเรื่องใดวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 140 วรรคสอง) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในวันที่มีการจัดประชุมใหญ่ แต่ทั้งนี้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้พิพากษาศาลฎีกาทั้งหมด

มีข้อสังเกต ศาลฎีกาของประเทศไทยจะแตกต่างจากศาลฎีกาในต่างประเทศ ทั้งในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) และประเทศที่ใช้ระบบวิลลอว์ (Civil Law) กล่าวคือ ศาลฎีกาของประเทศไทยจะมีอำนาจหน้าที่พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งศาลฎีกาของต่างประเทศจะพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย และจะต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ และสมควรได้รับพิจารณาจากศาลฎีกาเท่านั้น

2) ผู้พิพากษา หมายถึง บุคคล ซึ่งได้รับแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ ราชอาณาจักรไทยให้เป็นผู้พิจารณาพิพากษาอรรถคดี เป็นไปตามกฎหมาย มีอิสระ และการนั่งพิจารณาคดีต้องมืองค์คณะผู้พิพากษา จะเป็นข้าราชการการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้ และก่อนรับหน้าที่ต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ การแต่งตั้งผู้พิพากษาจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และมีอำนาจหน้าที่ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 24-25 และตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลด้วย และในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ผู้พิพากษาต้องมีความเป็นอิสระในการพิจารณาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก และเป็นไปตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราช

อาณาจักรไทย สามารถแบ่งออกเป็นสองอย่างคือ³⁹ ความเป็นอิสระในทางเนื้อหาและความเป็นอิสระในทางส่วนตัว

ความเป็นอิสระในทางเนื้อหา คือความเป็นอิสระในการที่จะใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาของผู้พิพากษาแต่ละคน ดังนั้นในการที่ผู้พิพากษาแต่ละคนจะปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษานั้น ผู้พิพากษาแต่ละคนจะไม่อยู่ในอาณัติของผู้ใด คำแนะนำต่างๆ จึงไม่อาจมีได้ ถึงแม้จะมีบัญญัติไว้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมตามมาตรา 5 ให้ประธานศาลฎีกาออกระเบียบให้ผู้พิพากษาปฏิบัติตาม แต่ระเบียบที่ออกมาจะขัดต่อความเป็นอิสระในทางเนื้อหาไม่ได้เด็ดขาด เพราะระเบียบที่ออกจะขัดต่อรัฐธรรมนูญและใช้บังคับไม่ได้

ความเป็นอิสระในทางส่วนตัว หมายความว่า เมื่อผู้พิพากษาผู้ใดได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนไปประการใดตามความรู้ความสามารถของตนแล้ว ผู้พิพากษาผู้นั้นย่อมไม่เดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนในภายหลัง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 197 วรรคสามว่าด้วยการโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษาและตุลาการนั้นจะกระทำไม่ได้ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

3) องค์คณะผู้พิพากษา หมายถึง จำนวนผู้พิพากษาอย่างน้อยที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ โดยอำนาจผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีมีเพียงคนเดียว เป็นไปตามกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมบัญญัติ โดยองค์คณะผู้พิพากษาอาจประกอบด้วยผู้พิพากษาคณะเดียวหรือประกอบด้วยผู้พิพากษาหลายคนก็ได้⁴⁰

อำนาจผู้พิพากษานายเดี่ยวกฎหมายพระธรรมนูญศาล ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 24 ให้ผู้พิพากษาคณะหนึ่งมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ออกหมายเรียก หมายอาญา หรือหมายสั่งให้ส่งคนมาจากหรือไปยังจังหวัดอื่น
(2) ออกคำสั่งใดๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี และตามมาตรา 25 ในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาคณะเดียวเป็นองค์คณะมีอำนาจเกี่ยวแก่คดีซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลนั้น ดังต่อไปนี้

- ก. ไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีทั้งปวง
- ข. ไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย
- ค. ไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา

³⁹ คณิต ฌ นคร ค (2548). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี. หน้า 67.

⁴⁰ คณิต ฌ นคร ค แหล่งเดิม. หน้า 59.

ง. พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสามแสนบาท ราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินดังกล่าวอาจขยายได้โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

จ. พิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษจำคุกเกินหกเดือน หรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กำหนดแล้วไม่ได้

การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น ตามมาตรา 26 ภายใต้งบบังคับมาตรา 25 ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองคนและต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั้งปวง และมาตรา 17 ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี และมีอำนาจทำการไต่สวน หรือมีคำสั่งใดๆ ซึ่งผู้พิพากษาคณะเดียวมีอำนาจตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 24 และมาตรา 25 วรรคหนึ่ง

การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสามคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ตามมาตรา 27 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2534

ตามปกติในกรณีที่ผู้พิพากษาที่ประกอบเป็นศาลมีหลายคน จะต้องมีผู้พิพากษาหนึ่งคนทำหน้าที่เป็น “ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ” (vorsitzender Richter หรือ presiding judge) ทำหน้าที่เป็นประธานในศาลในขณะที่มี “การนั่งพิจารณา” ซึ่งหมายถึง การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เช่น การชี้สองสถาน สืบพยาน ทำการไต่สวน ฟังคำขอต่างๆ และการฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา⁴¹

ส่วนปัจจัยในการกำหนดประเภทของศาลที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาอุทธรณ์ข้อเท็จจริงโดยทั่วไปมักจะมีหลักในการพิจารณา 3 ปัจจัยใหญ่ๆ คือ (1) การจัดลำดับชั้นของศาลให้เป็นสองชั้นหรือสามชั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละประเทศ (2) อำนาจของศาลซึ่งจะพิจารณาตามลักษณะของคดีหรือเขตอำนาจศาล และสุดท้ายคือองค์คณะของผู้พิพากษา⁴² เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การพิจารณาคดีมีความเที่ยงธรรมมากยิ่งขึ้นเพราะเป็นการถ่วงดุลคำพิพากษาในหมู่องค์คณะด้วยกัน

⁴¹ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, มาตรา 1 (9).

⁴² วรรณชัย บุญบำรุง, ธนกร วรปรัชญากุล และสิริพันธ์ พลรบ. (2549). **หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง**. หน้า 147.

จะเห็นได้ว่าองค์คณะในการพิจารณาคดีในแต่ละชั้นศาลกฎหมายบัญญัติไว้มีความผกผันที่เหมาะสม หากคู่ความไม่พอใจคำพิพากษาสามารถ อุทธรณ์ ฎีกา ได้ตามลำดับ อย่างเช่นองค์คณะผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอย่างน้อย 2 คน และศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา อย่างน้อย 3 คน แต่ปัญหาในทางปฏิบัติการนั่งพิจารณาของศาล หากผู้พิพากษานั่งร่วมพิจารณาคดีขององค์คณะ จะทำให้ได้ความจริงจางยิ่งขึ้นมากกว่าการนั่งพิจารณาไม่ครบองค์คณะ และหากนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นยุติธรรมให้กับประชาชนมากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

จากการศึกษา พบว่าโครงสร้างศาลไทย เป็นระบบ 3 ชั้น และความหมายของศาล มี 2 ความหมายคือ สถาบันศาล และผู้พิพากษา การพิจารณาคดีสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายไปยังศาลอุทธรณ์ (ศาลสูงชั้นกลาง) และศาลฎีกา (ศาลสูงสุด) ตามลำดับชั้น โดยมีข้อจำกัดบางประการในการอุทธรณ์ ฎีกา ซึ่งเป็นไปตามหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการอุทธรณ์ ฎีกา และองค์คณะผู้พิพากษาในแต่ละชั้นศาลจะมีจำนวนแตกต่างกันไปตามลำดับชั้นของศาลและมีความเหมาะสมในการนั่งพิจารณาคดี

2.6.3 การรับฟังพยานหลักฐานใหม่จากข้อเท็จจริงเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคดี

การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาในส่วนการรับฟังพยานหลักฐาน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ข้อเท็จจริงนั้นมีความกระจ่าง เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1) การรับฟังพยานหลักฐานจากข้อเท็จจริงในคดีอาญา

การรับฟังพยานหลักฐานในสำนวนคดีอาญานั้น หากศาลชั้นอุทธรณ์เห็นว่าไม่เพียงพอที่จะตัดสินคดีได้โดยเที่ยงธรรม ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจที่จะสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานเพิ่มเติมได้หรือสืบพยานใหม่ตามประเด็นที่ศาลชั้นอุทธรณ์กำหนดให้ การสืบพยานเพิ่มเติมหรือสืบพยานใหม่ในกรณีเช่นนี้ ศาลอุทธรณ์จะเรียกพยานมาสืบที่ศาลเองหรือสั่งให้ศาลชั้นต้นเรียกพยานมาสืบแทนยังที่ทำการศาลชั้นต้นก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 208 (1) โดยอำนาจดังกล่าวศาลอุทธรณ์อาจจะให้คู่ความที่อุทธรณ์ระบุพยานเพิ่มเติมได้

แต่ในทางปฏิบัติแทบจะไม่มีกรณีที่ศาลชั้นอุทธรณ์จะเรียกพยานมาสืบเอง แต่จะมอบให้ศาลชั้นต้นสืบแทนให้ การที่ศาลชั้นต้นสืบพยานในกรณีนี้ถือว่าเป็นการทำแทนศาลอุทธรณ์ ดังนั้นเมื่อสืบพยานเสร็จแล้วก็หมดหน้าที่ และจะต้องส่งสำนวนไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป แต่ถ้าศาลชั้นอุทธรณ์ใช้อำนาจให้สืบพยานที่ศาลอุทธรณ์เอง การสืบพยานก็ต้องกระทำโดยเปิดเผยเช่นเดียวกับที่กระทำในศาลชั้นต้น

มีข้อน่าสังเกตว่าการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา ศาลอุทธรณ์ซึ่งมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ต้องค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏ แต่กลับไม่มีการตรวจสอบเพื่อค้นหาความจริง โดยการพิจารณาคดีด้วยการสืบพยานซึ่งนำพยาน

หลักฐาน ในการวินิจฉัยด้วยตนเอง เพียงแต่ตรวจสำนวนแล้วทำคำพิพากษาหรือวินิจฉัยชี้ขาด ข้อเท็จจริงในคดีนั้นๆ เลย

2) การรับฟังพยานหลักฐานใหม่

พยานหลักฐานใหม่ หมายถึง พยานหลักฐานที่ไม่ได้มีการอ้างอิงในศาลชั้นต้นแต่เพิ่งปรากฏพยานหลักฐานขึ้นภายหลังเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว มีปัญหาว่าพยานหลักฐานเหล่านี้จะนำมาอ้างในการพิจารณาชั้นอุทธรณ์ได้หรือไม่ เพราะพยานหลักฐานนี้ยังมิได้ผ่านการพิจารณาของศาลชั้นต้นมาเลย พยานหลักฐานนี้อาจจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยานเอกสารก็ได้

ถ้าหากสามารถรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้ จะรับฟังได้มากน้อยเพียงใดนั้นต้องเป็นไปตามลักษณะของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ หากเป็นลักษณะการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (Second First-Instance Trial) ขอบเขตการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ย่อมมีขอบเขตกว้างขวาง ศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้อย่างเต็มที่ และพยานหลักฐานนั้นจะทำให้การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์กระจ่างขึ้น แต่ถ้าเป็นการอุทธรณ์เป็นลักษณะของการแก้ไขบททวน (Review) การรับฟังพยานหลักฐานใหม่มักจะมีข้อจำกัด ซึ่งบางประเทศจะไม่ยินยอมให้มีการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ เพราะการแก้ไขบททวน ศาลอุทธรณ์ต้องอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับศาลชั้นต้น การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ต้องรับฟังเช่นเดียวกับศาลชั้นต้นได้ หากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นภายหลังหรือข้อกฎหมายเปลี่ยนแปลงไป ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงประเด็นในการแก้ไขบททวน ซึ่งโดยหลักการแล้วศาลอุทธรณ์จะรับฟังข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่อ้างอิงในการพิจารณาของศาลชั้นต้นเท่านั้น ศาลอุทธรณ์ไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้

การรับฟังพยานหลักฐานใหม่จากข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ไทย โดยวิธีการอุทธรณ์นั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 และ 249 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 จะรับฟังได้เฉพาะข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นอ้างว่ากันมาแล้ว โดยชอบในศาลชั้นต้น หรือศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ต้องเป็นสาระสำคัญแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย หากปรากฏหลักฐานใหม่ภายหลัง

3) การวินิจฉัยชี้ขาดของศาลอุทธรณ์

การทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ พระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา 27 บัญญัติให้องค์คณะในการวินิจฉัยคดีในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา จะต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน ทุกคดีไป ถ้าคดีใดมีปัญหาสำคัญซึ่งอาจเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายสมควรจะได้รับการพิจารณาโดยที่ประชุมใหญ่ ประธานศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้นำคดีนั้นเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมใหญ่ได้ตามมาตรา 208 ทวิ⁴³ ซึ่งนำไป

⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 208 ทวิ.

ใช้บังคับในศาลฎีกาด้วยโดยอนุโลมตามมาตรา 225⁴⁴ ในการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์นี้คำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประการ⁴⁵ ดังนี้

(1) พิพากษาให้ยกอุทธรณ์ กรณีนี้จะกระทำได้อีกเมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าคดีนั้นต้องห้ามไม่ให้อุทธรณ์ตามกฎหมาย เช่นคดีที่ขาดอายุความหรือการอุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ที่กฎหมายห้ามมิให้อุทธรณ์ การยกอุทธรณ์เช่นนี้เท่ากับว่าศาลอุทธรณ์ไม่ต้องวินิจฉัยประเด็นที่อุทธรณ์นั้น

(2) พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น หมายความว่าเมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นถูกต้องแล้ว ไม่ว่าในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายก็จะพิพากษายืนตามศาลล่าง

(3) พิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้น หมายความว่าเมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำพิพากษาศาลชั้นต้นบางส่วนผิด บางส่วนถูกต้องก็พิพากษาแก้ส่วนที่ผิดนั้นเสีย

(4) พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น หมายความว่า คดีนั้นศาลชั้นต้นพิพากษามาไม่ถูกต้องทั้งหมด ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นนั้นเสีย

จะเห็นได้ว่าการทำคำพิพากษาหรือการวินิจฉัยคดีของศาลอุทธรณ์ แม้จะมีปัญหาข้อเท็จจริงที่จะต้องวินิจฉัยด้วยก็ตาม ศาลอุทธรณ์จะไม่นั่งพิจารณาคดีโดยการสืบพยานในการฟังข้อเท็จจริงนั้น แต่จะพิจารณาจากสำนวนคดีโดยการประชุมปรึกษากันระหว่างผู้พิพากษาในองค์คณะหรือที่ประชุมใหญ่แล้วมีคำพิพากษา ซึ่งการพิจารณาคดีอาญาในปัญหาข้อเท็จจริงจะต้องอาศัยการสืบพยานซึ่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง การที่ศาลอุทธรณ์ทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยในคดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งศาลชั้นอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง แต่ไม่ได้พิจารณาคดีโดยการสืบพยานเพื่อค้นหาความจริงด้วยตนเอง จึงเป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court)

2.6.4 การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในคดีอาญา

ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นเรื่องที่จะต้องพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐาน และต้องใช้ความละเอียดรอบคอบอย่างยิ่งในการตรวจสอบค้นหาความจริงในข้อเท็จจริงนั้นให้ยุติด้วยความจริงแท้ มีความแตกต่างกับการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งศาลไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานก็ตัดสินพิพากษาได้

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 225.

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 214.

1) การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา

หากคู่ความฝ่ายใดจะอุทธรณ์ในเรื่องใด อุทธรณ์นั้นจะต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อ หรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ⁴⁶ การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ตามระบบกฎหมายไทย มิได้บัญญัติให้ต้องฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจากในสำนวนเหมือนอย่างการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 194 ศาลอุทธรณ์มีอำนาจฟังข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายด้วย กรณีไม่ต้องตามมาตรา 194 ศาลอุทธรณ์มีอำนาจฟังข้อเท็จจริงใหม่ได้ แต่ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์ของไทยจะพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงโดยการฟังข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นสืบมาให้แล้วมีคำพิพากษา ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลชั้นต้นแล้วแต่กรณี

การพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ตามระบบกฎหมายไทย ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ เว้นแต่จะจำกัดห้ามไว้บ้างบางกรณี ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา ดังนั้นศาลอุทธรณ์จึงมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ต้องฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติ ตรวจสอบค้นหาความจริงตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) อันเป็นสิ่งจำเป็นต้องซึ่งนำพยานหลักฐานเพื่อหาความน่าเชื่อถือในข้อเท็จจริงนั้นด้วยตนเอง เพราะการซึ่งนำพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือของพยานบุคคลจำเป็นต้องได้ฟังสำเนียง ถ้อยคำ ได้เห็นอาการปฏิกิริยาของพยานด้วยตัวผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงนั่นเอง เพราะถือเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน กล่าวคือทำให้เห็นแจ้งถึงน้ำหนักพยานหลักฐานชนิดต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้นได้อย่างถูกต้อง ในบางกรณีที่ข้อเท็จจริงบางอย่างมีเงื่อนไขซับซ้อนยากแก่การพิจารณา บุคคลธรรมดาสามัญไม่อาจพิสูจน์เองได้ จำเป็นต้องรับฟังพยานบุคคลที่มีความชำนาญการพิเศษมาช่วยอธิบายให้ข้อเท็จจริงนั้นกระจ่างชัดขึ้น

แต่ในทางปฏิบัติของศาลชั้นอุทธรณ์ตามกฎหมายไทย ที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาไม่มีการสืบพยานซึ่งนำพยานหลักฐาน เพียงแต่ดูความน่าเชื่อถือจากพยานหลักฐานที่ศาลชั้นต้นสืบไว้ในสำนวน โดยศาลอุทธรณ์ไม่ได้สัมผัสกับพยานหลักฐานด้วยตนเอง จึงขาดข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน⁴⁷ โดยสิ้นเชิง

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 193 วรรคสอง.

⁴⁷ คณิต ผนกร. (2539, มกราคม). “กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับการซึ่งนำพยานหลักฐานในคดีอาญา.” วารสารอัยการ, ปีที่ 19, ฉบับที่ 215. หน้า 27.

2) การพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายในคดีอาญา

ปัญหาข้อกฎหมายในศาลอุทธรณ์ตามระบบกฎหมายไทยเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 194 บัญญัติว่า “ถ้ามีอุทธรณ์แต่ในปัญหาข้อกฎหมายในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้นๆ ศาลอุทธรณ์จะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน” และมาตรา 222 บัญญัติว่า “ถ้าคดีมีปัญหาแต่เฉพาะข้อกฎหมายในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้น ศาลฎีกาจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐาน”

การพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายนั้น ศาลอุทธรณ์มีหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review) โดยทำการตรวจสอบความถูกต้อง ในการปรับใช้กฎหมายแก่คดีของศาลชั้นต้น หรือตรวจสอบว่าศาลชั้นต้นได้ปฏิบัติตามบัญญัติของกฎหมาย ในการพิจารณาคดีนั้นหรือไม่ การทบทวนข้อกฎหมายจะพิจารณาเปรียบเทียบจากบัญญัติของกฎหมาย โดยฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลล่างวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวนที่ศาลล่างส่งขึ้นมา ไม่มีหน้าที่ต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานหาความน่าเชื่อถือในข้อเท็จจริงเพราะข้อเท็จจริงได้ยุติไปแล้ว ดังนั้น ในปัญหาข้อกฎหมายจึงไม่มีความยุ่งยากในการพิจารณาคดีนั้นๆ

จากการศึกษา จะเห็นได้ว่าการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง จะมีความยุ่งยากซึ่งต้องอาศัยการพิจารณากลับกรองอย่างละเอียดรอบคอบเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่มีความสลับซับซ้อน หากการตรวจสอบความจริงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอก็จะไม่สามารถค้นพบความจริงได้อย่างกระจ่างชัด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาในชั้นที่สอง (Second Trial Court) จะต้องปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณาอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความถูกต้องยุติธรรมอย่างแท้จริง

2.7 หลักเกณฑ์วิธีการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ไทย

เนื่องจากศาลอุทธรณ์มีอำนาจในการตรวจสอบหรือทบทวนคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ซึ่งการกระทำของศาลอุทธรณ์จะกระทำโดยพลการไม่ได้ จำเป็นต้องมีวิธีการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาในส่วนที่คู่ความเห็นว่าบกพร่องในปัญหาข้อเท็จจริง หรือตรวจสอบปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องการปรับใช้กฎหมาย การตีความกฎหมาย ซึ่งจะได้ศึกษารายละเอียดดังนี้

2.7.1 การอุทธรณ์ตามสิทธิ และการทบทวนคำพิพากษตามกฎหมายมาตรา 245

หลักเกณฑ์วิธีการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์มีหน้าที่ทำการตรวจสอบความจริง และความบกพร่องต่างๆ เพื่อให้ได้ความจริงกระจ่างขึ้นได้ 2 วิธี กล่าวคือ

1) การให้สิทธิอุทธรณ์

การอุทธรณ์คำพิพากษา เป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้โจทก์หรือจำเลยได้ใช้สิทธิของตนขอให้ศาลอุทธรณ์ทำการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาเพื่อแก้ไขความผิดพลาดบกพร่องที่เกิดขึ้น แต่การแก้ไขนั้นย่อมกระทบกระเทือนถึงความเด็ดขาดของคำพิพากษา ดังนั้นการแก้ไขจึงต้องมีขอบเขตจำกัดเพื่อให้กระทบกระเทือนถึงอำนาจในการวินิจฉัยของศาล และเกิดผลกระทบเสียหายต่อคู่ความน้อยที่สุด เพราะการอุทธรณ์ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาคดีซ้ำอีกครั้งแต่อย่างใด การใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลล่างของคู่ความจะอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา

2) การบังคับโดยกฎหมาย ตามมาตรา 245

เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ศาลอุทธรณ์ได้ตรวจสอบทบทวนคำพิพากษา นอกเหนือจากการให้สิทธิอุทธรณ์ คือกฎหมายบัญญัติบังคับให้ศาลชั้นต้นต้องส่งสำนวนคดีที่ได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาตั้งแต่ต้น จนกระทั่งมีคำพิพากษา ไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อทำการตรวจสอบทบทวน หากไม่มีการใช้สิทธิของคู่ความทั้งโจทก์และจำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นซึ่งได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 วรรค 2 ในกรณีเป็นคดีความผิดอุกฉกรรจ์ที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต กำหนดให้ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ส่งสำนวนคดีให้ศาลอุทธรณ์ทำการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาคดีดังกล่าว ตรวจสอบว่าการรับฟังพยานหลักฐานของศาลชั้นต้นชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 หรือไม่ การปรับใช้กฎหมายสาระบัญญัติของศาลชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ การตีความกฎหมายของศาลชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากศาลอุทธรณ์ตรวจสอบแล้วเห็นว่า การพิจารณาและพิพากษาของศาลชั้นต้นได้กระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ต้องพิพากษายืน แต่ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่า การพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลชั้นต้นได้กระทำโดยผิดพลาดบกพร่องมิชอบด้วยกฎหมายและสมควรแก้ไข ศาลอุทธรณ์ต้องพิพากษาเพิกถอนคำพิพากษาของศาลชั้นต้น โดยยื่นสำนวนให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาพิพากษาใหม่ตามรูปคดีโดยอนุโลม (analogy) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 (2) ศาลอุทธรณ์จะไม่พิพากษาแก้ไขเอง เพราะจะทำให้กระบวนการพิจารณาของศาลต้นขาดความแน่นอน⁴⁸ ประกอบเป็นคดีความผิดอุกฉกรรจ์ที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต เป็นเรื่องร้ายแรงกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงจำเป็นต้องตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาอย่างรอบคอบอีกครั้ง อย่างไรก็ตามแนวทางปฏิบัติศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษาแก้ไขได้เอง

⁴⁸ ประเสริฐ โทล่าวประดิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 58.

แม้ความผิดพลาดนั้นจะเป็นเพียงความผิดพลาดเล็กน้อยและยังพิพากษากลับในปัญหาข้อเท็จจริง อีกด้วย ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการทบทวนคำพิพากษาเป็นอย่างยิ่ง⁴⁹

ดังนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 วรรค 2 แม้คู่ความ ไม่ได้ อุทธรณ์คำพิพากษา แต่ศาลชั้นต้น ได้ส่งสำนวนคดีที่พิพากษาไปยังศาลอุทธรณ์ เพื่อ ตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งไม่ถือเป็นการอุทธรณ์ แต่เป็น ตรวจสอบ ทบทวนปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งกฎหมายบังคับให้ศาลชั้นต้นต้องส่งสำนวนคดีให้ศาล อุทธรณ์ตรวจสอบถ่วงดุลการพิจารณาคดีความถูกต้องอีกชั้นหนึ่ง เพื่อเป็นการยืนยันหรือ พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น

2.7.2 การตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์

การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาของศาลชั้นอุทธรณ์ จะมีความแตกต่างจากศาล ชั้นต้น กล่าวคือ ถ้าเป็นการพิจารณาในศาลชั้นต้น กระบวนการพิจารณาในการรับฟังพยาน หลักฐานจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย แต่ถ้าเป็นการพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์ ส่วน ใหญ่การรับฟังพยานหลักฐานจะรับฟังจากสำนวนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นทำมาแล้ว โดยทั่วไป ศาลเพียงพิจารณาตรวจสอบแล้วมีความเห็นซึ่งจะออกมามนรูปคำพิพากษาหรือคำสั่งเท่านั้น ไม่ต้องพิจารณาโดยเปิดเผย เว้นแต่กรณีจำเป็นดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 203⁵⁰ ที่บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาโดยเปิดเผย เฉพาะแต่ในกรณีที่นัดหรืออนุญาต ให้คู่ความมาพร้อมกันหรือมีการสืบพยาน

การนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกัน โดยปกติได้แก่ การนัดหรืออนุญาตให้คู่ความ มาแถลงการณ์ด้วยวาจา ตามที่บทบัญญัติในมาตรา 206 ซึ่งคู่ความร้องขอไว้ตามมาตรา 205 คู่ความ อาจร้องขอฝ่ายเดียวหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอ และแม้ฝ่ายเดียวร้องขออีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิแถลงแก้ จึง จำเป็นที่ศาลอุทธรณ์ต้องนัดคู่ความมาพร้อมกันและต้องกระทำโดยเปิดเผย ซึ่งประชาชนมีสิทธิได้ เข้าฟังคำแถลงการณ์ในการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ อันเป็นการตรวจสอบความโปร่งใสอีกทาง หนึ่งด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามบทบัญญัติให้สิทธิในการอุทธรณ์ปัญหา ข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวาง แต่ในทางปฏิบัติในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาล ชั้นอุทธรณ์ในประเทศไทย จะพิจารณาวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานจากสำนวนคดีที่

⁴⁹ คณิต ฒ นคร ก เล่มเดิม, หน้า 344-345.

⁵⁰ คะนิง ภาไชย. (2541). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 แก้ไขเพิ่มเติม* โดย รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ (โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). หน้า 191.

ศาลชั้นต้นสืบไว้แล้ว⁵¹ ซึ่งศาลชั้นอุทธรณ์จะไม่สืบพยานหลักฐานใหม่อีก หากพิจารณาเห็นว่าพยานหลักฐานในสำนวนไม่น่าเชื่อถือ ก็จะพิพากษาเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

การตรวจสอบความจริง ในการพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์ที่ว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งในชั้นอุทธรณ์ให้นำมาบังคับใช้ในชั้นฎีกาโดยอนุโลม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 225⁵²

⁵¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2542). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 408-409.

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 225.

บทที่ 3

การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญา ของศาลอุทธรณ์ต่างประเทศ

การพิจารณาคดีอาญาในส่วนการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ในต่างประเทศ จะมีหลักการตรวจสอบแตกต่างกันไปตามสภาพการบังคับใช้กฎหมาย แต่ทั้งนี้ศาลของแต่ละประเทศต่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อพิสูจน์และค้นหาความจริงให้กระจ่าง และให้เกิดความยุติธรรมทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้หลักกฎหมาย ระบบ Civil Law ซึ่งมุ่งค้นหาความจริงเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ จึงจำเป็นต้องศึกษาเปรียบเทียบการรับฟังพยานหลักฐานจากข้อเท็จจริงเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ให้เกิดประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาจะศึกษาการพิจารณาคดีอาญาในส่วนการรับฟังข้อเท็จจริงของต่างประเทศ คือ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และฝรั่งเศส เป็นต้น

3.1 ประเทศอังกฤษ

3.1.1 ระบบของศาลอังกฤษ

ระบบศาลยุติธรรมของอังกฤษจะแบ่งเป็น 3 ชั้นคือ ศาลชั้นต้น ศาลสูงชั้นกลางหรือศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุดของประเทศ การพิจารณาพิพากษาคดีจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ Summary Offences¹ และ Indictable Offenses² (ดูแผนผังที่ 1) ซึ่งจะศึกษาเฉพาะศาลยุติธรรมเกี่ยวกับคดีอาญาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

¹ Summary Offences คือ ความผิดไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการจราจร โดยจะฟ้องต่อ Magistrate Court ซึ่งการฟ้องไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ (Indictment) และศาลชั้นต้นจะพิจารณาพิพากษาได้ทันที

² Indictable Offenses คือ ความผิดร้ายแรง เช่น ความผิดฆ่าคนตาย สำหรับความผิดประเภทนี้ Magistrates ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อน ถ้าคดีมีมูลก็จะส่งฟ้องต่อ Crown Court โดยมีคำฟ้องเป็นหนังสือ Indictment ซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งยื่นฟ้องต่อ Crown Court ระบุลักษณะความผิดที่กล่าวหาโดยสังเขป และจำศาลลงลายมือชื่อด้วย ถ้าคดีไม่มีมูล Magistrates จะยกฟ้อง

1) ศาลชั้นต้น (Magistrates Court) ได้แก่ ศาลแขวง (Magistrates Court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาสำหรับความผิด Summary Offences และ Offences triable either way จะพิจารณาโดยไม่มี Indictment มีผู้พิพากษาในศาล 2 ประเภท คือ Lay Magistrates เป็นตำแหน่งไม่มีเงินเดือนโดยพระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นกับ Stipendiary Magistrate เป็นผู้พิพากษาอาชีพ มีเงินเดือน พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามคำแนะนำของ Lord Chancellor³

2) ศาลสูงชั้นกลางหรือศาลอุทธรณ์ จะประกอบด้วย 3 ศาล ได้แก่

(1) ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court จะพิจารณาคดีโดย Indictment

ผู้พิพากษามี Lord Chief Justice มาจากผู้พิพากษาอาชีพเป็นประธาน และมี Lord Justices of Appeal ทั้ง 16 คนซึ่งเป็นผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ (ฝ่ายคดีแพ่ง) ด้วย Lords Chancellor อาจขอให้ High Court Judges นั่งพิจารณาในศาลด้วยก็ได้ โดยปกติองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ (ฝ่ายคดีอาญา) จะประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน แต่บางครั้งอาจประกอบด้วยผู้พิพากษาเต็มคณะ 5 คนหรือ 7 คน ในการวินิจฉัยคำพิพากษา ไม่จำเป็นต้องยึดแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาเดิมของตนเองอย่างเคร่งครัด ศาลอาจไม่วินิจฉัยตามแนวเดิม หากเห็นว่าข้อกฎหมายไม่ถูกต้อง

(2) ศาลคราวน์คอร์ท (Crown Court) เป็นศาลจังหวัด ที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เป็นความผิดร้ายแรง (Indictable offences) เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ซึ่งความผิดประเภทนี้ Magistrates ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้อง ถ้าคดีมีมูลจะส่งฟ้อง โดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อ Crown Court ซึ่งต้องระบุลักษณะความผิดที่กล่าวหาพอสังเขป หากคดีไม่มีมูลก็ยกฟ้องไป

การพิจารณาคดีของผู้พิพากษาในศาล Crown Court จะเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งหมด (rehearing) โดยไม่มีลูกขุน⁴ ศาลจังหวัดจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 ประเภท ดังนี้

ก. ผู้พิพากษาศาลสูง (High Court Judges) จะเป็นผู้พิพากษาที่มาจากศาลสูงแผนกควีนเบนซ์ มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ร้ายแรง เช่น ความผิดเกี่ยวกับการกบฏ ความผิดฐานฆ่าคนตาย เป็นต้น

³ Lord Chancellor เป็นตำแหน่งซึ่งมีฐานะพิเศษ กล่าวคือจะมีอำนาจหน้าที่ทางด้านตุลาการในฐานะเป็นประธานของฝ่ายตุลาการ มีอำนาจหน้าที่ทางบริหารในฐานะเป็นรัฐมนตรี และร่วมรับผิดชอบสำหรับการกระทำของรัฐบาล และยังมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติในฐานะเป็นประธานของสภาขุนนาง

⁴ Penny Darbyshire. (1996). *Eddy on the English Legal System* (6th ed). pp. 92-93.

⁵ John Sprack. (1995). *Emmins on Criminal Procedure* (6th ed). pp. 51-52.

ข. ผู้พิพากษาหมุนเวียน เป็นผู้พิพากษาอาชีพ ซึ่งทำงานเต็มเวลา มีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของบ Lord Chancellor โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่ง Recorder มาไม่น้อยกว่า 3 ปี จะนั่งพิจารณาคดีอาญาที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดทำร้ายร่างกายธรรมดาไม่สาหัส

ค. รีคอร์ดเดอร์ (Recorders) มีอำนาจในการนั่งพิจารณาคดีอาญาเช่นเดียวกับผู้พิพากษาหมุนเวียน เป็นตำแหน่งที่ทำงานไม่เต็มเวลา ได้ค่าตอบแทนเป็นรายวันตามที่นั่งพิจารณา จะคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความไม่น้อยกว่า 10 ปี

ศาลคราวน์คอร์ท (Crown Court) จะมีองค์คณะในการพิจารณาคดีในฐานะ ศาลชั้นต้น ประกอบด้วยผู้พิพากษาคณะเดียวและคณะลูกขุน 12 คน ซึ่งผู้พิพากษาจะวินิจฉัยข้อกฎหมาย ส่วนคณะลูกขุนจะวินิจฉัยข้อเท็จจริง หากเป็นการพิจารณาอุทธรณ์จาก Magistrates Court ผู้พิพากษาของ High Courts Judge, Circuit Judge หรือ Recorder คนหนึ่งต้องนั่งพิจารณาร่วมกับ Lay Magistrates 2-4 คน ร่วมกันพิจารณาชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์ขึ้นมา⁶

(3) ศาลไฮคอร์ท แพนกควีนเบนซ์ (Queen's Bench Divisionl Court) จะมีเขตอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งที่อุทธรณ์มาจาก Magistrates Court และ Crown Court ซึ่งใช้วิธี case stated โดยมีผู้พิพากษาอาชีพเต็มเวลา (Lord Chief Justice) เป็นประธาน ประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลสูง (High Judges) จำนวน 44 คน

3) ศาลสูงสุดของประเทศ ประกอบด้วย ศาลคณะองคมนตรี และศาลสถานุนาง ซึ่งจะได้ศึกษารายละเอียด ดังนี้

(1) Judicial Committee ของ Privy Council (คณะองคมนตรี) มีเขตอำนาจขั้นสุดท้ายในการพิจารณาฎีกาทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง จากศาลในเครือจักรภพที่กำหนดให้ฎีกาไปยัง Committee และจากศาลในอาณานิคมของอังกฤษ

ผู้พิพากษาประกอบด้วย Lord Chancellor, Law Lord 11 คน และ Privy Council ซึ่งทั้งหมดเคยดำรงตำแหน่งตุลาการชั้นสูง จะมีองค์คณะในการนั่งพิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน หากเป็นคดีสำคัญๆ จะมีผู้พิพากษานั่งพิจารณา จำนวน 5 คน

(2) ศาลสถานุนาง (House of Lords) เป็นศาลสูงสุดของอังกฤษ เวลส์สก็อตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ เป็นศาลฎีกาในการพิจารณาฎีกาทั้งทางแพ่งและอาญา แต่ House of Lords ในฐานะเป็นศาลฎีกา ประกอบด้วย Lord Chancellor เป็นประธาน Law Lords 11 คน และขุนนาง

⁶ ชาดูนรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. (2544). การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา (รายงานการวิจัยสาขานิติศาสตร์ เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ). หน้า 52.

(peers) ต้องเป็นผู้เคยดำรงตำแหน่งตุลาการชั้นสูง ในการพิจารณาจะดำเนินการ โดย Appellate Committee ของ House of Lords เมื่อมีการพิจารณาเสร็จเรียบร้อย จะเสนอรายงานเป็นหนังสือต่อ House of Lords ในฐานะเป็นศาลฎีกาเพื่อลงมติให้เป็นคำพิพากษา การพิจารณาจะมีองค์คณะในการพิจารณา Appellate Committee ประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน และ House of Lords ในฐานะเป็นศาลฎีกา อย่างน้อยจำนวน 3 คน

3.1.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์

การพิจารณาคดีอาญา และการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์ของประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งจำเป็นที่ศาลต้องรับฟังพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงให้สิ้นความสงสัย ในส่วนปัญหาข้อกฎหมายศาลสามารถวินิจฉัยได้เอง จึงได้ศึกษาเกี่ยวกับรายละเอียดดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษ จะมีหลักการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง ทำหน้าที่เป็นศาลสูงชั้นกลาง ได้แก่ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) เท่านั้น ส่วนศาลสูงสุดของประเทศ จะเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากปัญหาข้อเท็จจริงอุทธรณ์ได้เพียงครั้งเดียว แต่อยู่ภายใต้การพิจารณากลับกรองอย่างรอบคอบ กล่าวคือการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงใช้คณะลูกขุนในการรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งการรับฟังข้อเท็จจริงจะมีโอกาสผิดพลาดน้อยมาก ส่วนใหญ่ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้น นอกจากอุทธรณ์ที่มาจาก Magistrates Court ซึ่งเป็นการพิจารณาได้ใหม่ทั้งคดี และอุทธรณ์จาก Crown Court กรณีอ้างพยานหลักฐานใหม่ เนื่องจากแนวคิดที่ว่าศาลสูงไม่เห็นหรือรับฟังพยานหลักฐานด้วยตนเอง ก็จะไม่เข้าไปก้าวล่วงคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น หากพบว่าศาลชั้นต้นฟังข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง ศาลอุทธรณ์จะพิพากษากลับย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยใหม่ จะเห็นได้ว่าการพิจารณาของศาลประเทศอังกฤษจะมีศาลพิจารณา (Trial Court) อยู่ 2 ชั้น คือศาลชั้นต้น ได้แก่ Magistrates Court และศาลระดับกลาง ได้แก่ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) ในกรณีพิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น ซึ่งโดยปกติศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาจะมีหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายเท่านั้น

จากการศึกษาจะสังเกตได้ว่า ศาล Crown Court จะทำหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจาก Magistrates Court ซึ่งเป็นการพิจารณาในลักษณะการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี และกรณีศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา พิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court ซึ่งเป็นการอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาซึ่งเป็นศาลสูงชั้นกลาง ทำหน้าที่เป็นศาล

พิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เนื่องจากต้องพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงด้วย ซึ่งในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาได้มีการสืบพยานหลักฐานใหม่เฉพาะในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง เพื่อชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ซึ่งเป็นศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในการค้นหาความจริง⁷

2) การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์

การพิจารณาคดีของศาลประเทศอังกฤษ เป็นการพิจารณาระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ จะมีหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติในชั้นอุทธรณ์ไว้ โดยเฉพาะการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง จะมีผู้พิพากษานั่งพิจารณาเป็นองค์คณะเสมอให้ได้ความจริง โดยปกติในการพิจารณาคดีจะประกอบด้วยองค์คณะผู้พิพากษาไม่ต่ำกว่า 3 คน⁸ เพื่อต้องการช่วยกันกรองให้ละเอียดรอบคอบ และคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงนี่เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ไปยังสภาขุนนาง (House of Lord) ไม่ได้ คงอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย⁹ ซึ่งการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานสามารถแบ่งได้ ดังนี้

(1) การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (Second first instance trial) เป็นการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง ซึ่งมักจะเริ่มคดีที่ศาลแขวง (Magistrates Court) โดยไม่มีคำฟ้องเป็นหนังสือ เป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อเท็จจริงปนกับข้อกฎหมาย จะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด โดย Crown Court โดยทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวงเป็นการพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งคดี เนื่องจากการพิจารณาคดีในศาลแขวง เป็นการพิจารณาโดยกระบวนพิจารณาที่รวบรัด ไม่มีการจดรายงานกระบวนพิจารณาที่พิสดารไว้ และพิจารณาโดยผู้พิพากษานายเดียว หากมีประเด็นใดที่จำเลยอุทธรณ์โต้แย้งอาจนำมาพิจารณาใหม่ พยานจะถูกเรียกมาเบิกความใหม่เพื่อคัดกรองตรวจสอบความรอบคอบอีกครั้ง

ศาลจังหวัด (Crown Court) จะทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจาก Magistrates Court ในลักษณะที่เป็นการพิจารณาใหม่ได้ทั้งคดี เป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลย เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการวินิจฉัยคัดกรองข้อเท็จจริงและเกิดความยุติธรรม การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจะอุทธรณ์ได้เพียง 1 ชั้นศาลเท่านั้น เนื่องจากแนวความคิดที่ว่าข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาถึง 2 ศาลแล้ว การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของศาลสูงระดับกลาง ศาลสูงสุดจะไม่มีพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง

⁷ ราตรี ดามิ. เล่มเดิม. หน้า 51.

⁸ Rechar Card. (1992). **Criminal law** (12th ed). p. 7.

⁹ Peter Seago. Op.cit. p. 11.

(2) การทบทวน (Review)

การทบทวนของศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาจะเป็นการทบทวนข้อกฎหมาย ถึงแม้จะมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงด้วยก็ตาม จะไม่มีการตรวจสอบความจริงใหม่ จะพิจารณาจากสำนวนคดี เพราะศาล Crown Court ได้กระทำโดยคณะลูกขุนซึ่งเชื่อว่ามีผลรอบคอบดีแล้ว ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น โดยเฉพาะเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน เพราะศาลอุทธรณ์ไม่ได้เห็น ไม่ได้ฟังถ้อยคำพยานด้วยตนเอง เว้นแต่กรณีอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ พยานหลักฐานใหม่จะนำมาสืบพยานได้

จะเห็นได้ว่าการรับฟังพยานหลักฐานและการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ศาลจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับศาลชั้นต้น ซึ่งต่างกับศาลอุทธรณ์ของประเทศไทย แม้ศาลอุทธรณ์จะไม่ได้เห็น ไม่ได้ฟังถ้อยคำพยานด้วยตนเอง แต่ศาลอุทธรณ์ของไทยสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงเสียใหม่ แทนข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้นได้ แล้วพิพากษาหรือมีคำวินิจฉัยคดีได้ด้วย

(3) การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ (Fresh evidence)

การพิจารณาจากพยานหลักฐานใหม่ คือพยานหลักฐานที่มีได้อย่างอิงในศาลชั้นต้น แต่เพิ่งปรากฏพยานหลักฐานขึ้นภายหลังมีคำพิพากษาแล้ว การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้มากน้อยเพียงใดต้องเป็นไปตามลักษณะของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ ถ้าเป็นการพิจารณาใหม่ทั้งคดี ขอบเขตการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ย่อมมีอย่างเต็มที่ แต่ถ้าเป็นการอุทธรณ์ในลักษณะของการทบทวน การรับฟังพยานหลักฐานใหม่มักมีข้อจำกัด

การรับฟังพยานหลักฐานใหม่สามารถทำได้ ถือเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไป โดยศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา มีอำนาจที่จะรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้ ภายใต้เงื่อนไข ต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ไม่ได้ถูกอ้างในศาลชั้นต้นมีการอธิบายที่มีเหตุผลที่ไม่สามารถนำมาอ้าง¹⁰ และแสดงให้เห็นศาลพอใจว่าพยานหลักฐานน่าเชื่อถือได้ว่ามีผลต่อคำตัดสินของคณะลูกขุน¹¹ มีการอธิบายเหตุผลในการที่มีได้อย่างพยานหลักฐานนี้ที่ศาลชั้นต้น เป็นเป็นพยานหลักฐานในประเด็นนั้นโดยตรงในการพิจารณาคดีนี้ด้วย กรณีพยานหลักฐานใหม่ ศาลอุทธรณ์อาจสั่งให้พิจารณาคดีใหม่นำสืบพยานหลักฐานใหม่

จากการศึกษาระบบของศาลอุทธรณ์ประเทศอังกฤษ เป็นการพิจารณาเพื่อตรวจสอบความจริงในศาล Second Trial Court กฎหมายจะเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้

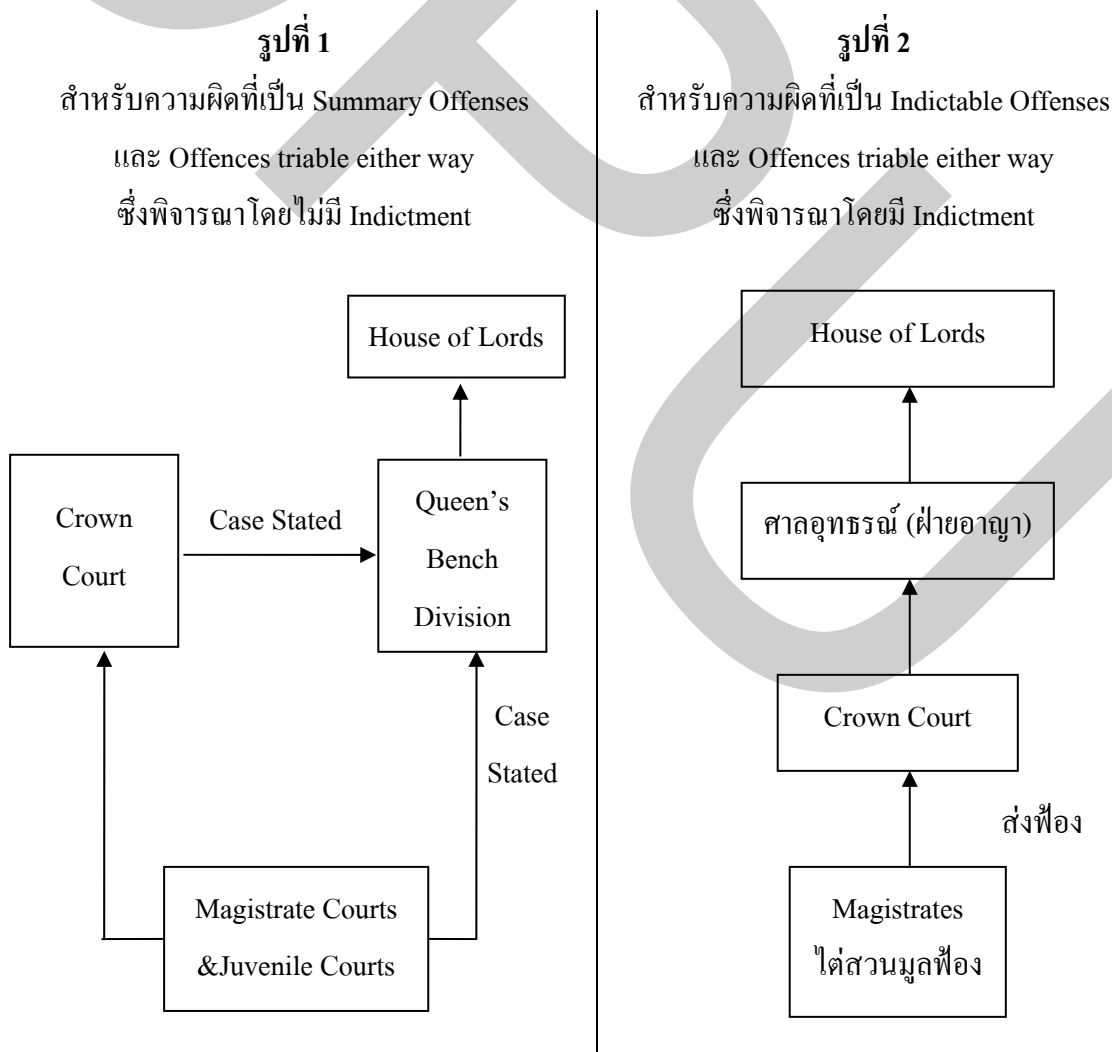
¹⁰ Criminal Appeal Act 1968. Section 23 (2) (a) (b).

¹¹ Alec Samuels. (1975). **Fresh Evidence in the Court of Appeal Criminal Division**. Criminal Law Review. p. 24

ทั้งคดี แต่การตรวจสอบความจริงเป็นการตรวจสอบในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง การตรวจสอบของศาลอุทธรณ์ของประเทศอังกฤษเป็นการปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) กล่าวคือต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงให้ยุติในชั้นนี้ ซึ่งการตรวจสอบความจริงต้องมีการสืบพยานเพื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อชี้ขาดข้อเท็จจริง ซึ่งแตกต่างจากการพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ของไทย ที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง แต่ไม่มีการตรวจสอบความจริงตามหลักของศาลพิจารณา แต่ศาลอุทธรณ์ไทยจะเป็นการพิจารณาจากเอกสารและพยานหลักฐานจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นที่ได้วินิจฉัยแล้ว ซึ่งศาลอุทธรณ์ของไทยไม่ได้เห็น หรือได้ฟังถ้อยคำพยานหลักฐานด้วยตนเอง ทำให้การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอาจบิดเบือนความจริงได้

แผนผังที่ 1

โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญา ประเทศอังกฤษ

3.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2.1 ระบบของศาลสหรัฐอเมริกา

ระบบศาลของสหรัฐอเมริกาจะแบ่งการพิจารณาออกเป็น ศาลสหรัฐ (United States Court) และศาลมลรัฐ (State Court) (ดูแผนผังที่ 2) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศาลสหรัฐ (United States Courts) แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

1) ศาลจังหวัดสหรัฐ (Federal District Court) เป็นศาลมีเขตอำนาจทั่วไปของรัฐบาลกลาง มีอยู่ 94 ศาล ซึ่งศาลจังหวัดจะมี U.S. magistrate ทำหน้าที่เช่นเดียวกับผู้พิพากษาในศาลแขวงมลรัฐ โดยมีได้มีการแยกเป็นศาลต่างหากอย่างไรในระบบศาลมลรัฐ โดยมลรัฐหนึ่งต้องมีศาลจังหวัดของสหรัฐอย่างน้อย 1 ศาล¹² มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญาของสหรัฐ ถ้าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของมลรัฐ จำเลยอาจร้องขอให้พิจารณาคดีนั้นในศาลจังหวัดของสหรัฐก็ได้ หากพบว่าศาลมลรัฐได้ละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐ และในการพิจารณาคดีจะมีองค์คณะในการพิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน กับลูกขุนจำนวน 12 คน¹³ โดยผู้พิพากษาเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนลูกขุนเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง

2) ศาลอุทธรณ์สหรัฐ (United State Court of Appeal) เป็นศาลชั้นกลาง มีทั้งหมด 11 ศาล จะประจำอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศแบ่งออกเป็น 11 ภาค มีเขตอำนาจครอบคลุมศาลจังหวัดของสหรัฐ จำนวนผู้พิพากษาในแต่ละศาลก็แตกต่างกันออกไปตามจำนวนคดีที่เกิดขึ้นในแต่ละภาค องค์คณะพิจารณาโดยปกติประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน แต่ในคดีที่สำคัญ หรือเพื่อให้คำพิพากษาของศาลเป็นไปในแนวทางเดียวกัน อาจนั่งพิจารณาโดยผู้พิพากษาทุกคนในศาลนั้นเต็มองค์คณะ

3) ศาลสูงสุดสหรัฐ (United States Supreme Court) เป็นศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา องค์คณะจะประกอบด้วย ประธานศาลสูงสุด 1 คน และ ผู้พิพากษาอื่นอีก 8 คน รวมเป็น 9 คน องค์คณะในการพิจารณาทุกครั้ง จะประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนในศาลเต็มคณะ 9 คน ซึ่งศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกามีอำนาจในการพิจารณา 2 ประการดังนี้

(1) อำนาจชั้นอุทธรณ์ (Appellate jurisdiction) ในฐานะเป็นศาลอุทธรณ์ชั้นสูงสุด อำนาจชั้นอุทธรณ์นี้มีลักษณะจำกัดมาก ศาลสูงสุดสหรัฐมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์ของสหรัฐ และคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลสูงมลรัฐ โดยเป็นดุลพินิจของศาลสูงสุดสหรัฐจะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่

¹² Tomas R. Van Dervort . (2000) . *American Law and The legal System: Equal Justice Under The law* (2nd Ed). p. 60.

¹³ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 91.

(2) อำนาจชั้นต้น (Original jurisdiction) เป็นอำนาจในการพิจารณามาตั้งแต่ต้น โดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาลชั้นต่ำมาก่อน มีจำกัดเฉพาะคดีบางประเภทเท่านั้น เช่น คดีข้อพิพาทระหว่างรัฐ

ศาลมลรัฐ (State Court) แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

1) ศาลชั้นต้น ได้แก่

(1) ศาลแขวง (Magistrate Court)¹⁴ เป็นศาลชั้นต้นในลำดับล่างสุด มีเขตอำนาจจำกัด ผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะพิจารณาคดีอาญาที่เป็น Misdemeanor กล่าวคือ เป็นคดีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง การพิจารณาคดีจะกระทำด้วยวาจา เป็นไปโดยรวบรัดไม่มีการจดรายงานกระบวนการพิจารณาไว้ (Court of not record) และศาลแขวงยังทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องคดีที่มีความผิด Felony คือ คดีอุกฉกรรจ์

(2) ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) ในแต่ละรัฐจะเรียกชื่อต่างกัน เช่น Superior Court, Circuit Court, District Court และ Court of Common Plea เป็นศาลชั้นต้นมีเขตอำนาจในคดีความผิดที่เป็น Felony และทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์พิจารณาคดีที่มาจากศาลแขวง ซึ่งองค์คณะในการพิจารณาคดีจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน กับลูกขุนตามจำนวนที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละมลรัฐกำหนด โดยปกติจะมีจำนวน 12 คน แต่จะน้อยกว่า 6 คนไม่ได้ ถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ ผู้พิพากษาจะเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนลูกขุนจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง

2) ศาลอุทธรณ์ระดับกลาง (Intermediate Court of Appeal) ส่วนมากจะเรียกว่า Court of Appeal จะรับคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป โดยปกติการอุทธรณ์จะอุทธรณ์มายังศาลอุทธรณ์ระดับกลางก่อน หากมลรัฐใดไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การอุทธรณ์จะอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกามลรัฐโดยตรง และองค์คณะพิจารณาของศาลอุทธรณ์ระดับกลางประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน¹⁵ ร่วมพิจารณา

3) ศาลสูงมลรัฐ หรือศาลฎีกามลรัฐ (State Supreme Court) บางมลรัฐเรียกว่า Supreme Court ส่วนมลรัฐที่ไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง เรียกศาลฎีกาว่า Court of Appeal จำนวนผู้พิพากษาเป็นไปตามกฎหมายของแต่ละมลรัฐแต่งตั้ง มีตั้งแต่ 5 คน 7 คน และ 9 คน องค์คณะในการพิจารณาจะประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนในศาลนั้นเต็มคณะ (en banc) เหมือนศาลสูงสุดสหรัฐ ในมลรัฐที่

¹⁴ Tomas R. Van Dervort. Op.cit. p. 69.

¹⁵ Ibid. p. 72.

มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การอุทธรณ์มายังศาลสูงสุดของมลรัฐ หรือศาลฎีกามลรัฐจึงเป็นดุลพินิจที่ศาลสูงมลรัฐหรือศาลฎีกาจะรับคตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (discretionary power)¹⁶

3.2.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์

การพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนปัญหาข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์จะทำหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายและในส่วนปัญหาข้อเท็จจริงในศาลอุทธรณ์ไม่ค่อยเข้าไปยุ่งเกี่ยว จึงได้ศึกษารายละเอียด ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

เนื่องจากการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แบ่งเป็นศาลจังหวัดสหรัฐ (Federal District Court) และศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) ซึ่งใช้คณะลูกขุน (Jury) เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดในปัญหาข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์มักจะให้ความสำคัญถือในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน เนื่องจากมีความเชื่อว่าการวินิจฉัยของคณะลูกขุนมีความรอบคอบสูง ความผิดพลาดจากการวินิจฉัยจะมีน้อยมาก การพิจารณาในศาลอุทธรณ์จึงมีลักษณะเพียงการทบทวน (Review) การใช้กฎหมายของศาลชั้นต้นเท่านั้น หน้าที่ในการวินิจฉัยในข้อเท็จจริงเป็นของคณะลูกขุน ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยมาแล้ว เว้นแต่ เห็นว่าวิญญูชนปกปิดจะไม่เห็นด้วยในคำตัดสินเช่นนั้น ในกรณีเช่นนี้ ศาลอุทธรณ์จะพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น และออกคำสั่งให้มีการพิจารณาใหม่ ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในข้อเท็จจริงนั้น¹⁷ ดังนั้นการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงเป็นการพิจารณาในลักษณะทบทวน (Review) ข้อกฎหมาย และจะพิจารณาในประเด็นที่ได้หยิบยกหรือได้พิจารณามาแล้วในศาลชั้นต้น

จะสังเกตได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวความคิดเช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษที่ว่า เมื่อศาลอุทธรณ์ไม่ได้ฟัง ไม่ได้เห็นพยานหลักฐานด้วยตนเอง ก็จะไม่เข้าไปวินิจฉัยความหน้าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น และเนื่องจากการพิจารณาข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นของประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ จะใช้คณะลูกขุน (Jury) ช่วยกันค้นหาความจริงเพื่อถ่วงดุลให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นไปด้วยความรอบคอบสูง ไม่มีเหตุอันสมควรที่จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่ในศาลสูงอีกครั้ง การวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุนจึงมักเด็ดขาด ศาลอุทธรณ์จะไม่ก้าวล่วงไปในดุลพินิจของลูกขุน¹⁸ กฎหมายจึงให้ศาลอุทธรณ์มีหน้าที่ เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) เท่านั้นเช่นเดียวกับศาลสูงมลรัฐ และศาลสูงสุดสหรัฐ

¹⁶ Hezel B. Kerper. (1979). **Introduction to the Criminal Justice System** (2nd ed). pp. 45-46.

¹⁷ David A Jones. (1981). **The Law of Criminal Procedure**. p. 558.

¹⁸ วิสันต์ เพิ่มทวีผล. เล่มเดิม. หน้า 85.

ศาลอุทธรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) เนื่องจากไม่ได้พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง แม้ศาลอุทธรณ์จะรับอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงด้วยก็ตาม แต่ศาลอุทธรณ์จะทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น ศาลอุทธรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีสภาพเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย ศาลชั้นต้นเท่านั้นที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา และในการพิจารณาคดีอาญาของศาลแขวงซึ่งเป็นการพิจารณาคดีอาญาที่เป็น Misdemeanor คือ คดีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง การพิจารณาคดีกระทำด้วยวาจา เป็นไปแบบรวบรัด ไม่มีการจดรายงาน กระบวนการพิจารณาไว้ (court of not record) และมีผู้พิพากษานายเดียวเป็นองค์คณะ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวง โดยให้ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป ซึ่งเป็นศาลชั้นต้นทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง เช่นเดียวกับ Court of Appeals ของประเทศอังกฤษซึ่งเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง โดยให้ Court of Appeals เป็นศาลสูงชั้นกลาง แต่ของสหรัฐอเมริกาเขตอำนาจของศาลทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) จัดอยู่ในประเภทศาลชั้นต้น ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองในศาลแขวง

2) การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ ดังนั้นการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นจะให้คณะลูกขุน (Jury) ในการรับฟังพยานหลักฐานและวินิจฉัยข้อเท็จจริง ซึ่งจะมีความละเอียดรอบคอบสูง การรับฟังพยานหลักฐานและการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงมักจะเด็ดขาด¹⁹ ส่วนในการพิจารณาคดีและรับฟังพยานหลักฐานในศาลอุทธรณ์จะมีลักษณะเพียงการทบทวนการใช้กฎหมายของศาลชั้นต้นเท่านั้น จะไม่มีการตรวจสอบความจริงใจปัญหาข้อเท็จจริงที่คณะลูกขุนได้วินิจฉัยมาแล้ว จึงได้มีแนวคิดที่ว่าเมื่อศาลอุทธรณ์ไม่ได้เห็นไม่ได้ฟังการสืบพยานหลักฐานด้วยตนเอง ศาลอุทธรณ์ก็จะไม่เข้าไปก้าวท้าวความน่าเชื่อถือในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน จะเห็นได้ว่าการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงมักจะไม่ประสบความสำเร็จ ถึงแม้กฎหมายจะให้สิทธิการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้อย่างน้อยครั้งหนึ่งก็ตาม แต่ศาลอุทธรณ์จะไม่ตรวจสอบค้นหาความจริงอีก จึงทำให้ข้อเท็จจริงหยุดยั้งที่ศาลชั้นต้นเท่านั้น

การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ศาลจะพิจารณาจากสำนวนคดีของศาลที่เริ่มคดีโดยจะไม่มีการสืบพยานใหม่ ฉะนั้น ศาลอุทธรณ์จึงไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้เลย หากพบพยานหลักฐานใหม่จะแก้ไขด้วยวิธีอื่นต่อไป

¹⁹ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 41.

ตามหลักทฤษฎีการอุทธรณ์ จะเป็นการอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อเป็นการให้ศาลอุทธรณ์จับผิดข้อผิดพลาดในการใช้กฎหมาย (catch legal error) ที่เกิดจากการพิจารณาคดี²⁰ หากเป็นปัญหาข้อเท็จจริงก็สามารถอุทธรณ์ได้ ซึ่งกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาให้สิทธิอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่ศาลอุทธรณ์ จะไม่เข้าไปก้าวก้าวพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงที่คณะลูกขุนได้วินิจฉัยมาแล้ว ศาลอุทธรณ์จะพิจารณาคูจากสำนวนของศาลที่เริ่มคดี ส่วนการฟังคำแถลงการณ์ถือเป็นส่วนประกอบเท่านั้น ศาลอุทธรณ์จะดูเพียงว่าการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของลูกขุนจากพยานหลักฐานด้วยกฎหมายหรือขัดต่อเหตุผลหรือไม่ จะไม่มีการสืบพยานใหม่และไม่มีการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ หากพบพยานหลักฐานใหม่ต้องแก้ไขด้วย Post conviction remedies จึงไม่อาจรับฟังได้โดยอาศัยระบบการอุทธรณ์

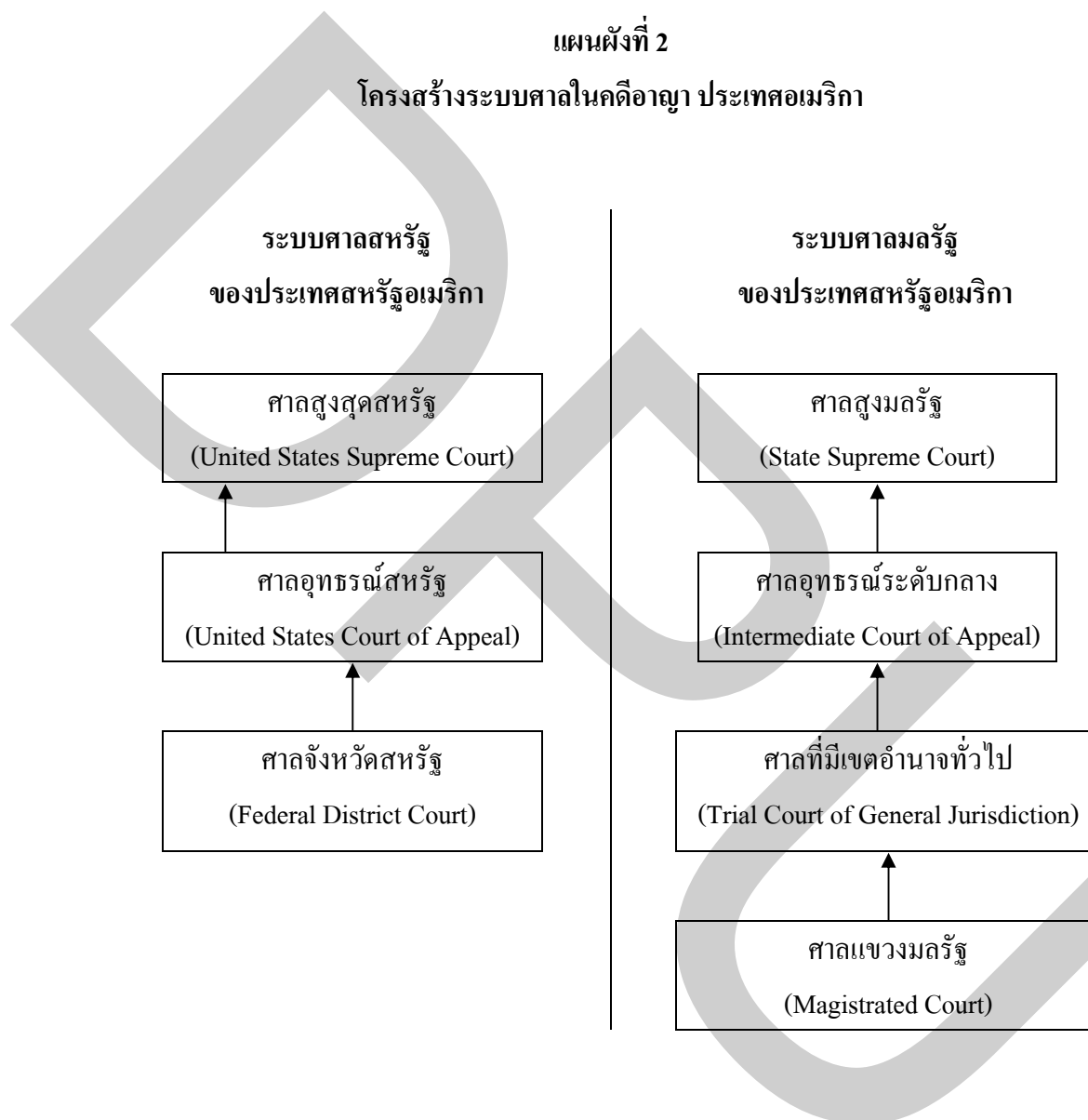
การอุทธรณ์จากศาลมลรัฐ (Magistrate Court) ในศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ของศาลแขวง พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ตรวจสอบความจริงโดยสืบพยานรับฟังพยานหลักฐานใหม่ในประเด็นที่ยังอุทธรณ์โต้แย้ง อันเนื่องมาจากการพิจารณาของศาลแขวงเป็นการพิจารณาแบบรวบรัด จะกระทำด้วยวาจาไม่มีการจดรายงานกระบวนการพิจารณาไว้ โดยผู้พิพากษานายเดียว ประกอบกับคดีมีจำนวนมาก การวินิจฉัยคดีอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ กฎหมายจึงให้มีการตรวจสอบความจริงโดยมีการสืบพยานหลักฐานใหม่ได้อีกครั้ง เฉพาะในประเด็นที่ยังอุทธรณ์โต้แย้งเท่านั้น ส่วนประเด็นที่ไม่อุทธรณ์โต้แย้งก็เป็นอันยุติตามนั้น และข้อเท็จจริงที่ได้ตรวจสอบแล้วก็จะยุติลงที่ขั้นนี้ เช่นเดียวกับการพิจารณาอุทธรณ์จากศาลแขวง ในประเทศอังกฤษ จะเห็นได้ว่าศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น ศาลอุทธรณ์สหรัฐ (United State Court of Appeal) และศาลอุทธรณ์ระดับกลาง (Intermediate Court of Appeal) ไม่มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เพราะถือว่าข้อเท็จจริงได้รับการกลั่นกรองโดยรอบคอบมาจากคณะลูกขุนในศาลชั้นต้นแล้ว ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบความจริงในศาลอุทธรณ์อีก จึงมีเพียงศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปซึ่งเป็นศาลชั้นต้นมีหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง ทำหน้าที่เป็นศาล Second Trial Court โดยสืบพยานหลักฐานในประเด็นที่มีการอุทธรณ์ขึ้นมาเท่านั้น

ศาลสูงมลรัฐ และศาลสูงสุดสหรัฐจะไม่รับพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง กล่าวคือข้อเท็จจริงที่ถูกชี้ขาดโดยคณะลูกขุน ศาลจะไม่หยิบยกขึ้นมาพิจารณาใหม่ แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติว่า “Supreme Court มีเขตอำนาจในการรับอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง”²¹ แต่ตามปกติแล้วศาลจะไม่วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง เพราะศาลมีอำนาจพิเศษคือ การพิจารณาเฉพาะ

²⁰ Henry R. Glick. (1983). **Court Politics and Justice.** p. 210.

²¹ Section 2 Article III U.S. Constitution.

ปัญหาข้อกฎหมาย โดยศาลจะปฏิบัติตามหลักแห่งการจำกัดตนเอง (rule self-limitation) ในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น²²

²² Charles Alan Wright. (1994). Law of Federal Court (5th ed). p. 530. อ้างถึงใน ราตรี ดามี. (2549). การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง. หน้า 61.

3.3 ประเทศเยอรมนี

3.3.1 ระบบของศาลเยอรมนี

เนื่องจากประเทศเยอรมนีเป็นประเทศระบบสหรัฐหรือสหพันธ์ (Federalism) ซึ่งประกอบด้วยมลรัฐ 11 มลรัฐ ในแต่ละมลรัฐจะมีศาล 3 ระดับคือ ศาลแขวง (Amtsgericht) ศาลจังหวัด (Landgericht) และศาลสูง (Oberlandesgericht) โดยมีศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐ (Bundesgerichtshof) เป็นศาลสูงสุดของประเทศ (ดูแผนผังที่ 3) ซึ่งจะได้ศึกษารายละเอียดดังนี้

1) ศาลแขวง (Amtsgericht) จะมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง ไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกเกิน 3 ปีได้ และไม่มีอำนาจกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัย การพิจารณาคดียังแบ่งการพิจารณาพิพากษาโดยมีผู้พิพากษาคณะเดียว (Einzelrichter) หรือ (Amtsgericht) กับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลลูกขุนเล็ก (Schöffengericht) จะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษาสมทบ (Lay Judge หรือ Schöffen) 2 คน²³ (ดูแผนผังที่ 3) ผู้พิพากษานายเดี่ยว จะมีอำนาจพิจารณาคดีได้ แต่ถ้าคดีที่มีการลงโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี จะต้องพิจารณาพิพากษาโดยศาลลูกขุนเล็ก²⁴ จะใช้ผู้พิพากษานายเดี่ยวไม่ได้

2) ศาลจังหวัด (Landgericht) จะมีเขตอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงที่อยู่นอกอำนาจศาลแขวง หรือคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง แต่พนักงานอัยการเห็นว่ามีความสำคัญที่ควรให้ศาลจังหวัดพิจารณา ตลอดจนมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็ก และของผู้พิพากษานายเดี่ยวของศาลแขวงทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เรียกอุทธรณ์ชนิดนี้ว่า Berufung²⁵ ในส่วนปัญหาข้อเท็จจริงจะยุติในชั้นนี้²⁶

การอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้พิพากษานายเดี่ยวของศาลแขวง จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะเล็กทางอาญา (Klein Strafammer) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน ส่วนคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็ก จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafammer) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน

²³ กมลชัย รัตนสกาววงศ์. (2531). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายและระบบศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภษมทรัพย์). หน้า 11-12.

²⁴ ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล. (2517). “ระบบศาลและอำนาจหน้าที่ของศาลชั้นต้นประเทศเยอรมัน.” *หนังสือวันรพี*, 17. หน้า 22-23.

²⁵ กมลชัย รัตนสกาววงศ์. เล่มเดิม. หน้า 185.

²⁶ Gerhard Casper and Hans Zeisel. (1972, 1 January). “Lay Judges in the German Criminal Courts.” *The Journal of Legal Studies*. p. 142.

นอกจากนี้องค์คณะใหญ่ทางอาญายังเป็นศาลชั้นต้นในคดีดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดอาญาร้ายแรงที่ปวงที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลอาญาอื่น

(2) คดีความผิดอาญาร้ายแรงที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

(3) คดีความผิดอาญาที่ผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวงโอนเรื่องมาให้ เนื่องจากเกินอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวง²⁷

องค์คณะใหญ่ทางอาญาในฐานะศาลชั้นต้นนี้ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน การวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นนี้ถือเป็นที่สุด ไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งได้จะอุทธรณ์ได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย

3) ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) จะมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาขององค์คณะเล็กทางอาญา (Kleie Strafkammer) และองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งศาลสูงมลรัฐจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะมีองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คนร่วมพิจารณาข้อกฎหมาย นอกจากนี้ศาลสูงมลรัฐยังทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญา²⁸ ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ เช่น ความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ หรือความมั่นคงของรัฐความผิดที่กระทำต่ออธิปไตยต่างประเทศ และคดีฆาตกรรมคนหมู่มาก โดยจะมีผู้พิพากษาอาชีพครบองค์คณะ 5 คน²⁹

4) ศาลสูงสุดสหพันธรัฐ (Bundesgerichtshof) เป็นศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาชั้นสูงสุด จะมีเขตอำนาจพิจารณาเฉพาะอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) และศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ที่ทั้งสองศาลทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ดังนั้นองค์คณะของศาลสูงสุดสหพันธรัฐประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน³⁰

การตรวจสอบ คำพิพากษาของศาลแขวงสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายไปยังศาลจังหวัด สำหรับปัญหาข้อกฎหมายยังสามารถอุทธรณ์ได้อีกชั้นหนึ่งเพื่อตรวจสอบแก้ไขความไม่ถูกต้องในการใช้กฎหมาย โดยการอุทธรณ์ไปยังศาลสูงมลรัฐ แต่หากเป็นคดีของศาลจังหวัดที่ตัดสินโดยองค์คณะ Grosse Strafkammer (ผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน) หรือคดีของ

²⁷ กมลชัย รัตนสกววงศ์. เล่มเดิม. หน้า 13.

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 187.

²⁹ Gerhard Casper and Hans Zeisel. Op.cit. p. 143.

³⁰ Ibid.

ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ในกรณีทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ในคดีความผิดที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ เช่นความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐหรือความมั่นคงของรัฐ ความผิดที่กระทำต่อรัฐบุรุษต่างประเทศ และฆาตกรรมคนหมู่มาก ในกรณีเช่นนี้ต้องมีองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน³¹ และจะไม่สามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ จะอุทธรณ์ได้เฉพาะข้อกฎหมายไปยังศาลสูงสุดสหพันธรัฐเพื่อตรวจสอบทบทวนความถูกต้องการปรับใช้กฎหมายของศาลล่าง

3.3.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์

หลักการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ของประเทศเยอรมนีในส่วนการรับฟังพยานหลักฐานในปัญหาข้อเท็จจริงของศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งจะได้ศึกษา 2 ส่วน กล่าวคือ ในส่วนบทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีอาญา และการตรวจสอบข้อเท็จจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

เนื่องจากประเทศเยอรมนีใช้กฎหมายระบบ Civil Law ระบบการพิจารณาคดีเป็นระบบไต่สวนมุ่งการค้นหาคำความจริงเป็นเนื้อแท้ ศาลจึงมีบทบาทมากในการค้นหาคำความจริง การอุทธรณ์เป็นสิทธิของกลุ่มความที่กฎหมายให้สิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายจากศาลแขวง (Einzelrichter or Amtsgericht) ไปยังศาลจังหวัด ซึ่งพิจารณาโดยองค์คณะเล็กทางอาญา (Kleie Strafkammer) และกรณีอุทธรณ์จากศาลลูกขุนเล็ก (Schoffengericht) ไปยังศาลจังหวัด ซึ่งพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็ก โดยมีบทบาทหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ต้องรับฟังพยานหลักฐานเพื่อนำมาชี้แจงนำพยานหลักฐานในการค้นหาคำความจริง ปัญหาข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์จากศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็กจะยุติเพียงขั้นนี้

สำหรับศาลสูงมลรัฐ โดยปกติจะเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายเช่นเดียวกับศาลสูงสุดสหพันธรัฐ แต่ในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ ก็มีบทบาทหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) เพราะต้องพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงด้วย

ในกรณีศาลสูงมลรัฐเป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา โดยมีศาลจังหวัด (Landgericht) เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่มีการ

³¹ กมลชัย รัตนสกาวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 13-14.

อุทธรณ์มาจากศาลแขวงและศาลอุทธรณ์เล็ก ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จะพิจารณาคดีด้วยวิธีสืบพยานหลักฐานและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานตามหลักการค้นหาคความจริง เมื่อมีการอุทธรณ์โต้แย้งขอให้ศาลชั้นอุทธรณ์ตรวจสอบในประเด็นใด ศาลก็จะให้นำพยานหลักฐานมาสืบใหม่ในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้งเพื่อศาลจะได้ฟังพยานหลักฐานด้วยตนเองตามหลักของศาลพิจารณา³²

2) การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์

การรับฟังพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีอาญาในศาลชั้นอุทธรณ์นั้น หากมีการพิจารณาคดีทุกครั้งจะต้องมีผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะไม่ว่า 3 นาย เพื่อเป็นการช่วยกลั่นกรองให้ได้ความจริงมากขึ้น ซึ่งประเทศเยอรมนีจะให้ความสำคัญมากในการค้นหาคความจริง ดังนั้นการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์จึงแบ่งการพิจารณาได้ดังนี้

(1) การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี

การพิจารณาคดีอาญานั้นในเรื่องการค้นหาคความจริงเพื่อให้ได้ความจริงที่เป็นเนื้อแท้ พยานหลักฐานที่ได้มาใหม่สามารถรับฟังได้โดยไม่มีข้อจำกัดแต่อย่างใด ถ้าพยานหลักฐานนั้นสามารถทำให้การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์กระจ่างขึ้น³³ หากเป็นกรณีการอุทธรณ์ทั่วไป (Appeal on fact and law) หรืออุทธรณ์คดีความผิดไม่รุนแรง (Berufung)³⁴ โดยศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) การพิจารณาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงนี้ กฎหมายปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ ด้วยเหตุผลเนื่องมาจากการพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวงเป็นการพิจารณาโดยรวบรัด มีผู้พิพากษานายเดียวเป็นองค์คณะและปริมาณคดีมีจำนวนมาก การพิจารณาอาจไม่ละเอียดรอบคอบและอาจมีความผิดพลาดได้ ประกอบกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงมุ่งการค้นหาคความจริงเป็นเนื้อแท้ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีได้อีกครั้ง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง

หากเป็นกรณีศาลจังหวัดที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ทำการตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยาน เพื่อนำมาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานใหม่ในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง เว้นแต่ศาลเห็นว่าการสืบพยานดังกล่าวไม่จำเป็นที่จะทำให้เกิดกระจ่างชัดขึ้น และคู่ความยังมีสิทธิที่จะเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐาน

³² ราตรี คามี. เล่มเดิม. หน้า 74.

³³ วิสันต์ เพิ่มทวีผล. เล่มเดิม. หน้า 83.

³⁴ Berufung เป็นการอุทธรณ์มาจากศาลแขวง ไปยังศาลจังหวัด ซึ่งจะพิจารณาเฉพาะคดีความผิดไม่รุนแรง.

ใหม่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์ได้ด้วย หากศาลเห็นชอบด้วยกับข้ออุทธรณ์ ก็จะพิพากษา กลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น และมีคำพิพากษาใหม่ในนามของศาลชั้นอุทธรณ์เอง จึงทำให้การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงยุติในชั้นนี้

(2) การทบทวน (Review)

การทบทวนคดีศาลจะทำการทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายล้วนๆ เพราะ Berufung สามารถพิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ทั้งคดีอยู่แล้ว การ Review ข้อกฎหมาย จะเป็นหน้าที่ของศาลสูงมลรัฐ ซึ่งมีฐานะเป็นศาลลำดับที่ 3 ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายขององค์กรคณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) และองค์กรคณะเล็กทางอาญา นอกจากนี้ศาลสูงมลรัฐยังเป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ เช่นความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ คำตัดสินของศาลสูงมลรัฐในฐานะศาลชั้นต้นไม่อาจอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ ข้อเท็จจริงจะยุติเพียงชั้นนี้ จะอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงสุดสหพันธรัฐได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลสูงสุดสหพันธรัฐก่อน

ดังนั้นการพิจารณาอุทธรณ์ในลักษณะการทบทวนคดี จะเป็นการทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะไม่มีการทบทวนปัญหาข้อเท็จจริงเพราะ Berufung สามารถพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งคดี

ในกรณีไม่พอใจในคำพิพากษาคุ้มครองสิทธิยื่นการอุทธรณ์ จะเป็นการให้สิทธิของคู่ความในครั้งแรก แต่หากเป็นครั้งที่สองต่อไป ให้อุทธรณ์ไปยังศาลสูงสุดนั้น และจะต้องได้รับความเห็นชอบหรือคำรับรองเสียก่อนและจะอุทธรณ์ได้เฉพาะข้อกฎหมายเท่านั้น ซึ่งการอุทธรณ์อาจเกิดขึ้นจากการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง (Amtsgericht) โดยตรง ไม่ต้องผ่านชั้นอุทธรณ์ (Leag-frog appeal)³⁵ ระบบการอุทธรณ์จากศาลชั้นต้นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ไม่ว่าคดีแพ่งหรือคดีอาญา สามารถทำได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะถูกจำกัดห้ามไว้บ้างในบางกรณี ส่วนการอุทธรณ์จากศาลชั้นอุทธรณ์ไปยังศาลสูงมลรัฐหรือศาลสูงสุดสหพันธรัฐ ต้องเป็นการขอให้ทบทวนในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลสูงมลรัฐหรือศาลสูงสหพันธรัฐก่อน

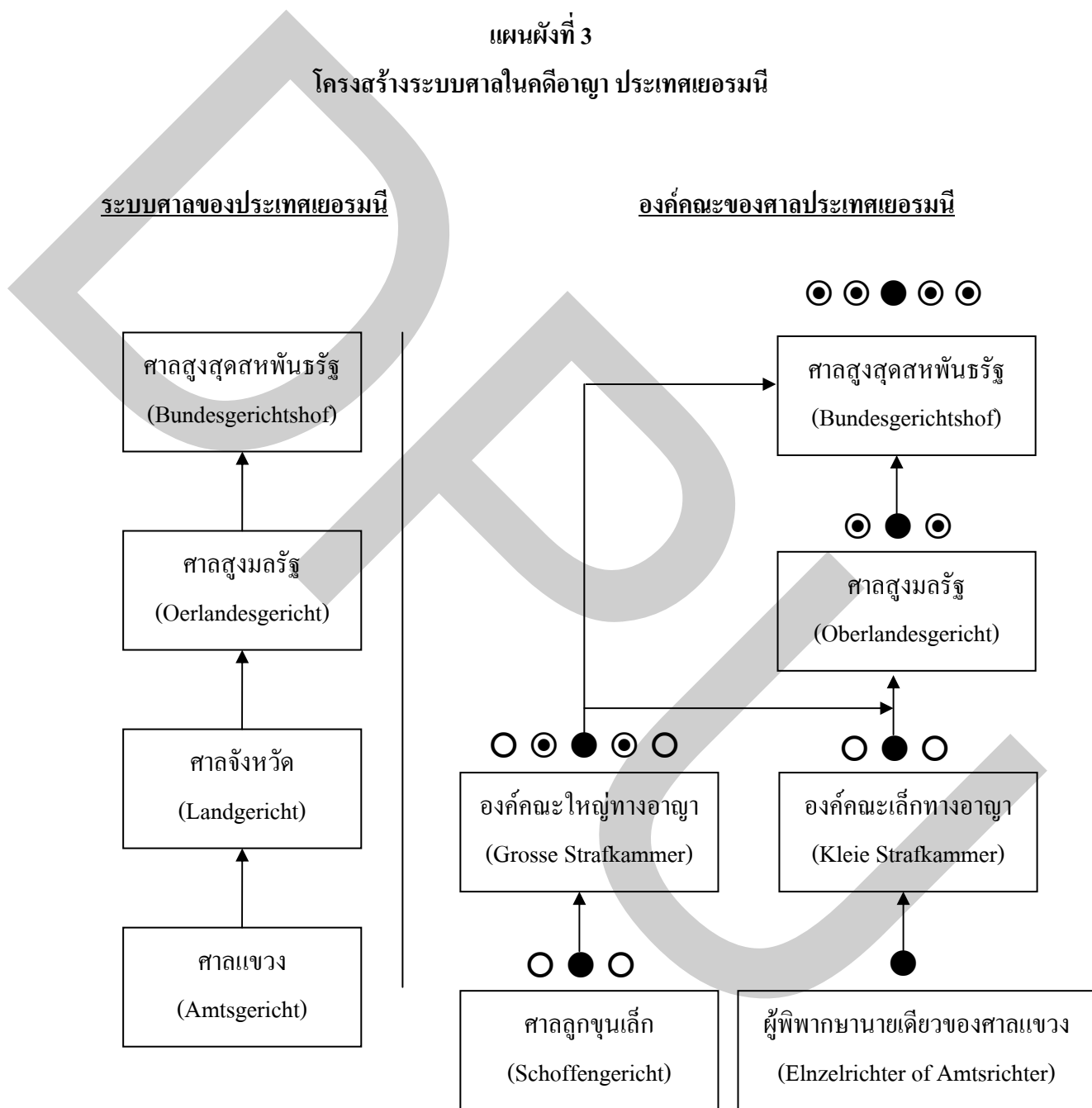
จะเห็นได้ว่า การทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในศาลชั้นอุทธรณ์ของประเทศเยอรมนี จะตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยานและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) มุ่งค้นหาความจริง การตรวจสอบข้อเท็จจริงในศาล Second Trial Court จะเป็นการตรวจสอบเฉพาะในประเด็นที่ยัง

³⁵ German Code of Criminal Procedure Section 335.

อุทธรณ์โต้แย้ง หากประเด็นใดไม่ได้อุทธรณ์โต้แย้งก็จะยุติไป ซึ่งจะอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย และการอุทธรณ์จะเป็นการให้สิทธิคู่ความในครั้งแรก

แผนผังที่ 3

โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญา ประเทศเยอรมนี

- ผู้พิพากษาอาชีพซึ่งเป็นหัวหน้าคณะ
- ◎ ผู้พิพากษาอาชีพ
- ผู้พิพากษาสมทบ

3.4 ประเทศฝรั่งเศส

3.4.1 ระบบของศาลฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส จะแบ่งระบบศาลออกเป็น 2 ระบบ³⁶ คือ ระบบศาลคู่ (Dualité de juridictions) เป็นระบบศาลยุติธรรม (Judicial system) ซึ่งพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป และระบบศาลปกครอง (Administrative system) จะพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาปกครองเท่านั้น ซึ่งในที่นี้จะได้ศึกษารายละเอียดเฉพาะระบบศาลยุติธรรม ดังนี้

ระบบศาลยุติธรรมฝรั่งเศส จะแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ศาลชั้นต้น (Juridiction de première instance) ศาลอุทธรณ์ (Cour d'Appel) และศาลฎีกา (Cour de cassation) แต่ศาลฎีกาจะไม่ได้พิจารณาคดีเหมือนอย่างศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ เพราะเป็นศาลที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลคำพิพากษาของศาลล่างให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย (ดูแผนผังที่ 4)

1) ศาลชั้นต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือศาลสามัญ (Juridiction de droit commun) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทุกประเภทที่กฎหมายมิได้บัญญัติเป็นพิเศษให้อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมอื่นใด โดยเฉพาะ และศาลพิเศษ (juridictions d'exception) มีอำนาจพิจารณาคดีเฉพาะที่กฎหมายให้อำนาจบัญญัติไว้ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลพิเศษนั้น โดยเฉพาะ³⁷

ศาลสามัญ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสได้แบ่งศาลอาญาออกเป็น 2 ส่วน คือศาลไต่สวน (Juridiction d'instruction หรือ Pretrial investigatory court) กับศาลตัดสิน (Juridiction de jugement) โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ศาลไต่สวน (Juridiction d'instruction) คือ ศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนคดีซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ก. ผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d'instruction) มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนและผู้พิพากษาในการสอบสวนคดี ตั้งควบคุมผู้ต้องหาสอบสวนพยานหลักฐานต่างๆ เมื่อสอบสวนคดีเสร็จแล้ว จะส่งฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจตัดสินหรือสั่งไม่ฟ้อง

ข. ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 (Chambre d'accusation) มีผู้พิพากษาองค์คณะ 3 นาย เป็นแผนกหนึ่งของศาลอุทธรณ์ (Cour d'Appel) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคำร้องขอคัดค้านคำตัดสินของศาลไต่สวน และพิจารณาความผิดที่มีโทษเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Crimes หรือ Serious crimes) ซึ่งความผิดประเภทนี้เป็นความผิดที่มีโทษรุนแรงมาก กฎหมายไม่

³⁶ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 108.

³⁷ Christian Dadomo. (1996). Susan Farran. *The French Legal System* (2nd). pp. 50-52.

ยอมให้คดีเช่นนี้อยู่ในดุลพินิจของผู้พิพากษาศาลไต่สวนแต่ผู้เดียว ก่อนที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ ต้องส่งคำฟ้องมาให้ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 พิจารณาก่อนว่าจะส่งฟ้องต่อไปหรือไม่³⁸

(2) ศาลตัดสิน (Juridiction de jugement) คือศาลที่พิจารณาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ หากเห็นว่าไม่มีความผิดก็จะพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป ศาลตัดสินของศาลสามัญแยกออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของการกระทำความผิด ได้แก่ ศาลตำรวจ (Tribunal de police) ศาลคดีมัจฉิมโทษ (Tribunal correctionnel) และศาลลูกขุน (Cour d'assises)

ก. ศาลตำรวจ (Tribunal de police) เป็นศาลซึ่งจะมีที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ (arrondissement) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาโทษ คดีที่มีแต่โทษปรับและคดีที่เป็นการถอดถอนและจำกัดสิทธิของกฎหมาย การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลตำรวจกระทำโดยผู้พิพากษานายเดียว โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาลตำรวจมีตำแหน่งเป็น Commissaire de police จะปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ สำหรับความผิดโทษใน 4 ระดับแรก (Contraventions des 4 premières classes) สำหรับความผิดโทษที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานอัยการโดยตรง คือความผิดโทษระดับ 5 (Contraventions de la 5e classe) วิธีพิจารณาคดีในศาลตำรวจมีขั้นตอนไม่ยุ่งยากทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

ข. ศาลมัจฉิมโทษ (Tribunal correctionnel) ซึ่งมีผู้พิพากษาตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ตั้งอยู่ในเขตจังหวัด (Département) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นความผิดมัจฉิมโทษ³⁹ คือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี

ค. ศาลลูกขุน (Cour d'assises) เป็นศาลอาญาพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ (Crime) ตั้งอยู่ในทุกจังหวัด เป็นศาลที่มีได้ทำการพิจารณาตลอดทั้งปี ในปีหนึ่งจะพิจารณาคดีเพียง 4 สมัย สมัยละ 15 วัน ยกเว้นกรณีพิเศษ ศาลนี้ไม่มีพนักงานประจำเมื่อถึงสมัยพิจารณาคดีสมัยหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรืออธิบดีศาลอุทธรณ์ จะเลือกผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้มาเป็นผู้พิพากษาศาลนี้ มีกำหนด 3 เดือน และจะพิจารณาพิพากษาคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ถึงจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต จะมีองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษา (Magistrats du Siège) 3 คน และคณะลูกขุน (Jurés) 9 นาย ลูกขุนมีสิทธิถามพยานได้และมีอำนาจพิพากษาลงโทษจำเลยร่วมกับผู้พิพากษา คำพิพากษาของศาลนี้ยังสามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel)⁴⁰ ซึ่งเป็นศาลลูกขุนชั้นที่สอง (Cour d'assises du second resort)

³⁸ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 109.

³⁹ แหล่งเดิม. หน้า 110.

⁴⁰ อุทัย อิวเวช. (2545). รัฐบัญญัติ. ฉบับเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 2000 และฉบับเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 2002. หน้า 72.

พิจารณาได้อีกครั้งหนึ่ง สำหรับการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายจะต้องอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกา

2) ศาลอุทธรณ์ (Cour d'Appel) ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 35 ศาลตั้งอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ศาลชั้นนี้จะแบ่งออกเป็นแผนกคดีแพ่งและแผนกคดีอาญา ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา หรือเรียกว่า Chambre des appels correctionnels มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตำรวจ (Tribunal de police) หรือศาลมัชฌิมโทษ (Tribunal correctionnel) ในแต่ละศาลประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน โดยมีประธาน 1 คน และผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (Conseillers) อัยการ (Procureur général) และผู้ช่วยหลายคนเป็นอัยการประจำศาล ศาลอุทธรณ์ศาลหนึ่งจะมีเขตอำนาจเหนือจังหวัดหลายจังหวัดและมีศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์

ศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) มีลักษณะไม่เหมือนศาลอุทธรณ์โดยทั่วไป แต่จะเป็นศาลที่ได้รับมอบหมายอำนาจพิจารณาคดีจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญา (Chambre criminelle de la Cour de cassation) ให้รับพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของศาลลูกขุน (Cour d'assises) โดยเฉพาะเมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาสั่งรับคำฟ้องอุทธรณ์แล้ว ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาจะมีคำสั่งให้ศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 380-14 ซึ่งเป็นการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยคณะลูกขุนได้อีกชั้นหนึ่ง และข้อเท็จจริงก็จะยุติลงที่ชั้นนี้

องค์คณะของศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และคณะลูกขุน 12 คน โดยคณะลูกขุนจะนั่งพิจารณาเคียงข้างผู้พิพากษา สามารถถามคำถามแก่พยานบุคคลและจำเลยได้โดยตรง หลังจากร้องขออนุญาตจากผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์แล้ว แต่จะต้องไม่แสดงความเห็นของตน การพิจารณาในศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์นี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 380-1 ให้นำวิธีการพิจารณาความอาญาในศาลชั้นต้นมาใช้เว้นแต่ในบางกรณี

3) ศาลฎีกา (Cour de cassation) เป็นศาลสูงสุดของศาลยุติธรรมมีหนึ่งศาลตั้งอยู่ที่กรุงปารีส แบ่งออกเป็น 6 แผนก โดยพิจารณาคดีอาญา 1 แผนก ศาลฎีกาประกอบด้วยประธานศาลฎีกา 1 นาย ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ 5 นาย ผู้พิพากษา 77 นาย อัยการ 1 นาย ทนายความประจำศาล 17 นาย (Avocats généraux)⁴¹

⁴¹ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2541). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส (หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.ธีรพันธุ์ รัศมีทัต). หน้า 17-18.

ศาลฎีกาจะมีหน้าที่ควบคุม ดูแลคำพิพากษาของศาลล่างให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเห็นว่าคำพิพากษานั้นไม่ชอบ ก็จะทำความเห็นและส่งไปให้ศาลชั้นเดียวกับศาลที่พิพากษาคดีนั้น พิจารณาคดีเสียใหม่ให้ถูกต้อง

3.4.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์

หลักการพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ประเทศฝรั่งเศส โดยเฉพาะการพิจารณาคดีในปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้ศึกษาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีและการรับฟังพยานหลักฐานในการค้นหาความจริง ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสจะใช้ระบบการไต่สวน (Inquisitorial system) โดยจะมุ่งค้นหาความจริงเป็นหลัก เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law อื่นๆ กล่าวคือศาลจะมีบทบาทมากในการค้นหาความจริง การอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิของคู่ความที่กฎหมายให้สิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตำรวจ (Tribunal de police) และศาลมัชฌิมโทษ (Tribunal correctionnel) ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาและการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุน ไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงปนกับข้อกฎหมาย จะเห็นได้ว่าศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาและศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เช่นเดียวกับศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ชั้นแรก เนื่องจากต้องพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย มีหน้าที่ในการตรวจสอบความจริงเพื่อค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏ โดยมีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่มุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา และศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ จึงเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยวิธีการสืบพยานซึ่งนำนักพยานหลักฐานด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริงของศาลพิจารณา

ศาลอุทธรณ์ในประเทศฝรั่งเศสจึงเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เพราะพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เช่นเดียวกับศาลชั้นต้น ดังนั้นศาลพิจารณา ในประเทศฝรั่งเศสจึงมี 2 ชั้น คือศาลชั้นต้น และศาลชั้นอุทธรณ์ สำหรับศาลฎีกาเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review court) เนื่องจากมีหน้าที่ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง⁴²

⁴² ราตรี ดามี. เล่มเดิม. หน้า 86.

การอุทธรณ์จะให้สิทธิคู่ความที่ได้รับความเสียหายจากคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ ยกเว้นบางกรณีกฎหมายเห็นว่าไม่สมควรจะให้อุทธรณ์ ซึ่งเป็นไปตามหลัก “The double degré de juridiction” หมายความว่า การวินิจฉัยใดๆ ก็ตามสามารถทำได้หนึ่งครั้ง โดยปกติถือเป็นสิทธิของคู่ความในคดี จึงจำเป็นต้องให้มีการพิจารณาทบทวนใหม่ โดยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์สูง ตามปกติแล้วการพิจารณาพิพากษาสองศาลไม่น่าจะกระทำการสิ่งที่ไม่ดีผลาร่วมกัน⁴³ และการอุทธรณ์สามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย รวมถึงการอุทธรณ์โดยกล่าวหาว่าการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นผิดพลาด⁴⁴

2) การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์

การรับฟังพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญาของศาลในประเทศฝรั่งเศส ศาลอุทธรณ์จะมีอำนาจในการปรับปรุงแก้ไขคำพิพากษาได้อย่างสมบูรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรม เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีผิดพลาดได้ จึงจำเป็นต้องให้มีการพิจารณาคดีใหม่โดยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์สูงกว่า ดังนั้นกฎหมายจึงให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคดีใหม่ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นการยื่นตามหรือพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น และจะไม่ส่งคดีกลับไปให้ศาลชั้นต้นชี้ขาดใหม่ในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ต้องพิพากษาคดีทั้งหมดตามที่ยื่นอุทธรณ์ จะทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จึงจำเป็นต้องมีการรับฟังพยานหลักฐานโดยการสืบพยานเพื่อชี้แจงนำพยานหลักฐานโดยศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาล Second Trial Court ใหม่อีกครั้งในปัญหาข้อเท็จจริงที่คู่ความยังอุทธรณ์โต้แย้งกัน เป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจที่จะค้นหาความจริงได้ทุกวิถีทาง⁴⁵ ประกอบกับประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ในการพิจารณาคดีอาญามุ่งการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ความจริงแท้เป็นหลัก

จากการศึกษาพบว่า การพิจารณารับฟังพยานหลักฐานในปัญหาข้อเท็จจริง ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law จะมุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก ศาลชั้นอุทธรณ์ที่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงมีสภาพเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ซึ่งมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงเช่นเดียวกับศาลชั้นต้นที่เป็นศาลพิจารณา ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง โดยศาลจะใช้วิธีตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยานหลักฐาน เพื่อรับฟังพยานหลักฐานมาชี้แจงนำพยานหลักฐาน หาความเชื่อถือในประเด็นข้อเท็จจริงที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง

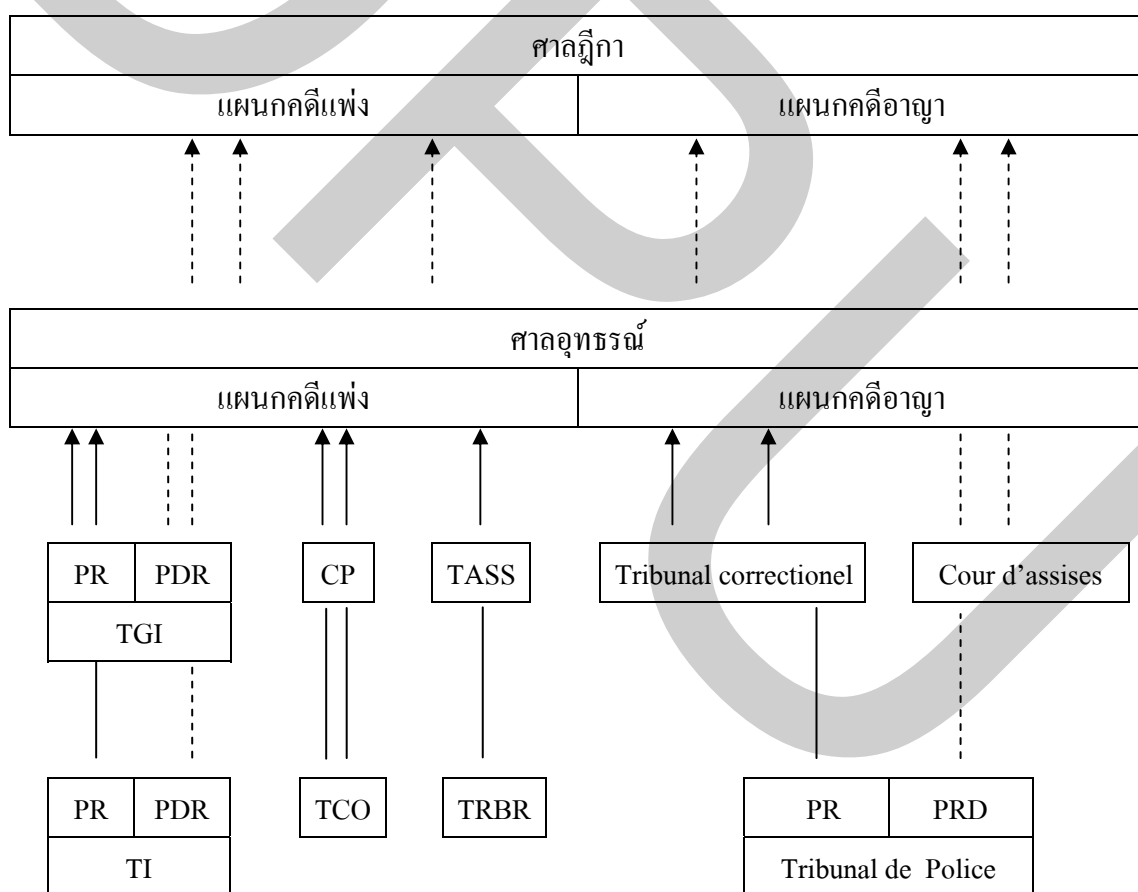
⁴³ ธนากร วรปรัชญากุล. (2547, มกราคม- เมษายน). “ระบบศาลยุติธรรมและการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส.” *จุลพาห, เล่มที่ 1, ปีที่ 51.* หน้า 60.

⁴⁴ อุทัย อาวีเวช. เล่มเดิม. หน้า 76.

⁴⁵ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. เล่มเดิม. หน้า 69.

นั้นด้วยตนเอง เนื่องจากการชี้แนะนักพยานหลักฐานความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล จำเป็นต้อง
 ได้ฟังสำเนียงถ้อยคำ และได้เห็นอาการปฏิกิริยาด้วยตัวของผู้วินิจฉัยเอง อันจะทำให้วินิจฉัยชี้ขาด
 ข้อเท็จจริงนั้นได้อย่างถูกต้องแท้จริง เมื่อได้วินิจฉัยชี้ขาดโดยศาลชั้นที่สองแล้ว ก็จะยุติเพียงขั้นนี้
 จะไม่มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลสูงสุด และการอุทธรณ์เป็นการให้สิทธิคู่ความในครั้ง
 แรก ซึ่งอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรม
 หากศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาผิดพลาด

แผนผังที่ 4 โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญา ฝรั่งเศส

TGI	Tribunal de grande instance (ศาลจังหวัด)
TI	Tribunal de instance (ศาลแขวง)
TCO	Tribunal de commerce (ศาลพาณิชย์)
CP	Conseil de prud'hommes (ศาลแรงงาน)
TASS	Tribunal des affaires de securite sociale (ศาลประกันสังคม)
TBR	Tribunal populaire des baux ruraux (ศาลที่ดิน)
PR	Premier resort (อำนาจศาลชั้นต้น)
PDR	Premier el dernier resort (อำนาจศาลชั้นต้นที่เป็นที่สุด)
→	Appeals (อุทธรณ์)
---->	Appeals by way of cassation (ศาลอุทธรณ์โดยตรงต่อฎีกา)

บทที่ 4

วิเคราะห์บทบาทการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ไทย

ศาลอุทธรณ์มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการตรวจสอบข้อเท็จจริง เพราะประชาชนหวังเป็นที่พึ่งสุดท้ายในการยอมรับคำตัดสินคดี ซึ่งหากศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาคดีด้วยความบกพร่อง อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลนั้นเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมหรือครอบครัว อันเป็นปัญหาตามมาภายหลัง ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลอุทธรณ์ต้องค้นหาความจริง ด้วยการพิจารณาคดี และตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบ โดยสืบพยานหลักฐานให้สิ้นความสงสัย และนำหลักการวิธีการและแนวทางปฏิบัติตามหลักกฎหมายไทยมาใช้อย่างเคร่งครัดและถูกต้อง จึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์และเปรียบเทียบกับพิจารณาของศาลนานาชาติ

4.1 วิเคราะห์บทบาทของศาลอุทธรณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง

เนื่องด้วยการพิจารณาคดีอาญาของศาลไทยจะเริ่มที่ศาลชั้นต้นเสมอไม่มีการเริ่มพิจารณาคดีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้เลย ยกเว้นการดำเนินคดีเกี่ยวกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพิจารณาที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาทางการเมือง ศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ก่อนแล้วจึงอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอุทธรณ์และฎีกาในคดีอาญาคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 4 ตั้งแต่มาตรา 193 ถึง 225 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลศาลแขวงและวิธีพิจารณาความในศาลแขวง พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2503 ซึ่งในหัวข้อนี้จะพิจารณาในเรื่องการตรวจสอบปัญหาข้อเท็จจริงเพื่อการค้นหาความจริงของศาล

การอุทธรณ์เป็นการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ซึ่งคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายขอให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาหรือตั้งคดีนั้นใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามความประสงค์ของคู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ ถ้าคู่ความเห็นด้วยเสียแล้วจะอุทธรณ์ไม่ได้

การอุทธรณ์ มีหลักอยู่ว่า คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งได้ทุกเรื่อง และเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ได้ทั้งข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายในข้อเท็จจริงมีการจำกัดอยู่บ้าง โดยบทบัญญัติของกฎหมายแต่ไม่เป็นการจำกัดที่เด็ดขาดเมื่อได้รับการรับรองแล้วสามารถจะอุทธรณ์ต่อไปได้ จึงทำให้เห็นว่าสิทธิในการอุทธรณ์ในคดีอาญานั้นคู่ความย่อมมีสิทธิได้เกือบจะเสรีคล้ายกับระบบของประเทศชวีตลอร์ ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายสามารถได้รับการพิจารณาถึงสาม

ชั้น โดยเฉพาะในปัญหาข้อเท็จจริงศาลศาลชั้นต้นทำหน้าที่ในฐานะ ผู้วินิจฉัยกำหนดข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจหรือทำหน้าที่แก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ส่วนศาลฎีกาจะเป็นผู้ตรวจหรือทำหน้าที่แก้ไขความไม่ถูกต้องของศาลอุทธรณ์ซึ่งต่างกับระบบกฎหมายของประเทศอื่นที่ถือว่าระบบการอุทธรณ์เป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดีเท่านั้น ไม่มีการแก้ไขความไม่ถูกต้องของศาลอุทธรณ์อีกชั้นหนึ่ง

4.1.1 ลักษณะของการพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203 บัญญัติว่าให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาโดยเปิดเผยเฉพาะแต่ในกรณีที่นัดหรือคู่ความมาพร้อมกันหรือมีการสืบพยาน

บทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นว่าชั้นพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์สามารถที่จะทำการพิจารณาโดยเปิดเผยได้และเมื่อมีการพิจารณาโดยเปิดเผย จำเลยจะถูกเรียกมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล กล่าวคือกรณีมีการนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกันเช่นในคดีความผิดต่อส่วนตัวเมื่อโจทก์ขอถอนฟ้องหรือ โจทก์ขอมความกับจำเลย หรือเมื่อนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาแถลงการณ์ตามที่ร้องขอซึ่งกรณีนี้ไม่ค่อยมีเกิดขึ้นบ่อยนัก

4.1.2 การสืบพยานของศาลในชั้นอุทธรณ์

การสืบพยานของศาลอุทธรณ์ในชั้นอุทธรณ์ตามมาตรา 208 (1) บัญญัติว่า ถ้าศาลเห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเอง หรือให้ศาลชั้นต้นสืบให้¹ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานแล้วให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยต่อไป

บทบัญญัตินี้เป็นการให้อำนาจแก่ศาลอุทธรณ์ไว้อย่างกว้างขวาง เมื่อคดีอยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์แล้ว ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าข้อเท็จจริงในประเด็นบางข้อไม่กระจ่างชัดพอที่จะวินิจฉัยได้ ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจที่จะหาความกระจ่างชัดในข้อนี้โดยให้อำนาจศาลอุทธรณ์ ที่จะสืบพยานเพิ่มเติม โดยจะเรียกพยานมาสืบเองหรือสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบแทนให้ก็ได้ ในทางปฏิบัติมีน้อยมากที่ศาลอุทธรณ์จะสืบพยานเอง ส่วนใหญ่จะให้ศาลชั้นต้นสืบพยานแทน การที่ศาลชั้นต้นทำการสืบพยานในชั้นนี้เป็นการทำแทนศาลอุทธรณ์ เมื่อสืบพยานเสร็จแล้วก็หมดหน้าที่ที่จะต้องส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ให้วินิจฉัยต่อไป พยานที่เรียกมาสืบนี้อาจเป็นพยานที่ศาลชั้นต้นสืบไปแล้ว หรือพยานอื่นที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าจำเป็นเรียกมาสืบเพิ่มเติมก็ได้² ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าพยานที่เรียกมาสืบนี้อาจจะเป็นพยานหลักฐานใหม่ก็ได้ เนื่องจากตัวบทเขียนไว้อย่างกว้างๆ ถ้าพิจารณาย้อนหลังไปคู่ตัวบทเก่า ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความ มีโทษฯ มาตรา 31 บัญญัติว่า “ถ้าศาลอุทธรณ์พิเคราะห์ดูเห็นว่าจำเป็นจะต้องพิจารณาข้อประเด็นข้อใดข้อหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ในฟ้องอุทธรณ์

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 208 (1).

² โทเม่น ภักดิ์กรรมย์, เล่มเดิม, หน้า 85.

ออกดูให้แจ่มแจ้งแล้ว ก็ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจเรียกพยานซึ่งได้ให้การไว้ในความเดิมนั้นมาสืบอีกครั้งหนึ่งก็ได้ หรือให้เรียกคนอื่นหรือสิ่งสำคัญอื่นมาสืบเป็นพยานใหม่อีกก็ได้ การสืบพยานใหม่อีกดังกล่าวนี้ ศาลอุทธรณ์ คำนึงเห็นสมควรให้สืบเองก็ได้หรือฝ่ายโจทก์ จำเลยจะขอให้สืบก็ได้ ศาลอุทธรณ์อนุญาตตามความประสงค์ สุดแต่ศาลอุทธรณ์คำนึงเห็นควร ”

สิ่งที่น่าสังเกตในการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าการพิจารณาในศาลอุทธรณ์นี้เป็นการพิจารณาจากสำนวนคดีของศาลชั้นต้นที่ทำมาแล้ว การพิจารณาในศาลอุทธรณ์เป็นเพียงพิจารณาตรวจสอบสำนวนแล้วมีความเห็นเท่านั้น³ ซึ่งจะออกมาในรูปของคำพิพากษาหรือคำสั่ง การพิจารณาโดยเปิดเผยตามมาตรา 203 เป็นเพียงข้อยกเว้นอันเป็นลักษณะของการตรวจสอบคำพิพากษาเดิมแต่ถ้าพิจารณาตามตัวบทกฎหมายแล้วเป็นการพิจารณาในลักษณะของการพิจารณาใหม่ ซึ่งศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้น ได้อย่างกว้างขวาง

ถ้าการพิจารณาเป็นลักษณะของการตรวจสอบคำพิพากษาเดิม ศาลจะทำหน้าที่เพียงตรวจหาและชี้ความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นในการพิจารณาของศาลที่เริ่มคดี และส่งคดีย้อนกลับไปให้ศาลที่เริ่มคดีทำการแก้ไขตามแนวทางที่ศาลอุทธรณ์ได้ชี้แนะไว้ เนื่องจากตัวบทกฎหมายของไทยเป็นลักษณะของการพิจารณาใหม่ ฉะนั้นศาลอุทธรณ์ของไทยจึงทำหน้าที่ตรวจหาความไม่ถูกต้องในคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หากพบความไม่ถูกต้องศาลก็จะทำการแก้ไขความไม่ถูกต้องนี้เสียเอง เว้นแต่เมื่อศาลเห็นว่ามีความจำเป็นเนื่องจากศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติตามที่ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ก็จะย้อนไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ตามรูปคดี แต่แนวทางปฏิบัติของศาลอุทธรณ์นั้นศาลมักจะชี้ขาดคดีโดยอาศัยแต่เพียงสำนวนคดีที่ศาลชั้นต้น ได้ทำมาแล้วเท่านั้นซึ่งในกรณีเช่นนี้ย่อมทำได้ ถ้าเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมายล้วนๆ

ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์มักเข้าไปก้าวก่ายแก้ไขการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น โดยเฉพาะในเรื่องการพิจารณาความน่าเชื่อถือของพยาน ศาลอุทธรณ์มักจะวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานนั้นเสียเอง โดยการวินิจฉัยจากพยานหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏในสำนวนความของศาลชั้นต้น ทั้งที่ศาลอุทธรณ์มิได้สืบพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นเลย ไม่เห็นโอกาสปฏิกิริยาของพยานจะไปรู้ดีกว่าศาลชั้นต้นซึ่งได้เผชิญกับพยานนั่นเองไม่ได้ ศาลอุทธรณ์ควรเชื่อถือการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานที่ศาลชั้นต้นสืบมา ซึ่งเป็นผู้รู้และสรุปเอาความจริงจากพยานหลักฐาน เพราะเป็นผู้นั่งพิจารณาด้วยตนเองรู้ถึงความตื้นลึกหน้าบางของคดีได้ดีกว่าผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ซึ่งดูแต่สำนวนความเท่านั้น หากไม่พบความบกพร่องอย่างชัดเจนแล้ว ไม่ควรเข้าไปแก้ไข การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานจากสำนวนความนี้จึงไม่ถูกต้อง

³ สมทรัพย์ นำอำนวยการ. (2541). บทบาทของศาลในชั้นพิจารณาด้วยการค้นหาความจริงในคดีอาญา.

อย่างไรก็ดีในกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นควรสืบพยานเพิ่มเติม ศาลอุทธรณ์ก็ควรออกนั่งพิจารณาสืบพยานนั้นเองโดยตรงเพื่อที่จะทราบถึงความน่าเชื่อถือของพยานนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นได้เอง ทำให้ได้ความจริงที่ถ่องแท้ ซึ่งกฎหมายก็ได้ให้อำนาจแก่ศาลอุทธรณ์อยู่แล้วตามมาตรา 203 และมาตรา 208 (1)

กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลในชั้นฎีกา คงใช้หลักกฎหมายที่ให้ศาลฎีกาตรวจสอบความจริงแห่งคดีเช่นเดียวกับวิธีพิจารณาชั้นอุทธรณ์⁴ เพราะมาตรา 225 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาและว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งชั้นอุทธรณ์มาบังคับในชั้นฎีกาโดยอนุโลม เว้นแต่ห้ามมิให้ทำความเห็นแย้ง

4.2 วิเคราะห์สถานะศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เป็นศาลที่เกิดจากการบัญญัติรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญมีเจตนาให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นศาลชำนาญพิเศษ (special tribunal) ซึ่งอยู่ภายใต้ของระบบศาลยุติธรรม จะถูกกำหนดไว้ในแผนกหนึ่งของศาลฎีกา จึงมีสถานะเป็นศาลชั้นต้น⁵ โดยมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ โดยเฉพาะจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับศาลชำนาญพิเศษอื่นๆ เช่น ศาลแรงงานกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลล้มละลายกลาง หรือศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะมีส่วนแตกต่างจากศาลชำนาญพิเศษอื่นๆ ตรงที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของศาลฎีกา เท่านั้น

คดีที่อยู่ในอำนาจในการพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นคดีเกี่ยวกับกรณีนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่า ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น⁶

การจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้นำรูปแบบของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศส อันเป็นแนวคิดของระบบศาลพิเศษมาปรับใช้ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 225.

⁵ ประเสริฐ โท้วประดิษฐ์. (2546). ปัญหาการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: ศึกษากรณีหลักการทบทวนคำพิพากษา. หน้า 41.

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 275.

1) องค์คณะในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะมีลักษณะเป็นองค์คณะใหญ่จำนวน 9 คน โดยได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับและต้องเลือกเป็นรายคดี การที่มีการกำหนดให้เป็นองค์คณะใหญ่ก็เพื่อให้เป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจหน้าที่ในการค้นหาความจริงและรับฟังพยานหลักฐาน ได้ความจริงมากที่สุด

2) การพิจารณาคดีจะต้องเป็นผู้พิพากษาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา เพื่อต้องการบุคคลที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเป็นอย่างสูง มาทำการพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในแต่ละคดี

จะเห็นได้ว่าศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นศาลยุติธรรม ไม่ใช่เป็นศาลสูงสุด แต่มีสถานะเป็นศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นและเป็นศาลเดียว เพราะคำสั่งและคำพิพากษาของศาลนี้กฎหมายให้เป็นที่สุด⁷ ดังนั้นหากผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ที่มีคำพิพากษา อันเป็นสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาทำได้ ซึ่งหลักเกณฑ์การยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนดไว้⁸

คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงไม่ใช่คำพิพากษาของศาลฎีกา ดังนั้นศาลดังกล่าวนี้จะเป็นศาลในความหมายขององค์คณะอย่างแท้จริง เป็นศาลที่เกิดขึ้นจากผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 9 คน ที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาประกอบขึ้นเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี⁹ การที่มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาและการให้มีผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาก็เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับฟังพยานหลักฐานจากข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ไทยกับต่างประเทศเพื่อนำมาพัฒนาระบบศาลอุทธรณ์ไทย

การพิจารณาคดีอาญา สาระสำคัญอยู่ที่การค้นหาความจริง เพื่อให้ได้ความจริงแท้ กล่าวคือการพิจารณาคดีอาญามุ่งการพิสูจน์ความจริงเป็นหลัก ดังนั้นการรับฟังพยานหลักฐานจึง

⁷ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 672.

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 278.

⁹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 13.

เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่จะต้องกระทำ เพื่อให้ได้ความกระจ่างในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงอันจะนำไปสู่การวินิจฉัยได้อย่างถูกต้องและได้ความจริงมากยิ่งขึ้น

ในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ไทย ไม่ทำการสืบพยานในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอีก โดยจะวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานเอาจากพยานหลักฐานในสำนวนที่ศาลชั้นต้นสืบพยานมา ในขณะที่กฎหมายก็ได้ให้อำนาจศาลอุทธรณ์ในการสืบพยานหลักฐานไว้ แต่ให้ไว้ในลักษณะเป็นดุลพินิจของศาลสูงตามมาตรา 208(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีความว่า “ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเอง หรือสั่งศาลชั้นต้นสืบให้...” เมื่อกฎหมายให้อำนาจศาลอุทธรณ์ในการสืบพยานไว้ในลักษณะเป็นดุลพินิจเช่นนี้แล้ว ศาลอุทธรณ์จะทำก็ได้ไม่ทำก็ได้ กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องทำ ในทางปฏิบัติศาลชั้นอุทธรณ์ของไทยไม่ทำการสืบพยานหรือนั่งพิจารณาคดี (Trial) ใหม่ อาจเนื่องมาจากเห็นว่าศาลชั้นต้นสืบพยานมาแล้ว ไม่จำเป็นต้องดำเนินการสืบพยานซ้ำอีก อันจะทำให้เสียเวลาในการพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีอาญาหรือการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง จะเห็นได้ว่าศาลอุทธรณ์มีความจำเป็นต้องปฏิบัติ เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยบัญญัติให้สิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไว้ ศาลอุทธรณ์ของประเทศไทยจึงเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) มีหน้าที่ค้นหาความจริง เพราะต้องฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติ จึงต้องมีหน้าที่ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานหาความน่าเชื่อถือในข้อเท็จจริงนั้น ให้ได้มาซึ่งความจริงแท้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วินิจฉัยจะต้องได้เห็นและได้ฟังถ้อยคำการเบิกความของพยานได้สังเกตอาการกิริยาอาการท่าทางของพยานด้วยตนเองโดยตรง ซึ่งจะเป็นเครื่องช่วยในเรื่องการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ให้สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะในคดีอาญาที่สำคัญมีความร้ายแรง การที่จะตรวจสอบให้ได้มาซึ่งความจริงเป็นไปด้วยความยุ่งยากซับซ้อน การสืบพยานของศาลชั้นต้นอาจไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง จึงเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณาชั้นที่สองที่จะต้องตรวจสอบความจริงตามหลักของศาลพิจารณา และกฎหมายก็ได้ให้อำนาจศาลอุทธรณ์ในการเรียกพยานมาสืบเองได้ ซึ่งการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงต้องอาศัยการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือจากพยานหลักฐานโดยตรง ไม่สามารถฟังความน่าเชื่อถือที่บอกต่อกันมา

การสืบพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงให้ปรากฏ จึงเป็นหน้าที่หลักของศาลพิจารณา (Trial Court) การที่ศาลอุทธรณ์พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จึงต้องปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) มีหน้าที่ค้นหาความจริง ต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีอาญาได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลชั้นอุทธรณ์จะต้องพิจารณาคดี

โดยการสืบพยานค้นหาความจริงด้วยตนเอง เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงในคดีเป็นไปด้วยความถูกต้องละเอียดรอบคอบ โดยข้อเท็จจริงนั้นได้รับการพิจารณาที่ถูกต้องตามหลักการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงถึงสองศาล อันเป็นการเพียงพอต่อการวินิจฉัยคดีได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม

ประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ บางประเทศใช้คณะลูกขุน (Jury) ในการรับฟังพยานหลักฐาน และวินิจฉัยข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้น จึงน่าจะเชื่อได้ว่า การวินิจฉัยก้นกรองคดีเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบดีแล้ว ในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในศาลอุทธรณ์จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาสืบพยานใหม่อีก และศาลอุทธรณ์ก็จะไม่ก้าวท้าวความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ลูกขุนได้วินิจฉัยแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา การพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์จะทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่การพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง ให้มีการตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยานกันใหม่ สำหรับประเทศอังกฤษก็เช่นเดียวกัน ถ้าเป็นการพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวงก็ให้มีการตรวจสอบความจริงด้วยการสืบพยานกันใหม่ แต่ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาในประเทศอังกฤษจะทำการสืบพยานหลักฐานใหม่ในกรณีศาลอุทธรณ์รับฟังพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น และประเทศเยอรมนีให้มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้เฉพาะคำพิพากษาศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็กเท่านั้น สำหรับประเทศฝรั่งเศส การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของชั้นอุทธรณ์ให้มีการตรวจสอบความจริงด้วยการสืบพยานหลักฐานกันใหม่เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบความจริงจะตรวจสอบเฉพาะ ในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้งขอให้ตรวจสอบเท่านั้น มิใช่เป็นการสืบพยานใหม่โดยเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด แต่สำหรับประเทศไทยศาลชั้นต้นผู้พิพากษาเป็นองค์คณะในการพิจารณา 2 คน ไม่มีระบบลูกขุนและบางครั้งผู้พิพากษาศาลชั้นต้นก็ยังอาวุโสหน่อยอ่อนประสบการณ์ ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคดียังมีน้อย ดังนั้นการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ต้องทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) และต้องปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุผลที่ศาลอุทธรณ์จะต้องตรวจสอบความจริงในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง โดยการสืบพยาน ออกนั่งพิจารณาคดีเพื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานให้เกิดความเชื่อมั่นในพยานหลักฐานเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงในคดีนั้น เนื่องจากความน่าเชื่อถือในพยานบุคคลจำเป็นจะต้องได้ฟังสำเนียงถ้อยคำให้เห็นอากัปกริยาด้วยตัวของผู้นิโทษคดีเอง เพื่อให้เป็นไปตามหลักของศาลพิจารณาและป้องกันความผิดพลาดจากการวินิจฉัยพยานหลักฐาน

จากการศึกษาระบบการพิจารณาคดีอาญาในศาลชั้นอุทธรณ์ โดยเฉพาะการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ พบว่าการอุทธรณ์ครั้งแรกเป็นสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะถูกระงับห้ามโดยกฎหมาย ศาลชั้นอุทธรณ์ที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงหรือ

ข้อเท็จจริงปนข้อกฎหมายมีบทบาทหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงของศาลชั้นที่สอง มีการตรวจสอบความจริงโดยให้มีการสืบพยานหลักฐานใหม่เฉพาะในประเด็นข้อเท็จจริงที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง และปัญหาข้อเท็จจริงนั้นจะยุติตรงชั้นนี้ สำหรับการอุทธรณ์ครั้งต่อไปไม่ใช่สิทธิ จะต้องได้รับการรับรองและเห็นชอบจากศาลสูงที่จะพิจารณาอุทธรณ์นั้นก่อน และต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่มีความเกี่ยวพันกับประโยชน์สาธารณะเท่านั้น จึงขอเปรียบเทียบให้เห็นดังนี้

ประเทศอังกฤษ การอุทธรณ์ครั้งแรก อุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นการอุทธรณ์จาก Magistrate Court ไปยัง Crown Court ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์มีบทบาทหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) การทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา ในการตรวจสอบความจริง จะให้สืบพยานหลักฐานกันใหม่เฉพาะในประเด็นข้อเท็จจริงที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง และปัญหาข้อเท็จจริงที่ได้วินิจฉัยโดยศาลอุทธรณ์ก็จะยุติลงที่ชั้นนี้ ส่วนการอุทธรณ์จาก Crown Court ที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ไปยังศาลอุทธรณ์ฝ่ายอาญา แม้จะเป็นการอุทธรณ์ครั้งแรกก็ตามศาลอุทธรณ์จะไม่ทำการสืบพยานหลักฐานใหม่เว้นแต่กรณีอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ซึ่งศาลอุทธรณ์ยอมรับฟังพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น เนื่องจาก Crown Court พิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน จึงน่าเชื่อว่าความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ยาก ส่วนการอุทธรณ์ครั้งต่อไปต้องได้รับการรับรองและเห็นชอบจาก House of Lords และต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะเท่านั้นด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกา การอุทธรณ์จะอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เพราะประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นการอุทธรณ์ทั้งคดี ไม่มีการแยกว่าอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย การอุทธรณ์จากศาลแขวง (Magistrate Court) ไปยังศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) ซึ่งเป็นศาลชั้นต้นและเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง Trial Court of General Jurisdiction จึงมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในการตรวจสอบความจริงในชั้นอุทธรณ์ คำพิพากษาศาลแขวงจะทำการสืบพยานหลักฐานอีกครั้งเฉพาะในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง และข้อเท็จจริงที่ได้รับการวินิจฉัยชี้ขาดในชั้นอุทธรณ์ก็จะยุติในชั้นนี้ สำหรับประเด็นที่ไม่มีการอุทธรณ์โต้แย้งก็ยุติตามนั้น แต่การอุทธรณ์จากศาลจังหวัดหรือศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป ไปยังศาลอุทธรณ์ แม้จะเป็นการอุทธรณ์ครั้งแรกก็ตามศาลอุทธรณ์จะไม่สืบพยานหลักฐานใหม่ เนื่องจากการพิจารณาคดีของศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปและศาลจังหวัดเป็นการพิจารณาโดยคณะลูกขุน ซึ่งถือว่ามีกรถันกรองด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว คำวินิจฉัยของลูกขุนมักเด็ดขาด การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงมักไม่ประสบผลสำเร็จ ศาลอุทธรณ์จะไม่ก้าวล่วงเข้าไปวินิจฉัยความน่าเชื่อถือในพยานหลักฐานของศาลชั้นต้น จะทบทวนเฉพาะข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์จึงมีสภาพเป็น Review Court สำหรับการอุทธรณ์ครั้งต่อไปจะต้องได้รับการรับรองและ

เห็นชอบจากศาลสูงสุด และต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

ประเทศเยอรมนีการอุทธรณ์ครั้งแรกเป็นสิทธิที่คู่ความจะอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นการอุทธรณ์จากศาลแขวงไปยังองค์คณะเล็กทางอาญา และการอุทธรณ์จากศาลลูกขุนเล็กไปยังองค์คณะใหญ่ทางอาญา ซึ่งเป็นองค์คณะในศาลจังหวัด โดยศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในการตรวจสอบความจริงมุ่งเน้นเรื่องการค้นหาความจริงเป็นเนื้อแท้ สำหรับการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็กให้มีการสืบพยานกันใหม่เฉพาะในประเด็นข้อเท็จจริงที่มีการอุทธรณ์ได้แย้ง และข้อเท็จจริงก็จะยุติลงที่ชั้นนี้ สำหรับศาลสูงมลรัฐโดยปกติจะเป็นศาลรับอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายจากองค์คณะใหญ่ทางอาญา ศาลสูงมลรัฐทำหน้าที่เป็น Review Court แต่กรณีศาลสูงมลรัฐเป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ กรณีนี้ศาลสูงมลรัฐเป็น Trial Court พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย สำหรับการอุทธรณ์ครั้งต่อไปต้องได้รับการรับรองและเห็นชอบจากศาลสูงที่จะพิจารณาอุทธรณ์นั้นก่อน และต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ

ประเทศฝรั่งเศส การอุทธรณ์จากศาลชั้นต้นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ทำได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ศาลชั้นอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) การตรวจสอบความจริงให้มีการสืบพยานหลักฐานกันใหม่เฉพาะในประเด็นที่มีการอุทธรณ์ได้แย้ง ส่วนประเด็นใดที่ไม่อุทธรณ์ได้แย้งก็เป็นอันยุติ และข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นอุทธรณ์ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ก็จะยุติเพียงชั้นนี้ แต่ศาลอุทธรณ์จะต้องพิจารณาแต่เฉพาะประเด็นซึ่งคู่ความโต้แย้งกันมาแล้วในศาลชั้นต้น ส่วนการอุทธรณ์ครั้งต่อไปต้องได้รับการรับรองและเห็นชอบจากศาลสูงสุดก่อน และต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายสำคัญเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะเท่านั้น สำหรับประเทศฝรั่งเศสมีข้อสังเกตว่าการพิจารณาคดีอาญาของศาลลูกขุน (Cour d'assises d'appel) ซึ่งเป็นศาลพิจารณาคดีร้ายแรง โดยองค์คณะผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และคณะลูกขุน 9 คน ยังสามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) ซึ่งประกอบด้วยองค์คณะผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และคณะลูกขุน 12 คน ซึ่งเป็นศาลชั้นอุทธรณ์เฉพาะของศาลลูกขุน แม้การพิจารณาในศาลลูกขุนจะเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบแล้วกฎหมายยังเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้อีก ซึ่งความแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ที่ศาลชั้นต้นพิจารณาโดยคณะลูกขุน จะถือว่าข้อเท็จจริงนั้นได้รับการถ่วงดุลด้วยความละเอียดรอบคอบดีแล้ว จะไม่ตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์อีก จึงเห็นได้ว่าศาลชั้นอุทธรณ์ของประเทศฝรั่งเศสเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง การตรวจสอบความจริงมุ่งค้นหาความจริงเป็นหลัก

ประเทศไทย ศาลชั้นอุทธรณ์จะพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงโดยทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ซึ่งต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นยุติ มีหน้าที่ต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานให้เกิดความน่าเชื่อถือตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) แต่ได้วินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยไว้แล้ว ซึ่งอาจพิพากษาแก้ไขคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ไม่มีการพิจารณาคดีโดยการสืบพยานเพื่อชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจากศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง ในประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ ซึ่งการตรวจสอบความจริงมีการปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา Trial Court อย่างเคร่งครัด ศาลจะต้องสัมผัสพยานหลักฐาน โดยมากจากแนวความคิดที่ว่า ไม่ได้เห็นหรือได้ฟังพยานหลักฐานนั่นเองก็จะไม่เข้าไปก้าวล่วงวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้น

จึงสรุปได้ว่าการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยนั้นถือว่าเป็นสิทธิ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ เดิมคู่ความมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้โดยเท่าเทียมกัน แต่เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2533 ได้แก้ไขมาตรา 192 ทวิ ห้ามโจทก์อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้นปัจจุบันสิทธิของโจทก์ในการอุทธรณ์จึงถูกห้ามมากกว่าจำเลย ตามกฎหมายแล้ว ลักษณะการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ของไทยนั้นเมื่อได้นำไปเปรียบเทียบกับระบบการอุทธรณ์ของประเทศต่างๆ ที่ได้ศึกษามาแล้วจะเห็นได้ว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับการอุทธรณ์ที่เรียกว่า Berufung ของเยอรมนี เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งระบบอุทธรณ์ของไทยก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน การอุทธรณ์มีการจำกัดบ้างเพียงเล็กน้อย เปิดโอกาสให้ศาลสามารถทำการสืบพยาน เพื่อค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง ทั้งพยานหลักฐานเก่าและพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งตามตัวบทกฎหมายของไทยก็เปิดโอกาสให้เช่นเดียวกัน ถ้าการสืบพยานนั้นสามารถทำให้ข้อเท็จจริงในคดีนั้นกระจ่างชัดขึ้น แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ในทางปฏิบัติของศาลอุทธรณ์ไทยมิได้ใช้อำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมตามที่กฎหมายได้ให้ไว้ อย่างไรก็ตาม เมื่อจะวินิจฉัยคดี ศาลอุทธรณ์กลับปฏิบัติเช่นเดียวกับ Berufung กล่าวคือวินิจฉัยข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดีเสียเอง ซึ่งความจริงแล้วไม่อาจกระทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือและความสามารถในการจดจำของพยาน เพราะในเรื่องการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือ และความสามารถในการจดจำของพยานซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐานต้องอาศัยการได้เห็นและได้ฟังพยานหลักฐานนั่นเองมาโดยตลอด เมื่อศาลอุทธรณ์ของไทยไม่ได้ออกนั่งพิจารณาสืบพยานต่างๆ เองเลย จึงไม่อาจที่จะวินิจฉัยในเรื่องความน่าเชื่อถือและความสามารถในการจดจำ

ของพยานได้อย่างเช่นประเทศเยอรมนี ทางที่ถูศาลอุทธรณ์ควรที่จะออกนั่งพิจารณาสืบพยานในศาลโดยเปิดเผย

ดังนั้นแนวคิดที่ควรนำมาพัฒนาระบบศาลอุทธรณ์ของไทยเรานั้น ควรเป็นการพิจารณาคดี และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) โดยมุ่งค้นหาความจริงเป็นหลัก ซึ่งควรใช้หลักในการตรวจสอบความจริง กล่าวคือการค้นหาความจริงต้องอาศัยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน สังเกตความน่าเชื่อถือจากพยานหลักฐานนั้นๆ ซึ่งศาลที่เป็นผู้พิจารณาคดีได้ลงมาตรวจสอบความจริง ได้สัมผัสกับพยานหลักฐานนั้นด้วยตนเองโดยตรง หากไม่เช่นนั้นแล้วอาจทำให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้ความจริงไม่กระจ่างชัดหรือไม่ถูกต้อง

ศาลชั้นอุทธรณ์ในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ต่างเคร่งครัดต่อหลักการค้นหาความจริงเป็นอย่างมาก ซึ่งถ้าศาลมิได้เห็นและมิได้ฟังการสืบพยานหลักฐานในข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ก็จะไม่เข้าไปก้าวท้าววินิจฉัยคดีในปัญหาข้อเท็จจริงนั้นเด็ดขาด ซึ่งถ้าศาลมีหน้าที่เป็นศาลชั้นที่สองในการพิจารณา ศาลก็จะตรวจสอบเพื่อค้นหาความจริงด้วยการสืบพยาน ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในปัญหาข้อเท็จจริงนั้นได้ด้วยตนเอง ดังนั้นศาลอุทธรณ์ของไทยจึงควรเป็นศาลชั้นที่สอง (Second Trial Court) โดยยึดถือหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัดให้ถูกต้องตามหลักของศาลพิจารณา เพื่อที่จะค้นหาความจริงในการนำมาวินิจฉัยตัดสินคดีได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

4.4 วิเคราะห์ปัญหาทางปฏิบัติในการรับฟังพยานหลักฐานจากข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ไทย

ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานในปัญหาข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติของศาล เพราะตัวบทกฎหมายได้บัญญัติไว้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติของศาลมักไม่ปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักกฎหมาย เพราะการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงนั้นต้องมีการเกี่ยวพันกับการพิจารณาของศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลเริ่มต้นคดี ดังนั้นควรทำความเข้าใจในปัญหาทางปฏิบัติของศาลชั้นต้นควบคู่ไปด้วย

4.4.1 ปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงของศาลชั้นต้น

เมื่อมีการฟ้องร้องคดีอาญา ศาลเริ่มแรกในการพิจารณาคดีก็คือศาลชั้นต้นเสมอ ศาลชั้นต้นจึงมีความสำคัญในกระบวนการยุติธรรม เพราะเป็นศาลที่รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในการกำหนด ปัญหาข้อเท็จจริงและ ปัญหาข้อกฎหมาย ดังนั้นศาลชั้นต้นต้องเริ่มการพิจารณาคดีโดยละเอียดรอบคอบรัดกุม เพื่อให้ได้ความจริงอย่างทอ้งแท้ และเกิดความเที่ยงธรรมแก่คู่ความในคดี หากศาลชั้นต้นได้นำหลักการพิจารณาคดีและหลักการรับฟังพยานหลักฐานมาใช้อย่างดีแล้ว การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงหรือคดีความก็ไม่จำเป็นต้องมาถึงศาลอุทธรณ์

ในทางปฏิบัติของศาลในการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลไม่ค่อยจะให้ความสนใจกับการพิจารณาในศาลชั้นต้นเท่าที่ควร สืบเนื่องจากจำนวนคดีที่การอุทธรณ์เข้าสู่ศาลอุทธรณ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นคาดหวังว่าศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจะเป็นผู้แก้ไขความไม่ถูกต้องต่างๆ ที่เกิดจากการพิจารณาคดี เห็นได้จากการนั่งพิจารณาในศาลชั้นต้น กฎหมายบัญญัติให้ผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีเป็นองค์คณะ ซึ่งได้แก่ความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรง ผู้พิพากษามักจะนั่งพิจารณาเพียงนายเดี่ยว ผู้พิพากษานายเดี่ยวจะปฏิบัติหน้าที่ตลอดการพิจารณาตั้งแต่การสืบพยานจนถึงการพิจารณาคดี ผู้พิพากษาที่ร่วมเป็นองค์คณะมักเพียงแค่ตรวจสำนวน และร่วมลงลายมือชื่อในคำพิพากษาเท่านั้น ไม่ได้ออกนั่งพิจารณา หรือออกนั่งพิจารณาด้วยแต่ไม่นั่งรับฟังพยานหลักฐานตลอดจนเสร็จสิ้นคดี หรือพิจารณาคดีครบองค์คณะแต่มีการเปลี่ยนแปลงตัวองค์คณะคนใดคนหนึ่งในระหว่างการพิจารณา อาจทำให้การสืบพยานได้ข้อมูลคลาดเคลื่อนได้ความจริงไม่ต้องแท้ ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายโดยชัดแจ้ง และการพิจารณาไม่ครบองค์คณะโอกาสทำให้เกิดความบกพร่องได้ง่าย เพราะการวินิจฉัยคดีในการรับฟังข้อเท็จจริงเป็นหัวใจสำคัญในการวินิจฉัยคดี

ปัญหาการพิสูจน์ความจริงในศาลชั้นต้น ยังมีปัญหาในวิธีการส่งประเด็น ไปสืบยังศาลอื่น ศาลที่รับพิจารณาโดยตรงไม่ได้สืบพยานเอง ไม่ได้รับฟังพยานหลักฐานโดยตรงและพยานหลักฐานแวดล้อมที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน เช่นความน่าเชื่อถือ หรือความสามารถในการจดจำของพยาน ด้วยการสังเกตด้วยตัวเอง จะพิจารณาจากสำนวนที่ส่งประเด็นสืบพยานกลับมา ซึ่งศาลอาจพิจารณาอาจได้รับความจริงคลาดเคลื่อน ซึ่งในทางปฏิบัติได้มองข้ามความสำคัญในส่วนนี้ไป

ดังนั้นเมื่อศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้วคู่ความจึงมักใช้สิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอุทธรณ์เสมอ ถ้าไม่มีกฎหมายจำกัดห้ามไว้ คดีความจึงเข้าสู่ศาลอุทธรณ์มาก ภาระหน้าที่ของศาลอุทธรณ์จึงมีมากขึ้น ฉะนั้นคดีความในศาลอุทธรณ์กว่าจะตัดสินก็กินเวลานาน เกิดความล่าช้า อย่างเช่นคดีเชอริแอน ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความและความต่อศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม ต่างกับในสมัยก่อนปริมาณของคดีมีน้อย ศาลอุทธรณ์มีเวลามาก มาตรฐานของคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ย่อมมีมากแต่ในปัจจุบันปริมาณของคดีมีมาก ผู้พิพากษาไม่สามารถศึกษาคดีได้อย่างรอบคอบ บางครั้งไม่มั่นใจในเรื่องพยานหลักฐานและคาดหวังว่าศาลฎีกาช่วยกลั่นกรองอีกชั้น ประกอบกับต้องการตัดสินคดีให้เสร็จไปโดยเร็ว ย่อมมีผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง

4.4.2 วิเคราะห์ปัญหาองค์คณะของศาล

การพิจารณาคดีโดยมีองค์คณะของศาล ก็เพื่อให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาค้นหาความจริงให้มากที่สุด ซึ่งผู้พิพากษาต้องดำเนินการพิจารณาครบและร่วมดำเนินกระบวนการพิจารณา

ให้ตลอดในชั้นพิจารณาพิพากษาคืบ แต่ในทางปฏิบัติของศาลเรานั้นหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ บ่อยครั้งหรือจะเรียกว่าเป็นปกติวิสัยก็น่าจะไม่ผิดที่ผู้พิจารณาคดีหรือร่วมพิพากษาคดีมิได้เป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือร่วมดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ได้ร่วมฟังการสืบพยาน หากเพียงแต่เป็นผู้ได้ร่วมตรวจสอบสำนวน ในทางปฏิบัตินี้ผิดหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานอย่างยิ่ง เพราะการฟังพยานหลักฐานนั้นจะพิจารณาเฉพาะตามลายลักษณ์อักษรที่ได้จดไว้อย่างเดียวหาได้ไม่ พยานหลักฐานจะรับฟังได้เพียงใดหรือไม่ย่อมจะต้องพิจารณาควบคู่กับการสังเกตลักษณะการให้ปากคำของพยานบุคคล และด้านการได้เห็นที่เกิดเหตุหรือพยานวัตถุ การฟังพยานหลักฐานโดยผิดหลักเกณฑ์จึงไม่เป็นหลักประกันที่มั่นคงพอสำหรับการอำนวยความยุติธรรม

ตามเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลต้องทำเป็นองค์คณะเพราะการพิจารณาพิพากษาคดีโดยทำเป็นองค์คณะนั้น ย่อมจะทำให้เกิดความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาพิพากษา อันจะทำให้การกำหนดข้อเท็จจริงถูกต้องแม่นยำ และเป็นตรวจสอบถ่วงดุลและควบคุมซึ่งกันและกัน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปถูกต้องและเที่ยงธรรม การพิจารณาพิพากษาโดยผู้พิพากษาไม่ครบจำนวนองค์คณะ เป็นการพิจารณาพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อพิจารณาพระธรรมนูญศาลยุติธรรมร.ศ. 127 กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม กฎ 5 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2477 และระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ (ฉบับที่ 1) จะเห็นได้ว่าการพิจารณาคดีให้ความสำคัญในการใช้ผู้พิพากษาเป็นองค์คณะ การที่ศาลไม่ได้นั่งพิจารณาเป็นองค์คณะ ย่อมทำให้การพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นไปโดยไม่รอบคอบตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงส่งผลให้คู่ความเกิดความไม่มั่นใจสงสัย จึงมักใช้สิทธิอุทธรณ์และฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงเป็นจำนวนมาก

องค์คณะของศาล พระธรรมนูญศาลกำหนดให้ศาลชั้นต้นนอกจากศาลแขวงต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองนายจึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี และศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสามนายจึงเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีได้ แต่ในทางปฏิบัติศาลชั้นต้นนอกจากศาลแขวงก็ถือเอาผู้พิพากษาสองนายเป็นหลัก และศาลอุทธรณ์ถือเอาผู้พิพากษาสามนายเป็นหลัก การที่เรายึดถือเอาจำนวนผู้พิพากษามากตามทางปฏิบัติกันอยู่นี้มีความเหมาะสมแล้ว หากผู้พิพากษานั่งครบองค์คณะ แต่ถ้าเห็นว่ายังไม่เหมาะสมในคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน กฎหมายเปิดโอกาสให้เพิ่มจำนวนผู้พิพากษาได้อยู่แล้ว จะเห็นได้ว่าความบกพร่องขององค์คณะมิได้อยู่ที่บทบัญญัติกฎหมาย¹⁰ แต่อยู่ที่ทางปฏิบัติของศาลมากกว่า

ในการตรวจสอบเพื่อค้นหาความจริงของศาล เป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากในการรับฟังข้อเท็จจริง โดยเฉพาะในศาลชั้นต้นพบว่าไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อองค์คณะ การพิจารณาจะ

¹⁰ สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. เล่มเดิม. หน้า 106.

คาดหวังว่า หากการพิจารณาผิดพลาด ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาอาจแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งโดยเนื้อหาแล้วศาลอุทธรณ์หาได้อยู่ในสถานะที่จะแก้ไขความผิดพลาดได้อย่างแท้จริงไม่ เพราะศาลอุทธรณ์วินิจฉัยคดีจากพยานบอกเล่า กล่าวคือพิจารณาจากสำนวนคดีที่ศาลชั้นต้นทำมาแล้ว ซึ่งเราได้ปฏิบัติผิดหลักเกณฑ์กันมาเป็นเวลานานแล้ว ถึงเวลาที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงให้ถูกหลักเกณฑ์โดยการพิจารณาให้ครบองค์คณะที่ศาลชั้นต้น อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง และเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วความจำเป็นจะให้อุทธรณ์ฎีกาในข้อเท็จจริงย่อมจะไม่มี หรืออย่างน้อยก็ควรให้ข้อเท็จจริงยุติที่ศาลชั้นอุทธรณ์เท่านั้น ซึ่งจะทำได้ก็ด้วยความเสร็จสิ้นรวดเร็วยิ่งขึ้น

4.4.3 ความบกพร่องในการพิสูจน์ความจริงของศาลอุทธรณ์

การพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ ศาลมักจะพิจารณาคดีโดยการรับฟังพยานหลักฐานจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นได้ทำมาแล้วเท่านั้น ซึ่งตามกฎหมายได้เปิดโอกาสให้ศาลอุทธรณ์สามารถออกนั่งพิจารณาโดยเปิดเผยได้ เพื่อฟังคำแถลงการณ์และสามารถสืบพยานเพิ่มเติมได้อีกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203 และ 208 (1) ทั้งนี้เพื่อให้การพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นไปโดยถูกต้องที่สุดให้ได้ความจริงที่กระจ่างชัดขึ้น เช่นเมื่อปรากฏพยานหลักฐานใหม่เกิดขึ้น ศาลอุทธรณ์ควรออกนั่งพิจารณาเพื่อสืบพยานหลักฐานใหม่นี้ แต่ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์ไม่เคยออกนั่งพิจารณาโดยเปิดเผย อาจส่งผลให้การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ไม่ได้ความจริงที่ถ่องแท้ หากศาลอุทธรณ์ซ้มน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์ไม่ได้สืบพยานเอง ไม่ได้เห็นอากัปกริยาของพยาน ศาลอุทธรณ์จะไปรู้ดีว่าศาลชั้นต้นซึ่งอยู่กับเหตุการณ์นั้นเป็นไปไม่ได้ การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยความน่าเชื่อถือและความสามารถในการจดจำของพยานจากสำนวนคดีที่ศาลชั้นต้นส่งมาให้เท่านั้นย่อมไม่ได้ความจริง อันเป็นการมองข้ามความสำคัญของข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐานโดยสิ้นเชิง ถ้าศาลอุทธรณ์ทำการสืบพยานเพิ่มเติมในข้อเท็จจริงเองก็จะทำให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยคดีได้อย่างยุติธรรม ไม่เกิดความลังเลในการตัดสินคดี

การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ยังมีความบกพร่องในการพิจารณาคดีไม่ครบองค์คณะ เนื่องจากศาลอุทธรณ์จะวินิจฉัยคดีจากพยานหลักฐานต่างๆ ในสำนวนเท่านั้น จึงทำให้มองข้ามหลักการรับฟังพยานหลักฐานในการค้นหาความจริง ซึ่งหากศาลอุทธรณ์ได้ลงมาพิจารณาคดีรับฟังพยานหลักฐานด้วยตนเองและพิจารณาครบองค์คณะจะทำให้ได้ความจริงกระจ่างชัดขึ้นและพิพากษาคดีได้อย่างยุติธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทของศาลอุทธรณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ในส่วนการรับฟังพยานหลักฐานข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์เพื่อค้นหาความจริงในการตัดสินพิพากษาคดีและเป็นไปเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลการพิจารณาตัดสินคดีของศาลล่าง อันเป็นวิธีตรวจสอบข้อเท็จจริงและการใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ศาลอุทธรณ์ควรเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ทำหน้าที่พิจารณาคดีชั้นที่สองในการรับฟังข้อเท็จจริง เพื่อนำมาประเมินซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานในการตรวจสอบความจริง ด้วยการออกนั่งพิจารณาสืบพยานด้วยตนเองในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่ใช่แค่เพียงพิจารณาคดีจากสำนวนของศาลชั้นต้นเท่านั้น ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนากฎหมายให้เป็นไปตามหลักสากล ซึ่งสามารถสรุปและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 บทสรุป

การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ ในส่วนการรับฟังพยานหลักฐานปัญหาข้อเท็จจริง เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะประชาชนหวังเป็นที่พึ่งสุดท้ายในการยอมรับคำชี้ขาดตัดสินคดีในกระบวนการยุติธรรม ศาลอุทธรณ์ของไทยมีอำนาจในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งหากเป็นปัญหาข้อกฎหมายก็จะไม่เป็นปัญหายุ่งยากในการวินิจฉัยคดี แต่ถ้าเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐาน โดยการสืบพยานเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือ และได้ข้อเท็จจริงเป็นยุติในการวินิจฉัยความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ความน่าเชื่อถือของพยานซึ่งศาลได้สังเกตเห็นได้ฟังพยานหลักฐานต่างๆ โดยตรงจากการสืบพยานหลักฐาน สามารถตัดสินใจได้ว่าพยานหลักฐานนั้นน่าเชื่อถือได้เพียงใด เนื่องจากพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาอาจแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือพยานหลักฐานโดยตรง พยานหลักฐานโดยอ้อม และข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องมือในเรื่องพยานหลักฐาน ดังนั้นการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีเพื่อค้นหาความจริง จึงต้องอาศัยส่วนประกอบทั้งสามอย่างเป็นเครื่องช่วยวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นเรื่องความน่าเชื่อถือและความสามารถในการจดจำของพยานบุคคลจึงเป็นเรื่องสำคัญในการค้นหาความจริง หากศาลอุทธรณ์ไม่นั่งพิจารณาสืบพยานเพื่อรับฟังพยานหลักฐาน ศาลอุทธรณ์ก็ไม่สามารถค้นหาความจริงได้กระจ่างชัด

นอกจากศาลอุทธรณ์ต้องนั่งพิจารณาสืบพยานหลักฐานแล้ว การพิจารณาคดีต้องครบองค์คณะเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรอบคอบ รัดกุม และเป็น การตรวจสอบซึ่งกันและกัน ดังนั้น ศาลอุทธรณ์หากได้กำหนดข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์จะต้องพิจารณาสืบพยานกันใหม่ หากไม่มีการพิจารณาคดีใหม่ ศาลอุทธรณ์ก็ไม่ควรเข้าไปกำหนดข้อเท็จจริงในคดีนั้น

ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยนั้นถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้เสมอ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 สิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวส่วนใหญ่จะไม่ใช่การจำกัดที่เด็ดขาด หากมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงแล้ว ศาลอุทธรณ์จะมีคำพิพากษาเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงนั้น 3 ประการ คือพิพากษายืน พิพากษาแก้ หรือพิพากษากลับ ในส่วนที่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์จะแก้ไขความไม่ถูกต้องเองหรือยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการแก้ไขความไม่ถูกต้อง ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง กล่าวคือถ้าเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (Rehearing) ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจในการที่จะแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงนั่นเอง แต่ถ้าเป็นการทบทวนคดี (Review) ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปก้าวล่วงในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์มักจะทำหน้าที่เพียงตรวจหาความบกพร่อง หากพบข้อบกพร่องก็จะยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการแก้ไขตามแนวทางที่ศาลอุทธรณ์ชี้แนะเท่านั้น

กฎหมายให้อำนาจศาลอุทธรณ์ในการสืบพยานเองได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203 และมาตรา 208 (1) ซึ่งเป็นการให้อำนาจศาลอุทธรณ์ที่จะค้นหาความจริงได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ข้อเท็จจริงเกิดความกระจ่างสิ้นความสงสัย อันนำไปสู่การพิพากษาคดีได้อย่างถูกต้องยุติธรรม การพิจารณาคดีโดยการสืบพยาน จึงเป็นวิธีการซึ่งนำหลักพยานหลักฐานที่ดีที่สุด และเป็นวิธีปฏิบัติเพียงวิธีเดียวที่จะพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงได้ ถ้าขาดวิธีนี้แล้ว จะไม่สามารถซึ่งนำหลักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ที่จะนำมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้ ดังนั้น การสืบพยานหลักฐาน เป็นการค้นหาความจริงให้ปรากฏ อันเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา (Trial Court) ซึ่งศาลอุทธรณ์ของไทยมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) มีหน้าที่ต้องค้นหาความจริงตามหลักของศาลพิจารณา และในการพิจารณาคดีในศาลชั้นอุทธรณ์ให้นำมาบังคับใช้ในชั้นฎีกาด้วยโดยอนุโลม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 225

แต่ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์จะพิจารณาจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นทำมาแล้วจึงเป็นเพียงแค่ศาลที่พิจารณาตรวจสำนวนแล้วมีความเห็นซึ่งจะออกมาในรูปของคำพิพากษา อันมีลักษณะของการทบทวนคดี ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจศาลอุทธรณ์อำนาจนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาแถลงการณ์ด้วยปากตามที่คู่ความร้องขอไว้หรือมีการสืบพยานในศาลอุทธรณ์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการสืบพยาน

โจทก์หรือพยานจำเลย และศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะพิจารณาโดยเปิดเผยได้หากศาลอุทธรณ์เห็นสมควรว่าการสืบพยานเพิ่มเติม ปัจจุบันพบว่าการปฏิบัติของศาลอุทธรณ์มิได้มีการออกนั่งพิจารณาคดี และไม่มีการพิจารณาคดีสืบพยานในศาล ศาลอุทธรณ์จะมีลักษณะเป็นการตรวจสำนวนคดีที่ส่งขึ้นมาจาก ศาลชั้นต้นเท่านั้น หากศาลอุทธรณ์ตรวจพบเห็นข้อบกพร่องในการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น โดยเฉพาะเกี่ยวกับปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำมาประเมินค่าความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ยุติ ซึ่งศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองเพื่อให้สิ้นความบกพร่องสงสัย แต่ศาลอุทธรณ์ไม่เคยทำ แต่กลับใช้ดุลพินิจสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานให้ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานเสร็จก็ส่งสำนวนให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยพยานหลักฐาน และพิพากษา เช่นนี้ทำให้ศาลอุทธรณ์ไม่ได้รู้เห็นหรือสังเกตพฤติการณ์ อากัปกริยาของพยานบุคคลโดยตรง ถือว่าเป็นการปฏิบัติผิดหลักสากลในการพิสูจน์ความจริง อันเป็นการมองข้ามความสำคัญของข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐานโดยสิ้นเชิง หากศาลอุทธรณ์ของไทยได้นั่งพิจารณาคดีในกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม โดยเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงที่ได้มีการอุทธรณ์ ขึ้นมาสู่ศาลอุทธรณ์ อันจะเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการอำนวยความยุติธรรมได้มากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทของศาลอุทธรณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญานั้น พบว่ายังมีข้อบกพร่องบางประการที่สมควรแก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามหลักสากลยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันให้มากยิ่งขึ้น ดังนี้

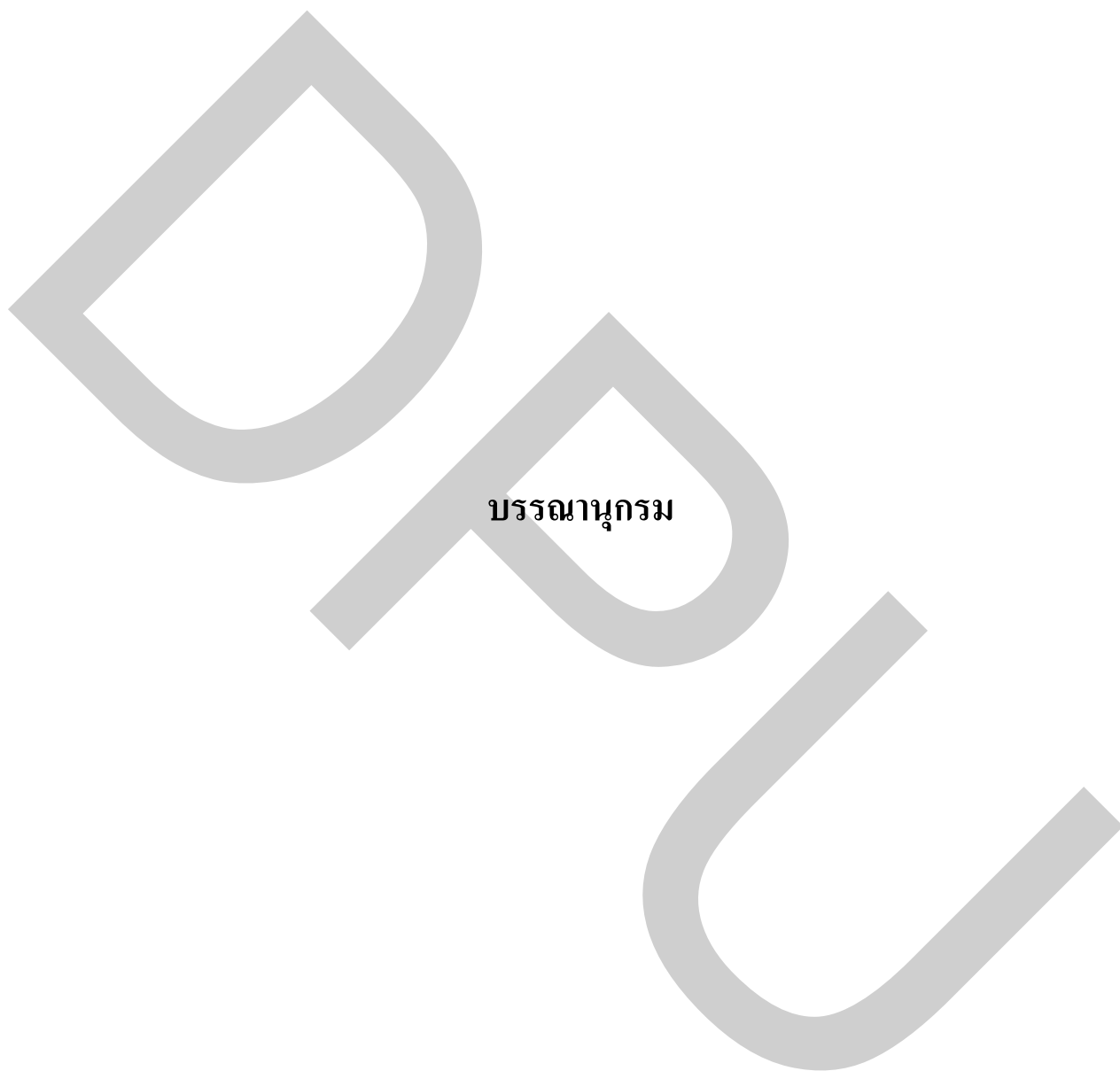
1) การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ของไทย ควรให้ศาลอุทธรณ์เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือศาลอุทธรณ์ต้องปฏิบัติออกนั่งพิจารณาคดีให้ถูกต้องตามหลักการเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) เพื่อตรวจสอบและค้นหาความจริงให้กระจ่างชัด โดยเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งศาลจำเป็นต้องได้เห็นพฤติการณ์ อากัปกริยาพยานบุคคลในการสืบพยาน

2) ควรบัญญัติกฎหมายห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากศาลอุทธรณ์ไทยเป็นศาลพิจารณาคดีปัญหาข้อเท็จจริงชั้นที่สอง ได้พิจารณากลับกรองคดีจากศาลสองชั้น การตรวจสอบความจริงน่าจะกระจ่างชัดแล้ว ซึ่งจะช่วยเหลือคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาอีกทางหนึ่งด้วย

3) ควรปรับปรุงกฎหมายในมาตรา 208 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งให้อำนาจศาลอุทธรณ์ใช้ดุลพินิจในการสืบพยานเพิ่มเติม ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์มักใช้ดุลพินิจสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานให้ ควรบัญญัติกฎหมายให้ศาลอุทธรณ์ใช้ดุลพินิจได้เฉพาะคดีไม่

สำคัญ เช่นอาจกำหนดอัตราโทษเป็นเกณฑ์ หรือควรระบุฐานความผิดให้ชัดเจนให้ศาลอุทธรณ์ต้องออกนั่งพิจารณาสืบพยานหลักฐานด้วยตนเอง

4) การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาควรออกนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น จำกัดเฉพาะพิจารณาในศาลเท่านั้น ควรเป็นสถานที่ใดที่หนึ่งก็ได้ตามความเหมาะสม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กุลพล พลวัน. (2548). **การบริหารกระบวนการยุติธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ. (2529). **สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย**. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกเมน ภัทรภิรมย์. (2531). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา: วิธีพิจารณาชั้นศาล** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์.
- แจ่มชัย ชุตินวงศ์. (2536). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ _____ . (2547). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน**. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- คณิต ณ นคร. (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2548). **กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิง ภาไชย. (2521). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิตติ เจริญน้ำ. (2538). **พยานในคดีอาญา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2547). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ชุมพล จันทราทิพย์. (2532). **พระธรรมนูญศาลยุติธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2544). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ธนะชัย มีผดุง. (2542). **ฎีกาวิเคราะห์พยานหลักฐานคดีอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: นิติรัฐ.
- นิธิ ศรีนาราง. (2546). **ฎีกาหมุ่เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานของศาล**. กรุงเทพฯ: อธิศปวิณ.

พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เกนโกรว จำกัด.

เริงธรรม ลัดพลี. (2534). **สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซต.

สถิตย์ เต็งไธสง. (2540). **เจาะลึกฎีกาสำคัญ** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2542). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับอ้างอิง**.

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2545). **คำอธิบายการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2548). **คำอธิบายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สมชาย รัตน์ชื่อสกุล. (2544). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน**. กรุงเทพฯ: แวนแก้ว.

สมพร พรหมหิตาธร. (2537). **พยานหลักฐานในคดีอาญา**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

โสภณ รัตนากร. (2544). **กฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

บทความ

กมลชัย รัตนสกาวงศ์. (2531). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายและระบบศาลของสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี** (รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์). กรุงเทพฯ: พี.เค.พรีนติ้งเฮาส์.

กุลพล พลวัน. (2524, มีนาคม). “ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.” **วารสารอัยการ, ฉบับที่ 39, ปีที่ 4**. หน้า 43 .

เข็มชัย ชูติวงศ์. (2526). “กฎเกณฑ์ของพยานหลักฐานสำหรับศาลสหรัฐ.” **วารสารอัยการนิเทศ, ฉบับที่ 4, ปีที่ 45**. หน้า 513.

คณิต ฌ นคร. (2528, กันยายน). “วิธีพิจารณาความอาญา: หลักกฎหมายกับการปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” **วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 15**. หน้า 3.

_____. (2539, มกราคม). “กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา.” **วารสารอัยการ, ปีที่ 19, ฉบับที่ 215**. หน้า 27.

_____. (2544, มกราคม-มิถุนายน). “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” **วารสารกฎหมายธุรกิจ, ภัณฑิย์ 1, ฉบับที่ 1**. หน้า 51.

จรัญ ภักดีธนากุล. (2542, กันยายน-ตุลาคม). “บทตัดพยานบอกเล่าในกฎหมายไทย.” **วารสารกฎหมาย**. หน้า 1-2.

- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. (2544). “การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา” (รายงานการวิจัยสาขานิติศาสตร์ เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ). หน้า 52.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ และ ณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. (2541). “ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา: ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย.” อัยการนิเทศ, เล่ม 60, ฉบับที่ 1-4. หน้า. 62.
- ชนกร วรปรัชญากุล. (2547, มกราคม-เมษายน). “ระบบศาลยุติธรรมและการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส.” ดุลพาห, เล่มที่ 1, ปีที่ 51. หน้า 60.
- ธานีศ เกศพิทักษ์. (2548). “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่.” วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 2. หน้า 145-146.
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร. (2520, กันยายน-ธันวาคม). “ศาลกับพยานบุคคล.” วารสารกฎหมายจุฬา, ปีที่ 33, ฉบับที่ 3.
- _____. (2537, ธันวาคม). “วิธีพิจารณาพิพากษาคดีของฝรั่งเศส.” วารสารกฎหมายสุโขทัย ธรรมาธิราช, ปีที่ 6, ฉบับที่ 2. หน้า 93.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538, เมษายน-มิถุนายน). “การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน.” ดุลพาห, เล่มที่ 2, ปีที่ 41. หน้า 89.
- ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล. (2517). “ระบบศาลและอำนาจหน้าที่ของศาลชั้นต้นประเทศเยอรมัน.” หนังสือวันรพี; 17. หน้า 22-23.
- ภวัต วัชรดาวัลย์. (2547 มิถุนายน). “การรับฟังพยานหลักฐานของศาลไทยควรเปลี่ยนแปลงไปบ้างหรือไม่?: หลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบ.” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมาธิราช, ปีที่ 6, ฉบับที่ 1. หน้า 80-81.
- เสนอ บุญยเกียรติ. (2512.) “ประวัติความเป็นมาของศาลยุติธรรมไทย.” บทบัญญัติ, เล่มที่ 26. หน้า 18.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2520). “การพิจารณาคดีอาญาของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา: ระบบพิจารณาแบบไบบ์เปอร์เซนต์.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 10, ฉบับที่ 3. หน้า 439-440.
- อุดม รัฐอมฤต. (2533, มีนาคม) “การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย: หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.” วารสารนิติศาสตร์, เล่ม 1, ปีที่ 20. หน้า 69.
- _____. (2535). “การฟ้องคดีอาญา.” รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี (ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม รวบรวมโดย ดร.สมคิด เลิศไพฑูริย์ และคณะ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2538, มิถุนายน). “ผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายต่อการกำหนดหน้าที่นำสืบในคดีอาญา.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 25, เล่มที่ 2. หน้า 306.

อุทัย อาทิวา. (2550, ตุลาคม). พนักงานอัยการในวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.

ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, ปีที่ 20, ฉบับที่ 219. หน้า 5.

วิทยานิพนธ์

เกษม กมลัตย์ธรรม. (2536). การยกเลิกการพิจารณาที่มีขอบของศาลในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เจริญ สมบูรณ์. (2535). มาตรการในการรับฟังและสืบพยานเด็กในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. (2527). การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฐนิตพัฒน์ วิรัชศิริ. (2544). การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ทวิชพงษ์ บุญพูล. (2551). การรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพและความประพฤติของบุคคลในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นพพร โพธิ์รังสิยากร. (2524). การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พนิดา เสวตสุนทร. (2537). การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยใช้สื่อภาพและเสียงเชิงปฏิสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงษ์พัฒน์ ทศนโกวิท. (2550). การค้นหาความจริงในคดีอาญาโดยนาระบบไต่สวนมาใช้ในศาลยุติธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มนสิชา โพธิ์สุข. (2551). การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ราตรี ดามี. (2549). **การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัญญาลักษณ์ ปัญวัฒน์ลิขิต. (2539). **การพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทร เกิดโกคา. (2541). **บรรทัดฐานของศาลฎีกาในเรื่องการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย วิมลสุข. (2549). **บทบาทของศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมทรัพย์ นำอำนวย. (2541). **บทบาทของศาลในชั้นพิจารณาคดีกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิสันต์ เพิ่มทวีผล. (2534). **การตรวจสอบและการกำหนดข้อเท็จจริงในคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิระ บุญผกา. (2548). **สิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมในชั้นอุทธรณ์ฎีกา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เอกสารอื่นๆ

- ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2541, 6 สิงหาคม). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส** (หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.ธีรพันธุ์ รัศมีทัต).
- วีระเวช ลิพะระบำรุง. (2549). **ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการรับฟังพยานบุคคลในคดีข่มขืนกระทำชำเรา: กรณีศึกษาศาลจังหวัดในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค 5**. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. (2539). **รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่องคดีเขื่อรีแอน ...กระบวนการยุติธรรมจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร?**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

สมคิด บุญวัฒน์. (2545). **กระบวนการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา.**
สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

อุทัย อาทิวา. (2002). **รัฐบัญญัติ.** ฉบับเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 2000 และฉบับเมื่อวันที่ 4
มีนาคม ค.ศ. 2002.

กฎหมาย

กฎหมายรัฐธรรมนูญไทย
พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543.
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Alec Samuels. (1975). **Fresh Evidence in the Court of Appeal Criminal Division.** Criminal
Law Review

Charles Alan Wright. (1994). **Law of Federal Court** (5th ed). St. Paul Minn: West
Publishing co.

Christan Dadomo. (1996). **Susan Farran. The French Legal System** (2nd). London: Sweet
& Maxwell.

Cohn, E.J. (1971). **Manual of German Law.** Vol.II. London: Oceana Publicationsinc.

David A Jones. (1981). **The Law of Criminal Procedure.** Boston: little Brown &
Company. (Canada) Limited.

Henry R. Glick. (1983). **Court Politics and Justice.** New York: McGraw-Hill.

Hezel B. Kerper. (1979). **Introduction to the Criminal Justice System** (2nd ed). New York:
West Publishing Company.

Hideo Tanaka. (1979). **The Japanese Legal System** (4th ed). Tokyo: University of Tokyo Press.

John H. Langbein. (1977). **Comparative Criminal Procedure Germany**. New York: West Publishing Company.

John Sprack. (1995). **Emmins on Criminal Procedure** (6th ed). London: Blackstone Limited.

Paul B. Weston, Kenneth M. Wells. (1972). **Law Enforcement and Criminal Justice and Introduction**. California: Goodyear Publishing Company Inc.

Penny Darbyshire. (1996). **Eddey on the English Legal System** (6th ed). London: Sweet & Maxwell.

Recharad Card. (1992). **Criminal law** (12th ed). London: Butterworth.

Shigemitsu Dando. (1965). **The Japanese Law of Criminal Procedure**. Translated by B.J. George, Jr. South Hackensack, N.J. : Fred B. Rothman & Co.

Tomas R. Van Dervort. (2000). **American Law and The legal System: Equal Justice Under The law** (2nd ed). New York: West Legal Studies.

ARTICLES

Gary Goodpaster. (1987). "on the Theory of American Adversary Criminal Trial." **The Journal of Criminal laws Criminology**.

Gerhard Casper and Hans Zeisel. (1972, 1 January). "Lay Judges in the German Criminal Courts." **The Journal of Legal Studies**.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

พันตำรวจตรีหญิง ธนัทธอร ผูกมิตร

วัน เดือน ปี เกิด

2 มิถุนายน 2513

ที่อยู่

201/711 ซอยวิภาวดี 64 ถนนวิภาวดี-รังสิต

แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ

ประวัติการศึกษา

ปีการศึกษา 2546 นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

สารวัตรฝ่ายประเมินผลการฝึกอบรม

วิทยาลัยการตำรวจ